

7

Birey Hakları *

M. Arif AKŞİT**

*Sorumluluk taşıyan her oluşum bir bireydir

**Prof. Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji/Yenidoğan ve Pediatrik Genetik, emekli,

Hukuk bir yaklaşımda altına imza atan kişiyi sorumlu tutar. Yetkisiz imza olmayacağı, bunun kabul ve geçerlilik şansı olmayacağı için, o imzayı atan birey, alttaki kurum ve kuruluşta, ona bu yetkiyi veren oluşumdur. Bu açıdan, sorumlu olan birey ise, bireyin hakları tam verilmesi ile ancak sorgulanabilir.

Her insan bir sorumluluk taşır, bunu tek başına yüklenir. Sorumluluk paylaşması için komisyonlar, kurum ve danışmanlar önemlidir. Kuran^{1,2} 42/38 Rablerinin çağrısına cevap verirler, namazı/duayı yerine getirirler. İşleri/yönetimleri, aralarında bir **Şûra**'dır. Kendilerine verdiğimiz rızıklardan **infak ederler**" denilmektedir. Bu Atatürk'ün başucundaki ayettir.

Özet

Birey Hakları

Amaç: Yetki, imzayı atan ve sorumluluğu alan kişide, bireydedir. Beklenen bilgilendirme sonra kararını vermesidir. TBMM yetkilerini Anayasa ve Kanunlardan alırlar. 1924 Anayasasına göre TBMM Yüce Divan yetkisinde olup, bugün Anayasa Mahkemesinin görevi de kapsamı içinde idi. Milli Birlik Komitesi bir tebliğ ile bunu diktanın hakimleri ve savcılarında oluşan, "sizi tıkan kuvvet böyle istiyor diyerek, Yassıada Mahkemesinin hukuk dışı olduğunu belirtmiştir. 7248 Sayılı Yasa ile kurulan Komisyon'daki her birey gösterdiği birey hakları boyutu ile, sorumlu olacaktır, kararlar bireyin sorumluluğundadır, Kişi dokunulmazlığı (Anayasa 17. Madde), kürsü dokunulmazlığı (83. Madde), kazanılmış kendi milletvekili maaş hakkının verilmemesi, daha önce itirazda iletilen Samet Ocakoğlu'nun kazanılmış Mahkeme Kararı varken, bunun dikkate alınmaması, doğrudan birey haklarını maddi olarak zedelemiş, karşılığı gösterilmemiştir.

Hakların yönetiminde; 1) Üçgen modelinde amir emreder, memur uygular, birey yapar, 2) Kuvvet ayrılığında her birim kendini üçgen model olarak görür, bürokrasi hakim olur, aykırılık oluşur, 3) Birey Haklarında ise yaklaşım insana kişi olmaktadır. Anayasa Mahkemesi Danıştay'ın bile birey hakkı

konusunda karar alamayacağını belirtmiştir, ki bizim itiraz ettiğimiz kurum olmaktadır. Komisyon bunlara dikkat etmemiştir.

Dayanaklar/Kaynaklar: Yazar, M. Arif Akşit'in kaynaklar temelinde, düşünceleri ile aldığı bilgileri yorumlamıştır. Kaynaklar doğrudan eklenmiştir.

Genel Yaklaşım: Kuran, içinizden karşı çıkanlar olacaktır, önemli olan bilimsel, hukuk yolunda dik durmaktır, karşı çıkılmasıdır. Birey kendi yaptıkları ile yargılanacak, ödüllendirilecek, cezalandırılacaktır. Birey hakkı, bir insan, bir kul olarak en üst düzeyde alınmalı, Avrupa Konseyi Başvurma Kararı ile, civil liberties, ve ikinci kural olarak; bu bağımsızlığının, tüm kamu kurum ve kuruluşlardan korunması yaklaşımı ile başlamaktadır.

Sonuç: Perinatoloji Biliminde doğmamışın bile hakları olduğu, dernek ve Groningen Protokolü ile ötenazi dahil yaklaşımlar toplumda yer bulurken, Ülkemizde yaşam hakkı kapsamındadır, kasıtlı adam öldürmeye girmektedir. Yaşam hakkının örtülmesi, Avrupa Sözleşmesine göre 14 Maddenin açık ihlali anlamındadır. Komisyon yaşam hakkı, varlık hakkı temelinde, işkence ve eziyet kavramında, darbeyi birey hakkını doğrudan ihlal olarak algılamadığı anlaşılmaktadır.

Yorum: Hekimlikte rıza bilgilendirme sonrası istenir, a) Hastalık değil, bireyin hastalığı işlenir, b) medikal yaklaşım ve oluşum hakkında bilgi verilir. Karar, 1) Bilgi temelinde: Veri, kaynaklar ve uygulama sonuçlar, 2) Etik/Bilim temelinde: empatik yaklaşım, değişim, bireye göre uyarılama, izlem ile yapılır. Her birey özel ve özgündür, kaynakların en güçlü tedavi edilebilir denilen hastalıklarda, durumlarda olanların bile %5-15 yanılmaları gözlenir.

Komisyon birey hakkı olarak en düşük tazminat yaklaşımdan alması, bunu bir yatıştırma işlevi olarak gördüklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Birey Hakkı temelinde 27 Mayıs Darbesi, Hekimlik mesleğinde Yaşam Hakkı boyutu

Outline Civil Rights

AIM: Authority, when taken the responsibility at signing to a document, thus consent must be taken after information given. Parliament takes the authority, according to Constitution. Due to the Supreme Court, Constitutional Court orders were under the Parliament (TBMM). After 27th of May, the dictorial board, given this right by notice to National United Committee, give to the person under military order group, as judge and prosecutor" as noted the power you forced you in, is what they wanted" as indication of the Yassıada judgment is out of law. The person at the 7248 Law order Commission, responsible to their verdict. They are not indicated the individual rights (Constitution Article 17), untouchable, free speech right at the Parliament (Article 83), not paying the member of parliament and not consideration of the lawsuit of Samet Ocakoğlu, as gaining compensation about the Yassıada Court application, means this commission not in consideration about the rights of DP members of Parliament.

As the regulation of rights, 1) At triangle model, leader ordered, others passed the order, people must obey, 2) At separation of power model, each section want to triangle model as a

leader of the managing, official aspects are the main effective one, 3) At civil liberties model, even Constitutional Court, city of council not have right to define, thus we rejected to this legal aspect. Commission not taken such consideration.

Grounding Aspects: Directly Author, M. Arif Akşit, indications being at this Article, with references about civil liberties, Human Rights concept. References directly given.

Introduction: Education, as learning about knowledge and gaining profession, as individual and social, community consideration, thus being sure, confirmed them, as making special aspects for each person. Therefore, education is a king of life, living perspective.

Notions: At Quran verse, there will be opposition person, even near to yourself, your ideas, the importance being to yourself on science, ethical principles and legal aspects. Each person is judged about their performing. As at European Council and Human Rights Court indications, first civil liberties, second must be care, serve a protected from governmental, institutions and from other powers.

At Perinatology Science in Medicine, even unborn has Right to Live. Some euthanasia and end of life decision can be at some considerations, like Groningen Protocol. European Court and in Turkey, it is intended to kill. This also means cancelling 14 different subjects of European Council.

Commission not taken as torture, pressure, of the 27th of May, as such consideration.

Conclusion: In medicine, consent is taken after information given. As, a) Not the general knowledge about the disease, the individual effected problems are discussed, b) Medical approaches and diagnostic and treatment modules as given the information. Verdict has 2 faces, 1) Data based, evidence and sources of literature and application decision, 2) Ethical/Science based; empathic approach, evaluation, progress, follow up as continuing care. Each person is special and specific, so, under the book estimations are exact, 5-15% person be diverted.

Under these estimations, the approach of the Commisison about the Human Rights, as suppression of the reaction to the 27th of May.

Key Words: Under Civil Rights, the 27th of May 1960 rebellion, and the medical profession about the Right to Live

Giriş

Hukuk boyutu olarak, yetki, görev ve sorumlulukları bireylerin sahip olduğu ve sorumlu olduğu vurgusu açıktır. Üç örnek sunulmaktadır.

Yetki, imzayı atan kişi sorumluluğu yüklenir.

1) Danıştay'ın İnsan Hakları konusunda yerindelik yapma yetkisi yoktur³: 01.10.2021 tarihinde Anayasa Mahkemesi (Resmî Gazete E 2016/144. K: 2020/75 ve 10.12.2020), Danıştay'ın Hukuki Uygunluk Denetimini, idari işlemin, yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönünden hukuka uygun olup olmadığını incelemesinin yapması görevidir. İnsan Hakları konusunda ise yerindelik yapma yetkisi bulunmamaktadır kararını vermiştir. Yerindelik doğrudan hukuk boyutunu aşmaktadır.

2) Yargıtay'dan İstanbul Bildirgesi: Özet olarak; TBMM kabul edilmiş olsa bile, Devletin yetkisini kullanmak için Cumhurbaşkanına verilen bir yetki olduğuna göre, onun imzayı ekmesi hukuken bir hakkıdır ve iptal edilmiştir denilmiştir.

Yargıtay'dan 'İstanbul Bildirgesi' açıklaması: 'Hukukçuların hassasiyet duymaları gereken asıl nokta...'

Hukuki Haber'in gündeme taşıdığı 'İstanbul Bildirgesi' hakkında Yargıtay'dan açıklama geldi. Yargıtay'dan yapılan açıklamada "Hukukçuların hassasiyet duymaları gereken asıl nokta, İstanbul Bildirgesinde yer alan asgari standartların üzerindeki ulusal kanun ve uygulamalar değildir. Tam aksine, asıl çaba gösterilmesi gereken konular, İstanbul Bildirgesindeki asgari standartların altında kalan ulusal uygulamalardır." denildi.

10 Kasım 2018

hukukihaber.net yazarı Prof. Dr. Ersan Şen'de bildiriye ilişkin '[Yargıtay'ın İstanbul Bildirgesi ve Mahkeme Dostları](#)' başlıklı bir yazı yazmıştı. Yargıtay'dan yapılan cevap nitelikteki açıklama şöyle;

KAMUOYUNA DUYURU

İstanbul Bildirgesinin 3'üncü maddesi ile ilgili olarak Türkiye Barolar Birliğinden ve İstanbul Barosundan gelen eleştiriler ile özellikle avukatlar tarafından sosyal medyada konunun değerlendirme ve algılanma şekli dikkate alınarak aşağıdaki açıklamanın yapılması zorunlu görülmüştür.

Yargıda Şeffaflığa ilişkin İstanbul Bildirgesinin 3'üncü maddesindeki "Mahkemeler avukatlık yetkisi olmayan uygun kişilerin mahkeme nezdinde tarafları temsil etmesine izin verebilir." ifadesi ile İstanbul Bildirgesi (Etkin) Uygulama Tedbirlerinin 3'üncü maddesinin 11'inci bendindeki "Yargı; Koşulların gerekli kıldığı durumlarda, ruhsatsız uygun kişilerin mahkemede bir tarafa yardımcı olmasına izin vermemelidir." cümlesinin Bildirge'ye yönelen eleştirilerin odağında olduğu anlaşılmaktadır.

"Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi" kapsamında, Yargıtay'ın ev sahipliğinde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile yapılan iş birliği çerçevesinde 11-12 Ekim 2018 tarihlerinde, "4'üncü Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi" düzenlenmiştir. Beş kıtadan ve 30 ülkeden yüksek mahkeme başkanları ve temsilcileri ile uluslararası uzmanların katıldığı Zirve sonucunda, Yargıtay'ın ev sahipliğinde düzenlenen 3'üncü Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesinde onaylanan Yargıda Şeffaflığa ilişkin İstanbul Bildirgesi bir kez daha teyid edilmiş, ayrıca 20 Ekim 2017 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirleri Uzmanlar Grubu Toplantısı sonucunda hazırlanan "İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirleri Taslağı" da bazı düzeltmeler yapılarak kabul edilmiştir.

"Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi" kapsamında yapılan tüm çalışmalar, Yargıtay'ın (www.yargitay.gov.tr/kategori/94) adresli internet sitesinde toplumun erişimine açıktır. Ayrıca, "4'üncü Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi" kapsamında yapılan tüm faaliyetler ve yayınlar Yargıtay'ın büyük önem verdiği şeffaflık ve topluma karşı hesap verebilirlik anlayışı çerçevesinde ulusal ve uluslararası kamuoyunun denetimine açık şekilde yürütülmüş ve bu amaçla oluşturulan (<http://www.summitofhighcourts2018.com/tr/home.html>) internet sitesinde yayınlanmıştır. Eleştiri konusu yapılan İstanbul Bildirgesinin 3'üncü maddesine ilişkin olarak uzmanların görüş ve tartışmaları belirtilen internet sitesinde Türkçe ve İngilizce olarak yayınlanan İstanbul Bildirgesi Uygulama Tedbirleri Uzmanlar Grubu Toplantısı (20 Ekim 2017) Kitabının 34 ve devamı maddelerinde yer almaktadır.

Öncelikle, İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesi (Etkin)Uygulama Tedbirleri Yargıtay'ın öncülüğünde geliştirilen yargıda şeffaflığa ilişkin ilk uluslararası metindir. Bu metin sadece Türkiye'ye özgü bir metin olmayıp, Birleşmiş Milletlere üye çok farklı coğrafik bölge ve hukuk sistemleri dikkate alınarak hazırlanan ve yargıda şeffaflığa ilişkin asgari standartları öngören bir rehber niteliği taşımaktadır. Bu sebeple, 11-12 Ekim 2018 tarihli Zirveye beş kıtadan, çok farklı coğrafyalardan ve hukuk sistemlerinden 30 ülke katılım sağlamıştır.

Tüm hukukçular tarafından bilindiği üzere, uluslararası nitelikteki insan hakları metinlerinin hiçbir hükmü, daha yüksek standarttaki bir ulusal uygulamayı etkilemez, sınırlandırmaz ya da bu yüksek standartların daha aşağıya çekilmesine yol açacak şekilde yorumlanamaz. Nitekim, bu temel hukuk ilkesine bazı uluslararası metinlerde de

açıkça yer verilmiştir (Örneğin, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi m.41; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.53). Ayrıca, işin doğasından kaynaklanan bu mantıksal sonuca varmak için açık bir hükme de ihtiyaç bulunmamaktadır.

Yargıtay'ın liderliğinde büyük çaba ve özveri ile oluşturulan ve uluslararası toplum tarafından da kabul gören İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesi (Etkin) Uygulama Tedbirleri, Birleşmiş Milletlere üye devletlerin hukuk sistemlerinin Bildirgede öngörülen tüm standartları karşılamasını amaçlamaktadır. Bu sebeple, insan haklarına ve hukuka gönülden bağlı hukukçuların hassasiyet duymaları gereken asıl nokta, İstanbul Bildirgesinde yer alan asgari standartların üzerindeki ulusal kanun ve uygulamalar değildir. Tam aksine, asıl çaba gösterilmesi gereken konular, İstanbul Bildirgesindeki asgari standartların altında kalan ulusal uygulamalardır.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

3) Bülent Ecevit hükümeti zamanında, Cumhurbaşkanı, benim dediklerim yapılacak diyerek, Anayasaya bak deyip, önüne fırlatmıştır. Yetki yasal açıdan Cumhurbaşkanında ama sorumluluğu yoktur, oluşan Türkiye durumunun bedelini Başbakan ödemiştir.

Karar bireyin sorumluluğundadır

Rıza bilgilendirmekten sonra verilir. Burada eğer ortada suç varsa, suç belirgindir, zarar ve zulüm açık, nettir, bu açıdan bunda bilgilendirme gerekmez, bilmiyordum demek suçu kaldırmaz. Ancak düzenlemelere uymamak suç sayılmaz, bu açıdan uyarılar yapılmalıdır.

Kurala uymak değil, zarar ve ziyan yapmamak, suç işlemek tanımlanır.

Rektör olarak Üniversitenin bütçe kaynağı olmadığı, bu açıdan Turgut Özal ve Doğramacı'nın teşvikleri ile Yap-İşlet-Devret Modeli ile yaklaşımlar yapılmıştır. 1993 Yılında başladığım bu yaklaşım, Hazine, Devlet Planlama ve Sayıştay bilgisi dahilinde başlamış, Cumhurbaşkanlığı, Başbakan ve Yükseköğretim Kuruluna da yazılı dosyalar ile iletilmiştir. 1994 yılında başlanan boyutlar gerçekleşmiş, hizmet alınmaya başlanmış, 1998 yılında dediğimizi yapacaksınız diyen YÖK Başkanına hayır ben hukuksuz iş yapmam ve emir ile çalışmam denilince, hakkımda soruşturmalar açılmış, mahkemelere verilmiştim. Yükseköğretim Soruşturması, Cumartesi günü Pazartesi bulunmam için bildirilmiş ve gitmiştim. Yanımda Şahin Mengü (eski Manisa Milletvekili) avukat olarak bulunuyordu. Birçok evrak gösterildi, bunları nasıl imzalarsın dediler. Altında imza benim, sıfatım ise Vakıf Başkanı, Rektör, Cumhurbaşkanlığına yazılan yazılar idi. Karıştırmayın, şapka farklı olabilir, hangi durumda attığım imza suç onu tanımlayın dedim. Bir Komisyon 3 kişi ile kurulurken, 13 kişi ile kurulmuş neden denildi. O konu ile ilgili kaç kişi varsa, hepsi görevlendirildi dedim, bu sorumluluğu paylaşmaktır, kanun en azını yazar dedim. Hepsinden imza ötesi, şahsi görüş istendi ve el yazısı ile yazdılar dedim. Hata varsa onlar beni yönlendirmiş olurlar dedim. Altı ay dosyaları inceledik, bir hata bulamadık, bizden hata bulmamız istendi denilince, abartırsınız dedim. Avukatım neden söyledim denince, abartı kendi kendilerine açmaza girerler dedim. Örneğin; 3,5 Milyon dolara anlaştığımız bir hizmet sözleşmesini (Mobil MRI), hekim ve teknisyen dahil yapılan yaklaşımın, kendi aldıkları teklif ile 8,5 milyon dolar olduğu, hizmet ile 12 milyon dolar hesaplandığı, burada bir yolsuzluk olduğu iddia edildi.

13 kişi dahil, tüm memurlardan, personelden eski Rektör için Savcılığa, mahkemeye hakkımda yazılar yazıldı, zorla yazdırıldı diye suçlandım, ama hemen onlar telefon ettiler, aman beraat edin, yoksa biz yandık dediler. Görevli olanlar, elbet konu hakkında rapor yazmaları gerekir, imza olması yeterli değildir, bu açıdan zorlama, görevini yap olduğunu, ayrıca Anayasanın 137. Maddesinin, suç emir bile yapılmaz kuralının da hatırlatıldığı notlarda görülmekte idi.

Sonuçta, Sayıştay Mahkemesi, Kanun ve Nizamlara Uygunudur, beraatı dedi, 1999 yılında, Ağır Ceza Mahkemesi aynı konularda davada (Sayıştay daha yetkili iken, hukukta bir kişi aynı konuda iki defa yargılanmaz iken) beraat ettim, 2007 Yargıtay onadı, aynı konularda 6 hukuk alacak davası açıldı, 2016 yılında tekrar beraat ettim. Tüm bu uğraşların, beni aktif yaşamdan uzaklaştırma çabası olduğu iletildi.

Evet yaptım, danıştım, fikir aldım, destek aldım yaptım. Bu sefer eksik kalan bir enstitü modeli, Köy Enstitü modeli bir Üniversite kurmayı yapamadım. Pamukkale Eğitim Vakfı, PEV, ana, ilkokul, ortaokul yapısında gerçekleşmiş iken bir üstü oluşturamadım. Özel ve Doğramacı'ya verdiğim bu sözü de yerine getirmek isterim.

Felsefe Boyutu olarak

Bir konuyu sorgu, soru haline getirmek, cevap ile çözümü de ortaya koymaktadır.

Hakların Kültürel boyutu, sorgulanması, Ne? Niçin? Nasıl? Neden? Nerede? Ve KİME (5N-1K)

Burada temel boyut, eğer kendi menfaatin olmaz ise, ortada bir tartışma konusu da olmayacaktır. Ancak tartışmalar olur, bu oluşuz gibi görünse de olumlu yansır. Örneğin, Pamukkale Festivali yapıp, Eurovizyon gibi yapıyı, bir Türkiye, daha sonra da Ülkelerin müzik yarışması yapılması konusu idi. Farkı, SMS ile tamamen seçim, uzman olmayan kişilerden oluşmakta, politika ve reklam girmekte idi. Bizim yaptığımız seçici jüri üyeleri müzik uzman profesörlerden oluşması idi. Baskı çok olunca halk jürisi denildi, ayrı toplandı ve seçtiler. Dario Morena kardeşi, Alfrerdo Moreno, Amerika bir derneğin başkanı olarak destek verdi.

Dördüncü sefer yaparken, bizim bütçe 42 milyar ilan edildi, Kuşadası Belediyesi 250 milyar üstü tek sefer için harcama yapmış. Londra İzmir için 350 kişilik THY uçağı, sefer yaparak, yabancıları getirip, götürecekti. Hesaplamışlar sadece bilet 75 Milyar tutmakta imiş. THY sadece benzin parası alacağız, reklam amacı ile yapıyoruz dediler, 3,5milyon para ödendi ve söylemeyin denildi. Soranlara hesap yapın, nasıl oldu dedim, bir olaylar olmuş dedim.

50 kişilik havuz dans grubu geldi, sadece otel ücreti ödenirse, otel ödemeyi kabul etti, albümde yerimizi görelim ve ona göre geliriz denildi, geldiler ve gördüler.

Üniversite öğrencileri rehber olarak çalıştılar, ücret almadılar ama tüm yemek dahil, toptan katıldılar.

Buna karşın, meşhur birisi de yarışmacı olmuştu, iki puan birinciden düşük aldı. Her bir kişi için 16 puanlık çizelge dolduruluyordu. Tartışın dedim, sonra bana son söz için dediğim, ben hocayım, iki puan alanın puanı silinmez, ekleme de yapılmaz dedim. Yunanistan üçüncü olmuştu, bana hakkımız idi, karşılığında bize Eurovizyon 'da oy vererek gösterdiler.

Ne: Amaç hizmet olunca türü fark etmez. Üniversite her açıdan yapabilir. Devlet kurumu olduğu için Vakıf kurar amacını gerçekleştirir. Bir Kolej batıyordu, PEV: Pamukkale Eğitim Vakfı kuruldu, Eğitim Fakültesi Uygulama Merkezi oldu ve sonra Tepe İnşaat Yabancı kredi ile 9200 metre kare kapalı alanlı okul yapıldı, 4 yılda da ücreti karşılandı.

Niçin: Amaç burada kar değil, elbet bir kazanç olacaktır, bu kâr payı olarak dağıtılacak ve hizmete yayılacaktır. Okuldan fazla gelenler ile okul donatıldı, yemekhane ve spor kompleksleri yapıldı.

Nasıl: Her türlü ekonomik model kullanılmalıdır. Atatürk'ün İzmir ekonomi konuşmasında, özel değil, halk demektedir, bu vakıf ve kooperatif ile olabilir, devlet bunu desteklemelidir demektedir. Üniversite desteklemiştir. Sabancı bir toplantıda bu işleri nasıl yaptığımı sordu, siz Toyota'yı nasıl yaptınız aynı dedim. Yap, işlet ve ürünü sat, borcu öde dedim. Personel diye sordu, Üniversite ile Vakıflardan işin uzmanı 155 kişi çalışıyor dedim. Bizden %30 önde başlıyorsun diye ekledi. Tek şart, bir lokma bile boğazdan geçmemelidir. Mahkemelerde bilirkişi dahil, masraf olarak 60 milyar bütçemden karşılanmış, birçok şey satılmak zorunda kalmıştır.

Neden: Üniversite çeşitli amaçlarla kalkınmak için oluşmuş ve gelmiştir. Turgut Özal, Doğramacı baştan benim yapabileceğimi belirtmiştir. Orhan Oğuz (Mille Eğitim Bakanı), sen yaparsın çünkü menfaat gütmmez, halka kazandırırın dedi. Amerikan Sefiri Marc Grossman gelip, 1 sonra 5 milyar dolar ve 30 milyara kadar da proje yap demiştir. Sürem yetmedi, ama projeler oluşturulmuştur. Bazıları: Mono-rail (Hava yastıklı şehir için nakliyat yolu, proje İzmir Tepe hazırladı), Tüm Pamukkale ve Karahayıt'ın hidroterapi merkezi olması, fizyoterapi yaklaşımı başlamıştı), Sıcak suyun %95 verimlilik ile Denizli ve sanayisine gelmesi, her ilçeye Yüksekokul değil, Fakülte Anabilim Dalı açılması, Gıda Mühendisliği uygulama Merkezi olarak Acıpayam Devlet Üretim çiftliği, Mühendislik Fakültesi için Sümerbank tesisleri, Yatağan için Meteoroloji Merkezi, gibi olanlar proje olarak hazırlanmıştır.

Nerede: Uzman 5 üniversite elemanları gelerek, yapılanmanın nerelerde olması konusunda bir proje hazırlamışlardır. Üniversite yeri 1200 dönüm iken bu kamulaştırma ile 3600 dönüme çıkarılmış ama Pamukkale arkasında 11000 dönümlük Eğitim için ayrılan yer boyutunda da temaslara geçilmiş idi.

KİME: Temel boyut burada düğümlemektir. Hak etmeyene yapılmamalı, ama fırsat tanınmalıdır. Rektör olarak ilk geldiğimde 78 personel vardı, öğretim üyesi olarak 2 profesör bir yardımcı doçent vardı. Tümüne eğer belirli bir başarınız var ise, yeterli CV olursa görev vereceğim ama bir durumda da alacağım dedim. Nitekim ilk görev verilenler, hırsları ve belirli haksız talepleri ile görevden, sabit saptanan dosyalar ile haklarında mahkemeye verileceği, onlar istifa tercih edip ayrıldılar.

Memur sınavları ile 300 civarında personel alındı. ÖSS sorulan 10 yıllık sorulardan seçme yapıldı, akşam seçildi, basıldı ve dağıtıldı, rektör başında idi, kapalı lojmanda yapıldı. Hak ediş açısından 3 gün boyunca tek, tek incelendi. Bir hafta başında bir uzman olup, fark ettirmeden bir binada görev verildi, yoklama yapılmadı gibi ama takip edildiler. Görevleri yapma boyutu, bilgileri ve çeşitli yetenekleri hergün düzenli formalar ile saptandı ve yeterli görülenler Rektör Yardımcısı ve Dekan sekreteri olarak yerleştirildiler.

Yedek liste diğer firmalar personel açıkları için istediler ve görev aldılar.

8 yıllık mevcut üniversitede satın alma Komisyonu, Hastane İşletme müdürü olarak bilişime geçme işlemi dahil, her bir gelir getiren havuzu destekleyerek, paylaşım esasını getirdim. Tüm alınan malzemeleri tek, tek inceleyip, uygun olmayanları, yüzde seksen olarak, geri verip, haklarında disiplin verileceği için ucuz vermek zorunda kaldılar. Teklif olarak istenilenlerde de Pazar payının 3 katı verildiği için, başka illerden malzeme getirildi.

Kısaca hak etmeyen verilmedi, zaman içinde yapamayanlarda farklı yere alındılar.

Burada birey imza atmış ise, o sorumludur dedim. Devlet Planlama Teşkilatında Hastane için personel ve bütçe istedim. Para değil, kalem olarak açılmasını istedim. Bu şekilde imkân olursa, devamı gelecektir dedim. Bir boş, işletilemeyen AVM olarak yapılan binayı kiraladım, kirasını 6 ay sonra ödeme koşulu ile, ayaktan takip ve tedavi merkezi yaptım. İflasta olan bir Özel Hastaneyi işletmesini aldım. Karşı avukata, hepimiz hizmet için buradayız, bu işi kurtarmalı, iki tarafın da haklarını korumalıyız dedim. 3bin lira kişisel senet imzalayıp verdim, sorumlu benim dedim, güvenmelerini sağladım.

ÖZET olarak: sorumlu benim dedim ve başka güç, etki kabul etmedim. Danışmanlık aldım, şura yaptım (Kuran: 42/38) ve bunlarda sorumlu olarak kendimi gördüm.

Tekâpun Suresi 14. Ayet: *Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olabilecekler vardır. Onlardan sakının. Ama affeder, hoş görüp vazgeçer ve başışlarsanız şüphe yok ki Allah çok başışlayandır, çok merhamet edendir”* hükmü uyarınca, birçok akrabamdan öğüt adı altında sorunlar ile karşılaştım.

Bizden 10 yaş üstü büyüğüm, akrabam geldi, biliyorsun benim oğlum işsiz dedi. Ben de ona, bir tek tırnak kadar bir örnek ver, onu işe alayım dedim. Şimdi Hz. Osman dediğini mi diyeceksin dedi. Akraba 5 dakika

gelir, çayını içmesi kadar süre vardır dedim. Ben çevrenin etkisinde kaldım, özür dilerim, bu makam bir Peygamberlik makamıdır, eğer çocuğum girse idi, gözümde silinir, şimdi ise yüceldim dedi, bizimle selam boyutunu da kaldırmanı öneririm dedi.

En önemli olan insandır.

Kuran tanımlaması

Kuran her bireyin yaptıklarının karşılığını alacağı, kısaca bireyin kendisi sorumlu tutulmaktadır.

- 1) 45/14 İman edenlere söyle: "Allah'ın günlerini ummayanları affetsinler ki, O, bir toplumu kazandıklarıyla cezalandırsın,
- 2) 40/40 Kötü bir iş yapan, sadece yaptığı kadarıyla cezalandırılır",
- 3) 40/17 Bugün her benlik kazandığıyla cezalandırılır. Zulüm yok bugün! Allah, hesabı çabucak görür. Bir kişi kazandırdığı ile cezalandırmamalı, ödüllenenlidir ki, zaten söylenen budur. Hak ettiği ile, kazandığı, çalışarak ürettiği emek ve eserleri ile değerlendirilir.
- 4) 37/39 Ve yalnız, yapıp ettiklerinizin karşılığıyla cezalandırılacaksınız. Ayrıca,
- 5) 36/54 O gün hiçbir canlıya, hiçbir şekilde haksızlık edilmez. Sizler, sadece yapıp ettiklerinizin karşılığı olarak cezalandırılırsınız.

Kuranda Kul Hakkı

Kul hakkı olan kişiyi Allah bile affetmez denilir ama, böyle bir söz gerçek değildir.

İnsanlar arasında bir sevgi bağı oluşturulup, hak edilen boyutu temel alınarak, bireyler değişebilir, etik ve olumlu boyutu algılayabilir. Bu açıdan doğrudan değil ama bir boyut ile oluşabilir, bunun çözümü de sevgi oluşması ve insanlıkta olmaktır.

Kur'anı Kerim'de Kul Hakkı ile ilgili Ayetler (www.secdem.net)⁴

Bakara Suresi 42. Ayet: Hakkı batılla karıştırıp da bile bile hakkı gizlemeyin.

Yorum

İnsanların hakları doğal olarak verilmelidir. Herhangi bir gerekçe olamaz. Batıl, doğru olmayan, gerekçesiz olandır. Bu açıdan her yaklaşımımızın bir bilimsel dayanağı olmalıdır.

Bunun yanında karar verebilmesi, rıza olabilmesi için bilgi verilmelidir. Burada hekimlikte bilimsel boyutta olmayan, doğru ve gerçek olmayana söylemek, gizlemek Deontoloji Nizamnamesi ile kabul edilemez boyuttur. Meslekten men cezası alınabilir.

Burada TCK 280 Maddesi uyarınca bir suç unsuru varsa, bunu olduğu gibi, yorum, kıyas veya örnek vermeden iletmelidir. Bu açıdan güvenilir ve gerçek tanık olarak tüm mahkemelerde bilirkişi olabilmektedir.

Bakara Suresi 188. Ayet: Aranızda birbirinizin mallarını haksız yere yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını bile bile günaha girerek yemek için onları hâkimlere (rüşvet olarak) vermeyin.

Yorum

İnsanlar genetik olarak birbirinin kardeşi olsa da birbirlerinin mallarını rıza olmadan kullanamaz. Bir kalem aldınız kullanıyorsunuz, bunu bir gerekçe değil, müsaade edersen kullanayım demek ile halledilebilir.

Hekim olarak şahitliğin önemli ve doğru kabul ediliyorsa, herhangi bir etik davranış dışında davranış yapmak bile meslekten men cezası alınabilir. Hâkime rüşvet ötesi, sosyal gücü, sosyal yapının kullanılması, bir etki yapmasını istemek bile kabul edilebilir olamaz.

Burada her birey eşit ve aynı yaklaşım yapılması gerekiyorsa, affedilmeyi talep etmek varken, sahip olmaya çalışmanın anlamı olamaz.

Bakara Suresi 229. Ayet: Boşamak (talak) iki defadır. Ondan sonrası ya iyilikle tutmak veya güzellikle salmaktır. Onlara verdiklerinizden bir şey almanız da size helâl olmaz. Ancak Allah'ın çizdiği hudutta duramayacaklarından korkmaları başka. Eğer siz de bunların, Allah'ın çizdiği hudutta duramayacaklarından korkarsanız, kadının, ayrılmak için hakkından vazgeçmesinde artık ikisine de günah yoktur. İşte bunlar, Allah'ın çizdiği hudududur. Sakin bunları aşmayın, Her kim Allah'ın hududunu asarsa, iste onlar zalimlerdir.

Yorum

İnsanlar boşanmak istediklerinde, Aile Mahkemeleri, hemen boşama kararını eğer arada ciddi bir şiddet olmadıkça vermez. Bir veya iki yıl ayrı kalmalarına karar verir. Bir ayrılık ile kendilerine gelebilmeleri içindir.

Birlikteliğin amacı, iyilikte tutmak, güzellikte olmak ve yaşamaktır. Bunun sağlanması önemlidir. Ayrıca ekonomik açıdan eşlerin birbirlerine destek olması, bunun sağlanması önemlidir. Birbiri aleyhine tazminat alamazlar.

Burada bir kişi eğer ekonomik boyutu yapamaz ise, ayrılmış olmalarına karşın diğeri veya devlet bu işi yüklenir.

Bakara Suresi 237. Ayet: Eğer onlara Mehir tespit eder de kendilerine el sürmeden boşarsanız, tespit ettiğiniz mehirin yarısı onlarındır. Ancak kadının, ya da nikâh bağı elinde bulunanın (kocanın, paylarından) vazgeçmesi başka. Bununla birlikte (ey erkekler), sizin vazgeçmeniz takvaya (Allah'a karşı gelmekten sakınmaya) daha yakındır. Aranızda iyilik yapmayı da unutmayın. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

Yorum

Bir evlenme öncesi, kadın ekonomik olarak tazminatını alır, bu şekilde güvenli olur. Ancak evlilik olmasa bile, nişandan dönülmesi durumunda da kadın verilenin yarısı hakkıdır.

Bir birey öncelikle korunma, gözetme, tedbir almalıdır. Zararı ödeme değil, zarar oluşturmamaktır. Bu açıdan evlenme olmasa bile söz kesmede bile hak ediş doğmaktadır.

Burada toplum ne kadar farklı ve yanlış uygulamakta, Kuran sözü olmasına karşın tam tersini yapmaktadır. Söz bile kadının ekonomik hakkını oluşturur.

Nisâ Suresi 4. Ayet: Kadınlara Mehirlerini (bir görev olarak) gönül hoşluğuyla verin. Eğer kendi istekleriyle o mehirin bir kısmını size bağışarlarsa, onu da afiyetle yiyin.

Yorum

Mehir evlenme öncesi bir ekonomik garantidir. Bir bakıma evlilik sözleşmesi gibi olsa da zamanımızda evli olanlar %50 hakları oluşmaktadır.

Burada bağışlama değil, bir ekonomik sermaye, katkı olarak verilmesi gündeme gelmeli, bunun karı, getirisi de verilmelidir.

Burada kadının ekonomik katkısı ve güvencesi önemlidir.

Nisâ Suresi 7. Ayet: Ana, baba ve akrabaların (miras olarak) bıraktıklarından erkeklere bir pay vardır. Ana, baba ve akrabaların bıraktıklarından kadınlara da bir pay vardır. Allah, bırakılanın azından da çoğundan da bunları farz kılınmış birer hisse olarak belirlemiştir.

Yorum

Mirasın üçe bölüneceği, biri erkeğe, biri kadına biri de çocuklarıdır.

Burada az veya çok değil, bırakılan olarak ele alınmalıdır.

Bir mirasın eşe ve çocuklara eşit hak olduğu Kuran ayetidir, dikkatlerden kaçmamalıdır.

Nisâ Suresi 9. Ayet: Kendileri, geriye zayıf çocuklar bıraktıkları takdirde, onlar hakkında endişeye kapılanlar, (yetimler hakkında da) ürperip korksunlar. Allah'a karşı gelmekten sakınsınlar ve doğru söz söylesinler.

Yorum

Bir toplumda çocukların zayıf, desteksiz ve bakımsız olması kabul edilemez.

Devlet bu çocukları gözetmesi, eğitmesi bir görevidir.

Burada onları bakarlar, Yaratan baksın demek, bir karşı geliş ve bir inkâr mekanizmasıdır.

Nisâ Suresi 10. Ayet: Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, ancak ve ancak karınlarını dolduraya ateş yemiş olurlar ve zaten onlar çılğın bir ateşe (cehenneme) gireceklerdir.

Yorum

Kimse bir kişinin malını, bir şeyini haksız olarak kullanamaz. Eğer ticaret yapıyorsa, o malın artması ve geliştirmesini yapması gerekir ve hak ettiği de teslim etmelidir.

Hak yiyen, kim olursa olsun, özellikle zayıf olanlara karşı yapılan yaklaşımlar kabul edilemez.

Burada kul hakkını Yaratan bile affetmez değil, onların cehennem ateşine girecekleri belirtilmektedir.

Nisâ Suresi 11. Ayet: Allah size evlatlarınızın miras taksimini söyle emrediyor: Çocuklarınızda, erkeğe iki kadın payı kadar, eğer hepsi kadın olmak üzere ikiden de fazla iseler, bunlara mirasın üçte ikisi ve eğer bir tek kadın ise o zaman ona malın yarısı vardır. Eğer ölen, ana ve baba ile birlikte çocuklar da bırakmışsa ana babanın her birine ölenin terekesinden altıda bir; şayet ölenin çocuğu yok da mirasçı olarak ana ve babası kalmışsa, ananın payı üçte birdir. Eğer ölenin kardeşleri varsa terekenin altıda biri ananındır. Bu paylar, ölenin borçları ödenip, vasiyeti de yerine getirildikten sonra hak sahiplerine verilir. Baba ve çocuklardan, hangisinin size fayda bakımından daha yakın olduğunu, siz bilmezsiniz. Bütün bunlar Allah tarafından farz kılınmıştır. Şüphesiz Allah alimdir, hakîmdir.

Yorum

Miras paylaşımında eşit denirse, bir haksızlık oluşacaktır.

Hak edişin bir ölçüm ile olması önemlidir.

Burada konuya girilmeyecek, ama bir eşitlik değil, hak edişin olması önemsenmelidir.

Nisâ Suresi 12. Ayet: Eğer çocukları yoksa, karılarının geriye bıraktıklarının yarısı sizindir. Eğer çocukları varsa, bıraktıklarının dörtte biri sizindir. (Bu paylaşırma, ölen karılarının) yaptıkları vasiyetlerin yerine getirilmesi yahut borçlarının ödenmesinden sonradır. Eğer sizin çocuğunuz yoksa, bıraktığınızın dörtte biri onlarındır. Eğer çocuğunuz varsa, bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. (Yine bu paylaşırma) yaptığınız vasiyetin yerine getirilmesinden yahut borçlarınızın ödenmesinden sonradır. Eğer kendisine varis olunan bir erkek veya bir kadının evladı ve babası olmaz ve bir erkek veya bir kız kardeşi bulunursa, ona altıda bir düşer. Eğer (kardeşler) birden fazla olurlarsa, üçte bir de ortaklırlar. (Bu paylaşırma varislere) zarar vermeksizin yapılan vasiyetin yerine getirilmesinden yahut borcun ödenmesinden sonra yapılır. (Bütün bunlar) Allah'ın emridir. Allah, hakkıyla bilendir, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)

Yorum

Yaratılış üzere olduğuna inanan kişi, hemen oluşmayacağına farkındadır.

Bir hırsız zenginleşmiş ama hiçbir zaman bunu sürdüremez.

NBA oyuncularının bile emekli olduktan sonra onca yüklü para almalarına karşın, %60 üstünün 5-7 yıl içinde iflas etmeleri bir nevi hak edişin yok olmasıdır.

Burada dikkat edilecek şey, sermaye olursa, bunu çalışarak değer, esere dönüştürmelidir.

Nisâ Suresi 19. Ayet: Ey iman edenler! Kadınlara zorla mirasçı olmanız size helâl değildir. Açık bir hayasızlık yapmış olmaları dışında, kendilerine verdiklerinizin bir kısmını onlardan geri almak için onları sıkıştırmayın. Onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmadıysanız, olabilir ki, siz bir şeyden hoşlanmazsınız da Allah onda pek çok hayır yaratmış olur.

Yorum

Hiçbir kişi başkasına zorla mirasçı olamaz. Bu kadınlar, eşler da dahildir.

Onların kazandıkları onlardır. Bir bahane ile beğenemedik edilemez.

Bu doğrudan zorlamanın ne gerekçesi olursa olsun olmayacağı anlamındadır. Kadın evlenmeden önce, ekonomik desteğe kavuşmalı, sonra bundan hak beyan edilmemelidir.

Nisâ Suresi 20. Ayet: Eğer bir eşin yerine başka bir eş almak isterseniz, öbürüne (Mehir olarak) yüklerle mal vermiş olsanız dahi ondan hiçbir şeyi geri almayın. İftira ederek ve açık günaha girerek mi verdiğinizi geri alacaksınız?

Yorum

Bir kişi çeşitli nedenle boşansa ve yeniden evlense bile, eski eşine verdiklerinden hak talep edemez.

Sıklıkla toplum iftira yolunu seçer, bundan da kaçınılmalıdır.

Burada ekonomik garanti, destek önemli, bundan vaz geçilemeyeceği, zorla alınamayacağı garantisi verilmektedir.

Nisâ Suresi 21. Ayet: Hem, siz eşlerinizle birleşmiş ve onlar da sizden sağlam bir söz almış iken, onu nasıl (geri) alırsınız?

Yorum

Bir insanı bağlayan sözdür. Evlilikte bir sözdür. Bu söz geri alınmaz.

Varlığın oluşmasında güven, saygı ve etik boyutlar önemlidir.

Bir kere ağızdan çıkınca, o sizi bağlar, bu açıdan dikkat etmek önemlidir, gereklidir.

Nisâ Suresi 24. Ayet: Bir de harb esiri olarak sahibi bulunduğunuz cariye müstesna, evli kadınlarla evlenmen de size haram kilindi. Bütün bunlar Allah'ın üzerinize farz kıldığı hükümlerdir. Bunların dışında kalanlar ise iffetli olarak zina etmeksizin mallarınızla Mehir vermek suretiyle evlenmek istemeniz size helal kilindi. O halde onlardan nikah ile faydalanmanıza karşılık Mehirlerin kendilerine verin ki, bu farzdır. O mehrin takdir edip kesinleştirdikten sonra birbirinizi razı etmeniz de bir mahzur yoktur. Şüphesiz ki Allah her şeyi çok iyi bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Yorum

Cari mevcut erkek, bizde bankada cari kullanılan para olarak geçer. Cariye mevcut kadınlar demektir. Bunlar bir bakıma ev kızı, kadını gibi olup, bunlarla evlenebilmeyi müsaade kılmakta, ancak evli ise yasaklamaktadır.

Zina, hukuken müsaade olmayan birleşmedir, bunun şartı, önce rıza karşılıklı olması ve hukuken ekonomik garanti sağlanmasıdır.

Bir meydana erkek çıkar, ekonomik garantilerini sunar, kadın tek çıkar ve elini uzatır ve sıkarsa evlenmiş olur. Bu gelenek nedeni ile elini sıkmaktan kaçınma, zamanımızda da vardır. Eskiden biat etme, oy atmada

aynı şekildedir, Peygamber yerine Hz. Ömer Kudüs'e gitmiş, elini sıkıncılar ile biat, seçilmiş olmaktadır. Bağımsız, bağlantısız, zorlamadan, kişi tek başına gidip elini sıkır.

Burada yanıltıcı davranışlarda bulunan elbet kendisine yapar.

Nisâ Suresi 127. Ayet: Kadınlar hakkında senden fetva istiyorlar. De ki: "Onlar hakkında size fetvayı Allah veriyor." Kitapta, kendilerine (verilmesi) farz kılınan (miras)ı vermediğiniz ve evlenmek istediğiniz yetim kızlara, zavallı çocuklara ve yetimlere âdil davranmanıza dair, size okunmakta olan ayetler de bunu açıklıyor. Ne hayır yaparsanız, şüphesiz Allah onu bilir.

Yorum

Kuran kim olursa olsun adil davranılması, hayır yapılmasını emretmektedir.

Kerbela olayında artık İslam öldü, yeni din geldi denilerek, Kuranın bozulduğu görülmektedir.

Burada Kuzeiden gelen Türkler, Kuran temelinde yeniden yapılanmayı yaparak, temel esaslara dönmüşlerdir.

Nisâ Suresi 160 ve 161. Ayet: Yahudilerin yaptıkları zulüm ve birçok kimseyi Allah yolundan alkoymaları, kendilerine yasaklanmış olduğu hâlde faiz/riba almaları, insanların mallarını haksız yere yemeleri sebebiyle önceden kendilerine helâl kılınmış temiz ve hoş şeyleri onlara haram kıldık. İçlerinden inkâr edenlere de acı bir azap hazırladık.

Yorum

Bir nokta da eğer bir konuda zarar ve zulüm oluştursanız, bunlar size yasak konumuna girer denilmektedir.

İnsanların kardeşlerinden yaptıkları olarak, bir gelirin karı değil, paranın misli ile alması bu faiz değil riba denilen, kabul edilemez. Riba, misli ile almak, hak etmeden, kısaca bir kumar borcu gibi kabul edilerek almaktır. Paylaşım ancak elde edilen kardan paylaşmak, kâr payından olunabilir.

Burada bir şeyi yaparken, etik ve uygun yapıda iken, bunu riba gibi bir kazanç boyutuna sokmak, yasaklanma boyutuna getirmektedir.

Enam Suresi 152. Ayet: Rüştüne erişinceye kadar yetimin malına ancak en güzel şekilde yaklaşın. Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam yapın. Biz herkesi ancak gücünün yettiği kadarıyla sorumlu tutarız. (Birisinin hakkında) konuştuğunuz zaman yakınızın bile olsa âdil olun. Allah'a verdiğiniz sözü tutun. İşte bunları Allah size öğüt almanız diye emretti.

Yorum

Kim olursa olsun, ölçüye, hak edişe göre yaklaşmalıdır.

Olaylar ve durumlara göre, olguya göre yaklaşım gerekir, hekimler ayrıcalık değil, hasta durumuna göre yaklaşım yapmaları gerekir.

Burada bir kişi hak ettiği ötesi, başkasına da hak ettiğine göre davranmalıdır.

A'râf Suresi 85. Ayet: Medyen halkına da kardeşleri Şu'ayb'ı peygamber olarak gönderdik. Dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Rabbinizden size açık bir delil gelmiştir. Artık ölçüyü ve tartıyı tam yapın. İnsanların mallarını eksiltmeyin. Düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk etmeyin. İnananlar iseniz bunlar sizin için hayırlıdır."

Yorum

Kulluk etmek, insan olmaktır, hizmetkar veya köle olmak değildir. İlah yoktur 7 kez, Tanrı yoktur 24 kez derken, Allaktan başka ilah yoktur değil, ilâh yoktur, Allah vardır denilmektedir. Tanrıçılık da yoktur. Yararılış, Yaratan denilmekte, bizden ayrı bir obje yapılmamalıdır.

İhlas suresi tanımlamaktadır. Ehattır; her şeyi yaratan, Samet; her şeyin sahibi, doğmamış, doğurmamış, her boyutun sahibi, yaratıcısıdır.

Burada yaratan varken, eksiltme, bozgunculuk yapmak bir işe yaramayacaktır.

Hüd Suresi 84. Ayet: Medyen halkına da kardeşleri Şu'ayb'ı peygamber gönderdik. O, şöyle dedi: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka hiçbir ilâhınız yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın. Ben sizi bolluk içinde görüyorum. Ben sizin adınıza kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum."

Yorum

İnsanlar bolluk içinde olsalar bile, bunu kötüye kullanmak ile yokluğa gidebilirler.

Çevre kirliliği de buna benzer. Bir kişi tuvaletini göle akıtır, tüm her birey akıtınca, o göl artık pislik, zehirleyen olur.

Burada çevre kirliliği ile göl, kuşatıcı ve azap verici olmaktadır.

Hüd Suresi 85. Ayet: "Ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı adalette tam yapın. İnsanların eşyalarını (mallarını ve haklarını) eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın."

Yorum

İnsanların karşılıklı iletişim ve ilişkileri vardır.

Burada karşılıklı olmayı belirtse de, bozgunculuk diyerek, birisi size selam verince, ona karşılık vermek, sevgi göstermek, insanlıkta olmak önemlidir.

Bariş içinde olmak, karışıklık çıkarmamak önemli bir insanlık boyutudur.

İsra Suresi 35. Ayet: Ölçtüğünüzde ölçmeyi tam yapın, doğru terazi ile tartın. Bu daha hayırlı, sonuç bakımından daha güzeldir.

Yorum

Sevgi ölçüsü nasıl terazi edilecektir?

Hayırlı sonuca bakmak gerekir, güzel olmalıdır.

Burada evlilik gibi birçok yaşam boyutuna güzelliğe neden oluyorsa, bir anlamı olmaktadır.

Rûm Suresi 38. Ayet: Akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Allah'ın rızasını isteyenler için bu daha hayırlıdır. işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

Yorum

Burada herhangi bir hakkı tanımlanmasa bile, akraba, kısaca hepimiz kardeş olduğuna göre insanlara, maddi ve sevgi açısından yoksula ve bir eylem hazırlığında olana hakkı verilmelidir.

Destek, yardım değil, hakkı ver denilmektedir.

Burada Yarattılışa göre taktir ve anlam taşımak için bu yolda yürünmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Şuara Suresi 181. Ayet: Ölçüyü tastamam yapın, (insanların hakkını) eksik verenlerden olmayın.

Yorum

Sevgi ve diğer ölçüler nasıl yapılacak ve eksik olmaması nasıl sağlanacaktır?

Burada eksik vermemek için, kabiliyet ve kapasitenin tümü boyutunda vermelidir. Sevgi tüm kalpten olmalı, sınırlandırma bir eksik vermek olacaktır.

Burada ölçü aşırı ve az değil, yeterince ve kararınca olması anlamında ele alınmıştır.

Şuara Suresi 183. Ayet: “İnsanların mallarını ve haklarını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.”

Yorum

İnsanların bir şeyini olduğu gibi almalıdır. Bir fikri veya bir görüşü küçük görmek, onların haklarını tanımlamamak olmaktadır. Eksiltme boyutu dışında arttırma konusunda da bozgunculuk yapmayın olarak tanımlanmaktadır.

Karışıklık çıkarmamalı tanımı önemlidir.

Bir konuda biri beş yapmak, bir karışıklık olmaktadır.

Hac 60. Ayet: İşte böyle; her kim kendisine yapılan haksızlığın benzeriyle karşılık verir, sonra aleyhine ‘azgınlık ve saldırida’ bulunulursa, Allah, mutlaka ona yardım eder. Şüphesiz Allah, affedicidir, bağışlayıcıdır.

Yorum

Bir boyut olarak size haksızlık yapılırsa, savunma aynı benzer olaylar içindir. İddia ispat edilmemiş ise savunma değil açıklama yapılır.

Tüm bu yaklaşımlarda karşı taraf size azgınlık yapabilir. Bu bir tuzaktır, kendi kazdıkları çukura düşerler. Abartırlar, bu onların yıkılmasına neden olacak, kendileri kendi başlarına iş açacaklardır.

Burada hukuk içinde kalmak, affedici olmak, suçu bağışlamak değil, ilgi ve ilişkiyi kesmektir.

Tekâpun Suresi 14. Ayet: Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olabilecekler vardır. Onlardan sakının. Ama affeder, hoş görüp vazgeçer ve bağışlarsanız şüphe yok ki Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

Yorum

İnsanlar bir aile ve toplum olarak çeşitli algılar içinde olabilirler. Birbirleri anlaşmama ötesinde düşmanlık bile oluşabilir.

Sevgi ve insanlık içinde olmak, hoşgörü, empati ve anlayış ile karşılamak ile, anlaşma olanağı sağlanabilir.

109/6 *senin inanın sana, benimki bana* denildikten sonra, suç dışında olan kişinin tutum ve davranışdır, karşılamaz.

Yaratılış boyutunda, büyük nefretlerden büyük sevgilerin doğabildiği gözlenmiştir, yeter ki arada insanlık boyutu oluşsun. Birçok sorun, iletişim kazalarından oluşmaktadır, bunun çözümü de yine doğru ve etkin iletişim kurmak, sevgi ve insanlıkta olmaktır.

Mütaaffinin Suresi 1. Ayet: Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline!

Yorum

Aynı surede, bir değerlendirmede, ölçümü esas alınan eşele önemlidir.

Bilim dışı olanlar kişisel ve sübjektif olanların bir anlamı olamaz.

Burada Yaratılış, bilim ve gerçeklik önemlidir, birilerine göre bakış açısı olmamalıdır.

Mütaaffinin Suresi 2. Ayet: Onlar insanlardan (bir şey) ölçüp aldıkları zaman, tam ölçerler.

Yorum

Bir şeyi yorumlama için bilgi sahibi olmak, bunun için literatürü yorumlamak gerekir.

Bir hekim için, hastanın incelenmesi, verilerin irdelenmesi ve bilimsel inceleme gereklidir.

Burada bunlar yapmadan nasıl karar verilecek sorgusunu getirir, insanlar aklındaki, hayalindeki belirtirler, bunun içinde tatmin olurlar, görevi yaptım derler.

Müteaffinin Suresi 3. Ayet: Kendileri başkalarına bir şey ölçtükleri veya tarttıkları zaman eksik ölçer ve tartarlar.

Yorum

İnsanların doğru ve etik yaklaşımları varken, bu boyutta olmayanlar, menfaat gayesi için, zaman dahil, değerlendirmelerini eksik yaparlar.

Bu sadece maddi boyutta değil, yorum ve değerlendirmede, hatta öğretmen olarak not vermede kısıtlı verirler.

Bunu yapanlar, toplumdan izole olması ötesinde, dışlanırlar.

Genel Yorum

Burada sıklıkla bireyin kendi kendisi iken yaptıkları, kısaca kendince hesaplaşması olmaktadır.

- Doğru ve yanlış karıştırıp, hak edışı gizlemeyin, haksız kullanmayın
- Haklar karşılıklı anlaşma olmadan harcanamaz
- Haklı olmak için, mahkemelerde adaleti, hâkimi yanıltmayın
- İnsanların görevi iyilikle tutmak veya güzellikle salmaktır
- Onlara verdiklerinizden bir şey almanız da size helâl olmaz.
- Aranızda iyilik yapmayı da unutmayın
- Kadınların hakkı, payı vardır, bu verilmelidir.
- İnsanlar hakkında endişeye kapılanlar, muhtaçları düşünüş, ürperip korksunlar
- Yarattılışa, etik ilkelere karşı gelmekten sakınsınlar ve doğru söz söylesinler
- Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, ancak zarar içinde olurlar.
- Yakında olup hangisinin size fayda bakımından daha yakın olduğunu, siz bilmezsiniz
- Yarattılış hemen cezalandırmaz, mühlet verir.
- Kadınlara zorla mirasçı olmanız size helâl değildir.
- Ölçüyü ve tartıyı tam yapın, sevgi boyutu dahil, kriterlerinizi irdeleyin.
- Düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk etmeyin.
- Bolluk içinde olurken, hak yiyip, kuşatıcı bir günün azabından korkmalısınız
- Ölçtüğünüzde ölçmeyi tam yapın, doğru terazi ile tartın. Bu daha hayırlı, sonuç bakımından daha güzeldir
- Akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Allah'ın rızasını isteyenler için bu daha hayırlıdır. işte onlar kurtuluşa erenlerdir
- Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.
- Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olabilecekler vardır. Onlardan sakının. Ama affeder, hoş görüp vazgeçer ve bağışlarsanız şüphe yok ki Allah çok bağışlayandır.
- Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline!

Burada etik ilkeler şeklinde bireye düşen görevler olduğu açık ve nettir.

Kişi Dokunulmazlığı

Bir kimsenin kişi dokunulmazlığı Anayasal bir haktır.

I. Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı

Anayasa MADDE 17⁵- Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

(Değişik: 7/5/2004-5170/3 md.) Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

Yorum

Burada herkes derken, bunun vatandaş olması veya bir koşulu yoktur. Maddi, manevi varlık ötesine, yaşama Hakkı da bu kapsam içindedir. Ötenazi yasaktır.

Varlığın sadece korunması değil, geliştirmesi, kısaca eğitimde bir haktır.

Burada tıbbi zorunluklar, kısaca acil ve yaşam boyutu olduğu vurgusu vardır. Rıza olması da bilgilendirme ile alınabilir. Yazılı imza bilgilendirme yerine geçmez, itiraz, katkıları, soruları da olmalıdır.

İnsan üstüne deney yapılamaz, rıza olsa da yapılamaz. Bilimsel çalışmalarda, gönüllü olabilir, buna denek denilmez. Denek, etkisi ve sonuçları bilinmeyen yaklaşımlardır, hayvanlara bile, belirli bilgi olduktan sonra yapılabilir, bu etik ilkeler ile belirtilmektedir.

Hekimler bu açıdan, sadece hasta değil, tüm yaşamları boyunca birey hakları üzerinde olmayı eğitimin bir parçası olarak görülür.

Kürsü Dokunulmazlığı

83. Madde⁵

4. Yasama Dokunulmazlığı

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam, durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamaşımı işlemez.

Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınmaz.

Yorum

Mecliste olan usul ve çerçeveler, o ülkenin sosyal düzeni açısından da ele alınmaktadır. Kısaca: bir insan, bir toplantıda söyledikleri de kanunların açık suç unsuru olmadıkça, sözlerinden dolayı yargılanamaz.

Yargılanması için İnsan Hakları gibi suç unsuru olmalı ve topluma zararlı olmalıdır. Bu karar TBMM toplantısı ile alınır. Savcılığa gönderilir.

Yasama sorumsuzluğu, cezai, mali bütün kovuşturmaları önler. Yasama sorumsuzluğu süresizdir, milletvekilliği bitse bile sürer. Dokunulmazlık ise yalnızca cezai kovuşturmaları önler.

Hekimler görevleri nedeniyle sık suçlanabilirler, kasıtlı, bilerek yaptığı için doğrudan bireysel boyutta olurlar. Savunma değil, bilimsel veriler üzerinde gerekçeler ve dayanaklar bilgi olarak sunulmalıdır. Bu açıdan sıklıkla soruşturmaya gerek olmadığı kanaatine varılır. Gerekli dikkat ve özen gösterilmiş ise, oluşan boyutlar, komplikasyon olarak geçer, bundan da ceza almazlar.

Kendi Hakkımız

Haklar konusunda genel bilgi sunmadan önce, bazı vurguları yapmak yerinde olacaktır.

Bunlar:

Bazı vurgular:

- **Kendi kişisel boyutta da hekim olmamız gereken kendimizdir.**
- **Bilgi alma hakkımız vardır, karar vermenin boyutu rıza göstermektir.**
- **Suç unsuru varsa, rıza gösterilmez, sessiz bile kalınmaz.**
- **Kültürlere göre bazı kurallar getirilebilir. Ancak düzenlemeleri yapmamak suç değildir.**
- **Suç unsurlarını, kanunları bilmemek mazeret değildir, bilincine varmadım denilemez.**
- **Suç unsuru taşıyan emir yerine getirilmez.**
- **Karar bize ait olup, sorumlusu da bize aittir.**

Bazı geleneklerde “dayak Cenneten çıkmadır” sözü gibi yaklaşımlar vardır, bunlar şiddeti yapılması için, kısaca hak yemek için bir gerekçe olarak sunarlar. Bunlar tamamen, kanımca cahil kişilerdir.

--Dayak, dayanak, baston anlamındadır. İki farklı yorumu vardır; a) İnsanlara destek olmak, dayanacak boyut olmak gereklidir, zekât boyutuna da gelmektedir., b) Baston kullanan yaşlılardır, artık bu evrende hesabı kalmamıştır ve cennetliktir. Bunun dışı olanlar şiddeti meşru hale getirmekte, buna karşın şiddet ile alakalı olan ayetler bu anlamda değildir.

--Şiddeti öven diğerleri: 1) Kızını dövmeyen dizini döver,2) Kadının karnından sıpayı, sopayı sırtından eksik etmeyin, 3) Karı, koca arasına girilmez, 4) Öğretmenin vurduğu yerde gül biter, 5) Eti senin kemiği benim.

Bunların hiçbirinin dayanağı yoktur, sadece Birey Hakkının gasp edilmesi için bir gerekçedir. Bizim ailede bir sorun olduğunda, neden, niçin sorulur, açıklama yapılır. Çocuk iken, çikolata alınmış ise, özür bile dilenmez, hakkım olan tek bir tane aldım denirdi.

Birisi *ben babamın dayağı ile okudum ve adam oldum, profesör oldum* deyince, ben de *sevgisiz ve çocuğa bile hak vermeyen ortamda büyüyen kişiden korkulur, benim ile ilişkin resmi, protokol ile olsun* dedim. *Sevgisiz bilgi, diploma almaktır ve insan olarak ne işe yarar* diye ekledim.

Haklar Konusunda Bilgilenme

Hekim olarak kendi hakkımız ile hasa, çocuk hakları dahil geniş irdeleme yapılmaktadır. Kaynak: 1) YENİDOĞAN HAKLARI ve ONAM: Prof. Dr. M. Arif AKŞİT UNEKO 2013⁶ ve 2) YENİDOĞAN HAKLARI: Prof. Dr. M. Arif AKŞİT. 1. Çocuk Dostu 2013⁷

Öncelikle hukuk haklar demektir. Bu toplumlara göre değişmektedir. Batı yaklaşımında ise adalet, Justice, kamu vicdanı, toplumun kabulüdür. Jüri karar verir, cezaı hâkim uygular.

Bizim kültürümüzde toplum, doğru karar vermemesi beklenir. Özellikle inanç ve bazı algılarda doğrudan taraftır. Bu şekilde haklar yenir.

Amerika'da bir zenciyi öldüren polis ceza almadığı görülmektedir, çünkü jüri üyeleri Kafkas orijinli, kısaca beyazdır. Zenci bir hakaret gibi algılanır, bu açıdan Afrika kökenli denilir.

Zaman ötesi, kültürlerle ve sosyal yapıya göre haklardaki gelişim

Haklardaki Gelişmeler	Bu zaman dilimi olarak ele alınmaz. Olayın oluşması ile anlam kazanır.
<ul style="list-style-type: none"> FAZ 1,0: PATERNALİSTİK, Hekim karar verir ve tedaviyi yapar hasta uymak zorundadır, hastanın Tıp Bilgisi olmadığı için karışamaz, itaat etmelidir. FAZ 2,0: YETKİ, GÖREV, SORUMLULUK ve VAZİFELE geçerlidir. Hekim görevini yapar, görev gereği hastanın onayını almak zorunda değildir. Acı ilacı içmek hastanın görevidir. FAZ 3,0: HASTALIK YOK, HASTA VAR. İlkeler ve sorumluluklar temelidir. Hekim "doğru nedir ve ne yapmalıyım" etik sorgular içindedir. Yapılacaklar otonomi içinde olup, zarar oluşturmama temelidir. Bağımsızlık, bireyin talep etmesi ile geçerli olur aydınlatıldıktan sonra rıza şartı vardır. FAZ 4,0: BİREY HAKKI ÖNCELİKLİ: Tüm teknoloji ve yaklaşımlar, bireyin sağlığı ve kişisel kararı temelindedir. Akıllı, karar veren cihazlar ve internet kolaylıklar sağlar uzman görüşü alınır ama bireyin kararı temelidir.	<p>1,0: Baba rolünü yüklenen kişi emreder diğerleri de uymalıdır Babam beni dövdü, o sayede okudum Şiddeti bir simge ve araç olarak kullanmış, seni sevmemiş</p> <p>2,0: Kusura bakma, seni cezalandırmak zorundayım. Niye empati ve affetmiyorsun?</p> <p>3,0: Annem niye yatın değil, niçin yaptın diye sorar, kızmazdı</p> <p>4,0: Her bireyin bir önceliği, gerekçesi vardır, suç değilse yapmakta serbesttir. Düzenlemelere uymama suç değildir.</p>

Şekil 1: Başlıca 4 farklı yaklaşım uygulaması olmaktadır. Bunlar sunulmaktadır.

Örnek olarak:

1,0: Hekim Karar verir mi? kardiyojoloji açısından ilaç almak için gittim. Benim Pediatri Profesörü olduğumu biliyordu, soru sormak, akademik olmak yok, ben reçeteyi yazacağım sen kullanacaksın dedi. Benim Karaciğer ve Böbrek fonksiyonlarım üst hudutta, bu yazdığın ilacın, bozmaya katkıları var, ayrıca neden kullanmam gerektiğini anlamadım dedim. Sadece yağ profilimin biri biraz yüksek, zayıflama, perhiz önermek yerine bu ilacı yazmanın anlamını kavrayamadım dedi. Literatürlere de baktın mı diye sordu, evet dedim. Kusura bakma ben yazarım, sen istiyorsan kullanma dedi, ben elbette kullanmayacağım, bilimsel açıklama olmadan almam dedim. Başka hekime sonra gittim.

2,0: Ben hekim, memur gibiyim, kitapta yazanı reçete ederim. Kitaplar sanki kesin gibi yazar, istatistiksel boyutta en az %5 uyumsuzluk beklenir. Her birey ayrı ve ayrıcalıklıdır. Kitaba bakarak reçete yazan ile, internet kanalı ile yazanlar, büro işi yapıyor gibidirler. Zamanımızda o kadar fazla bilgi vardır, bunlar doğru değil, plasebo, hekimlikte kontrol etkisiz olarak ele alınanlar olgularda sanki iyileştirme yapıyor gibi yayınlar vardır.

3,0: Hekim hastası ne isterse onu yapar. Birçok defa, örneğin tansiyon ilacı belirli aralıklarla reçete edilmesi gerekiyor ve buna göre yazılıyor. Ancak bu rapor ile geçerli, belirli aralar ile uzmanlar denetiminde, incelenip tekrar gerekli olanlar yazılıyor. İlk planda sanki hekim ilacı hasta istediği için yazar görünebilir, gerçekte ise belirli aralarla yazılmaktadır.

4,0: Hekim her olgu ve duruma göre bir terzilik yapar, rıza almaya çalışır. Yaşam ile ilgili ve acil durumlar dahil, hayati durumlar haricinde, hekimler önerilerini ve elde ettiği verileri sunarlar ve rıza şartına göre ilaç ederler. Ben yazarım sen al demek, eski bir zorlama hekimliktir.

Etik ilkeler açısından bakıldığında bu yaklaşımlar kendi içinde tutarlı gibi olsa da, 4,0 yaklaşım olması beklenir.

Ölüm orucu tutan kişiler, hekim bilinci yerinde olup olmadığı, ruhsal açıdan inceler, yerinde ise karışmaz. Ne zaman şuur bulanıklığı, ölümcül boyut olunca müdahale eder. Ayrıca yaşam uzaması, kısaca ölümü geciktirmek için, şekerli, mineralli su takviyesi, ağızdan yapar.

Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği Birleşmiş Milletlerin korumasındadır

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ 10 Aralık 1948

- **Başlangıç:** İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan onurun ve onların eşit ve vazgeçilmez haklarının tanınmasına,
- **Madde 3:** Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.
- **Bölüm 1; Madde 2: 1-**Herkesin yaşama hakkı kanunla korunur.
- **Kısım 1; Madde 6: 1-**Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

UNESCO 2013

Dr. M. ARI AKSIT

5

Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi:

1948 yılında olması, 2. Dünya sonrası düzen denilebilir, ancak halen önemlidir.

---Başlangıç: İnsanlık bir onurdur

---Yaşam Hakkı ve özgür, güvenli yaşam her bireyin hakkıdır

---Yaşam hakkı kanunla zorunlu korunur

---Çocuklarda buna dahildir.

Şekil 2: Birleşmiş Milletler, yaşam ve insan olmanın bir hak olduğu vurgusu yapmaktadır.

Yasal Düzenleme: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Hukuki Boyut

Kanunilik ilkesi temelinde, bir hak tanımında mutlaka bir yazılı metin ile somut, eylem boyutuna getirilmelidir.

622 Medine Antlaşması da bir Anayasal yapı olarak örnektir.

Hukuk yapısından 2. Dünya sonrasında oluşturulması, yeni bir Dünya düzenidir.

Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Bildirgesinde, insanlık yaklaşımın, eşit ve vazgeçilemez olduğu vurgusu yapmaktadır. Bunun yaşamak ve özgürlük ile kişi güvenliği denilmektedir. Bu hak korunmalı ve çocuklarda da yaşam hakkına sahip oldukları vurgulanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocukların Özel korunmasını öngörmektedir.

<p>BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ 10 Aralık 1948</p> <ul style="list-style-type: none"> • İlke2: Çocuk, özel olarak korunur, yasalar ve başka yollarla sağlıklı ve normal biçimde, özgürlük ve saygınlık koşullarında bedensel, zihinsel, ahlak, manevi ve toplumsal olarak gelişmesine olanak sağlayacak fırsat ve kolaylıklardan yararlanır. Bu amaçla çıkarılacak yasalarda, çocuğun çıkarları önde gelir. <p>LINEKO 2013 Dr. M. AHİF AKŞİT 6</p>	<p>Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi:</p> <p>Çocuklar özel konuru</p> <p>Çocuğun çıkarları önde gelir</p> <p>Bedensel, zihinsel, ahlak/etik, manevi ve toplumsal olarak gelişmesi</p> <p>Bunlara olanak sağlanması</p>
---	--

Şekil 3: Çocuklar özel korunur ve gözetilirler.

Birleşmiş Milletler Çocukların sağlık içinde yetiştirme hakkı vardır.

<p>BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ 10 Aralık 1948</p> <ul style="list-style-type: none"> • İlke4: Çocuk toplumsal güvenlik olanaklarında yararlanır. Sağlık içinde ve yetiştirme hakkı vardır. Bu amaçla kendisine ve annesine özel bakım ve korunma olanakları sağlanır. Bu olanaklar doğum öncesi ve doğum sonrası bakımı da içerir. Çocuğun, yeterli beslenme, barınma, eğlenme ve sağlık hizmetlerine hakkı vardır. <p>LINEKO 2013 Dr. M. AHİF AKŞİT 7</p>	<p>Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi:</p> <p>Çocuklar toplumsal güvenlik olanaklarından yararlanır</p> <p>Kendisi ve annesine özel bakım ve korunma olanakları sağlanır</p> <p>Doğum öncesi, gebelik ve doğum, doğum sonrasını da kapsamalıdır.</p> <p>Beslenme, barınma, sağlık ve eğlenme dahildir.</p>
--	---

Şekil 4: Çocuklar özel yetiştirme hakkı sağlanmalıdır.

Çocuk Özel Korunur yaklaşımı ötesinde, Groningen Protokolü ile tüm bu ilkeleri yok saymaktadırlar. Bu konuda daha sonra incelenecek olsa bile, 12 yaşına kadar bir boyutu, çeşitli nedenle komisyon kararı ile sonlandırma yaklaşımı gelmektedir. Aile rızası ile, tüm bildirelerde yaşam hakkının alabileceği algısı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Wrongful life, ötenazi gibi kavramlar kabul edilebilir olamaz.

Sağlık içinde yetiştirme hakkı varken, bu sağlanmıyorsa, devlet gözetiminde ele alınır. Ekonomi boyutu bir gerekçe olamaz.

Kısaca Yeni Dünya Düzeninde diktanın işimize yarayacak olanı almak, diğerlerini yok etmek gereklidir yapısına karşı çıkmaktadır. Bu daha sonra her birey için ele alınmıştır.

Yaşam hakkında ekonomi düşünülemez. Yok olan can için, etkin, verimli ve yapılacak bir şey yoktur. Mezarda olana dua ancak olabilir, onun anlamı, yaşayanlar içindir. Onları ferahlatmak ve güç kazanabilmelidir.

Çocukların yaşamları, sağlıklı gelişmeleri için tüm imkanlar ücretsiz olarak verilmektedir.

Birleşmiş Milletler İlk Planda yapılacakları da tanımlamaktadır.

<p>BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ 10 Aralık 1948</p> <ul style="list-style-type: none"> • Madde 12 • 1-Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkesin erişilebilir en yüksek bedensel ve ruhsal sağlık standardından yararlanma hakkını tanırlar. • 2-Bu Sözleşmeye Taraf Devletlerce bu hakkı tam olarak gerçekleştirmek üzere yapılacak girişimler: • Ölüm doğum oranı ve çocuk ölümlerinin azaltılması ve çocuğun sağlıklı gelişmesi için önlemler alınması; • Çevre ve endüstri sağlığının her bakımından iyileştirilmesi; • Salgın ve yöresel hastalıklarla, meslek hastalıkları ve öteki hastalıkların önlenmesi, bakımı ve denetlenmesi; • Hastalık durumunda herkese tıbbi hizmet ve bakım sağlayacak koşulların yaratılması için gerekli olan önlemleri içerir. <p>LINEKO 2013 Dr. M. AHİ AKŞİT 8</p>	<p>Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi:</p> <p>Taraf Devletler en yüksek bedensel, ruhsal sağlık standardını sağlamalıdır</p> <p>Ölüm oranı azaltma ötesi Hastalanmayı önleme Sağlıklı olmalarını sağlama Eğitim ve yetiştirme Bağımsız bir fert olunması Kişilikli birey olmaları</p> <p>Bu ortamların oluşmasını Taraf Devletler Sağlamalıdır.</p>
--	---

Şekil 5: Taraf devletler, Çocuklar için gerekenleri yapmalıdır.

Birleşmiş Milletler Çocukların sağlık düzeyine en iyi düzeyde kavuşmasıdır.

<p>BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ 10 Aralık 1948</p> <ul style="list-style-type: none"> • Madde 24 • 1-Taraf Devletler, çocuğun olabileceği en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkında yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler. • 2-Taraf Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler ve özellikle: • Bebek ve çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi; • Bütün çocuklara gerekli tıbbi yardımın ve tıbbi bakımın; temel sağlık hizmetlerinin geliştirilmesini önem verilerek sağlanması; • Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanı sıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını göz önüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi; • Anneye doğum öncesi ve sonrası uygun bakımın sağlanması; • Bütün toplum kesimlerinin özellikle aababalar ve çocukların, çocuk sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmenin yararları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri elde etmeleri ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması; • Koruyucu sağlık bakımlarının, aababaya rehberliğini, aile planlaması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi; amaçlarıyla uygun önlemleri alırlar. <p>LINEKO 2013 Dr. M. AHİ AKŞİT 9</p>	<p>Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi:</p> <p>Çocuğun en iyi sağlık düzeyine kavuşmasını sağlamak</p> <p>Tıbbi yardım ve tıbbi bakımın temel sağlık hizmeti olarak alınmasını sağlar</p> <p>Anneye emzirme dahil, birçok konularda eğitilmesi de kapsamdadır.</p>
---	---

Şekil 6: Çocuğun olabileceği en iyi sağlık düzeyine kavuşma hakkını tanımlıdır.

Beklentiler, a) Ölü doğum oranı, çocuk ölümlerinin azaltılması, sağlıklı gelişimleri, b) Çevre sağlığı ile teknolojik sağlık, c) Salgın hastalıklar ve tüm durumlarda etkin olmayı öngörmektedir. Bunun için gereken önlemleri almak, tedavi önüne alınmaktadır.

Bir vurgu da bu hakkın tam olarak gerçekleştirmek olmalıdır.

1990 yılında Çocuk Haklarına ayrıca vurgu yapılması, tüm yaklaşımların birey temelinde, çocuğun yararı olmalıdır.

Çocukların gelecek olduğu, devamlı değişim ve gelişim modeli söz konusu ediliyorsa, aynı kopya değil, yeni bir yapıda olmaları bir ilerleme olmaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi [2 Eylül 1990](#)

• Madde 3

1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.
2. Taraf Devletler, çocuğun anne-babasının, vasilerininin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler, çocukların bakımı ve korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

11

Çocuk Hakları Sözleşmesi; 1990

Bütün faaliyetlerde çocuğun yararı temel düşüncedir

Hukuken sorumlu olan kişileri dikkate alarak, esenliği ve gerekli bakım v yasal, idari önlemleri alır

Çocuklar için yerlerin uygun standartta olmasını devlet denetler.

Şekil 7: Çocuğun daima yararı gözetilir

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi [2 Eylül 1990](#)

• Madde 6

1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.
2. Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

10

Çocuk Hakları Sözleşmesi; 1990

Her çocuk, temel yaşama hakkına sahiptir

Çocuğun Hayatta kalması Gelişmesi için Azami çabayı gösterir

Hayatta kalan kişi ancak yaşar Eğer bu çocuk ise gelişmeli Gelişim üzere değişmelidir.

Şekil 8: Çocuklar temel yaşama hakkına sahiptirler.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi [2 Eylül 1990](#)

• Madde 24

1. Taraf Devletler, çocuğun olabileceği en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, her çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.
2. Taraf Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler ve özellikle:
  - a) Bebek ve çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi;
  - b) Bütün çocuklara gerekli tıbbi yardımının ve tıbbi bakımın; temel sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine önem verilerek sağlanması;
  - c) Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanı sıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını göz önüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi;
  - d) Anneye doğum öncesi ve sonrası uygun bakımdan sağlanması;
  - e) Bütün toplum kesimlerinin özellikle annebabalar ve çocukların, çocuk sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmesinin yararları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri elde etmeleri ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması;
  - f) Koruyucu sağlık bakımlarının, aile baya rehberliğini aile planlaması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi; amaçlarıyla uygun önlemleri alırlar.
3. Taraf Devletler, çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alırlar.

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

12

Çocuk Hakları Sözleşmesi; 1990

Çocukların en iyi sağlık düzeyine kavuşma ve rehabilitasyon hizmetleri veren yerlerden yararlanma hakkından yoksun bırakılamaz.

Hakkın tam uygulanmasını takip eder

Geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla önlemler alır

Şekil 9: Çocuklar en iyi sağlık düzeyine kavuşturulmalıdır

Bilimsel açıdan sağlık yaklaşımları önemlidir. Plasebo olanlar kesin istatistik tanımlı olmamakta, ancak, olgu olarak faydalı denilse de bir gönüllü çalışmalarında kontrol grubu olarak ele alınmaktadır.

İnsan Hakları Biyotıp Sözleşmesi

İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi <ul style="list-style-type: none"> • Madde 2 – İnsanın Üstünlüğü • İnsanın menfaatleri ve refahı, bilim veya toplumun saf menfaatlerinin üstünde tutulacaktır.	Biyotıp Sözleşmesi İnsanın Üstünlüğü İnsanın --Menfaati --Refahı Alttakilerden üstündedir --Bilim --Toplumun saf menfaati
--	--

Şekil 10: İnsanın menfaati, refahı bilim üstündedir

Biyotıp Sözleşmesinde, insanların birçok çalışmalarda bilimde temel alınan, insanın üstünlüğü olmaktadır.

Deney anlam olarak (nedirnedemek.com); a) Bilimsel bir gerçeği göstermek, bir yasayı doğrulamak, bir varsayımı kanıtlamak amacıyla yapılan işlem, tecrübe, b) Deneyim, tecrübe, c) Bilinmeyen bir şeyi bulmak, bir ilkeyi, bir varsayımı sınamak amacıyla yapılan eylem ya da işlem, d) Bilimsel araştırma yapmak, bir varsayımı ya da bir yasayı kanıtlamak için tasarlanarak yapılan ve belirli niceliklerin ölçülmesine, karşılaştırılmasına dayanan kılıklı çalışma, e) Bilimsel bir gerçeği ortaya çıkarmak, bir varsayımı denemek ya da kanıtlamak, bir yasanın doğruluğunu göstermek ereğiyle yapılan işlem, f) İstatistiksel açıdan, gözlemlerin veya ölçümlerin olası sonuçlarını elde etmek için kullanılan terim, g) Test, h) Fizik, kimya, biyoloji gibi derslerin öğretiminde doğal olayların bağıntıları ve yasaları üzerinde bilgi edinmek; varsayım olarak benimsenen bilim yasalarının doğruluğunu göstermek; belli bir doğa olayını, etmenleri denetim altında tutarak, sınıf ya da deney odasında öğrencilere göstermek için yapılan planlı deneme ya da sınamaya işi olarak tanımlansa bile, insan üzerine deney yapılamaz. Yeterince deney yapılmış olanı, gönüllüler üzerinde yapılmasıdır. Gönüllülük de rıza ile oluşabilir.

Biyotıp Sözleşmesi

İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi

- Madde 6– Muvafakat Verme Yeteneği Olmayan Kişilerin Korunması
- 1 Muvafakat verme yeteneğine sahip olmayan bir kimse üzerinde tıbbi müdahale, aşağıdaki 17 ve 20'nci maddelere uygun olarak, sadece onun doğrudan yararı için yapılabilir.
- 2 Yasal olarak bir müdahaleye muvafakat verme yeteneği bulunmayan bir küçüğe, sadece temsilcisinin veya kanun tarafından belirlenen yetkili makam, kişi veya kurumun izni ile müdahalede bulunulabilir.
- Küçüğün fikri, yaşı ve olgunluk derecesiyle orantılı bir şekilde artan belirleyici bir etken olarak dikkate alınmalıdır.
- 3 Bir yetkin, yasal olarak akıl hastalığı, bir hastalık veya benzer nedenlerden dolayı müdahale muvafakat etme yeteneğine sahip değilse, ancak temsilcisinin veya kanun tarafından belirlenen yetkili makam, kişi veya kurumun izni ile müdahalede bulunulabilir.
- İlgili kişi, mümkün olduğu kadar izin verme sürecine katılmalıdır.
- 4 Madde 5'de belirtilen bilgiler, benzer koşullarda yukarıda 2'nci ve 3'üncü paragraflarda belirtilen temsilci, yetkili makam, kişi veya kuruma da verilmelidir.
- 5 Yukarıda 2'nci ve 3'üncü paragraflarda belirtilen izin, ilgili kişinin menfaatine daha uygun olacağına her zaman geri çekilebilir.
- Madde 17– Araştırmaya Muvafakat Verme Yeteneği Olmayan Kişilerin Korunması
- Madde 20– Organ Alınmasına Muvafakat Verme Yeteneği Olmayan Kişilerin Korunması

UNEKO 2013

Dr. M. AHİ AKŞİT

14

Biyo-Tıp Sözleşmesi

Rıza alınamıyorsa, sadece doğrudan yarar yapılabilir

Çocuklar özel konuru

Çocuğun çıkarları önde gelir

Bedensel, zihinsel, ahlak/etik, manevi ve toplumsal olarak gelişmesi

Bunlara olanak sağlanması

Şekil 11: Rıza alınamıyorsa, Yaşam Hakkı çerçevesinde doğrudan yarar için yapılır

Biyotıp Sözleşmesi

İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi

- Madde 8 – Acil Durum
- Acil bir durum nedeniyle uygun muvafakat alınmadığında, ilgili kişinin sağlığı için gerekli olan herhangi bir tıbbi müdahale derhal yapılabilir.

UNEKO 2013

Dr. M. AHİ AKŞİT

15

Biyo-Tıp Sözleşmesi

Acil durum durumunda izin alınmayabilir

Zaten bilinç ve yaşam tehlikesi
Kısaca zamana karşı bir koşmaca
Derhal tıbbi müdahale gerekir

Hekim, sağlık dışında da örnek bir insan olmalı, insanlık göstermelidir.

Şekil 12: Acil durumlarda rıza şartı aranmaz

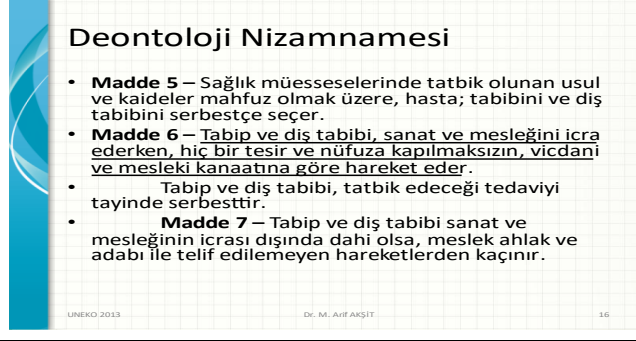
Çocukların hakkında işlem yapılabilmesi için velilerden izin alınması gereklidir. Ancak, çocukların kendisinden de izin alınması önemlidir. Çocuklar realisttirler ve mutlaka alınacak ise, acı ve eziyet yapmadan alınır. Bu açıdan lokal anestezi kullanılması önemli katkı sağlar. İğne yapılacak yere lokal anestezi, penisilin depo yaparken ilaç için lidokain konulma durumu önemlidir.

Eğer aile, çocuğuna sevgi bağı yok ise, bu durumda sosyal çalışmacının görüşü alınarak, gerekirse koruma altına alınmalıdır.

Acil durumlarda, derhal müdahale edilir, bir rıza, izin gerekmez.

Türk Deontoloji Nizamnamesi

 <h3>Deontoloji Nizamnamesi</h3> <ul style="list-style-type: none"> Madde 5 – Sağlık müesseselerinde tatbik olunan usul ve kaideler mahfuz olmak üzere, hasta; tabibini ve dış tabibini serbestçe seçer. Madde 6 – <u>Tabip ve dış tabibi, sanat ve mesleğini icra ederken, hiç bir tesir ve nüfuza kapılmaksızın, vicdani ve mesleki kanaatine göre hareket eder.</u> Tabip ve dış tabibi, tatbik edeceği tedaviyi tayinde serbesttir. Madde 7 – Tabip ve dış tabibi sanat ve mesleğinin icrası dışında dahi olsa, meslek ahlak ve adabı ile telif edilemeyen hareketlerden kaçınır. <p>LINEKO 2013 Dr. M. AHİ AKŞİT 16</p>	<h3>Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi</h3> <p>Hasta hekimini seçer</p> <p>Hekim vicdani ve mesleki bilime göre hareket eder</p> <p>Tedavi bilimsel ve hastaya göre seçmekte serbesttir</p> <p>Tüm yaşamında meslek ahlaki içinde hareket eder</p>
---	--

Şekil 13: Hekim tıp bilimi gereği ve vicdanına göre hastaya tıbbi yardım yapar

Hekimlerde etik ilkelerin tanımlandığı, Deontoloji Nizamnamesi, hukuk açısından önemli çerçeveler çizmektedir.

- Hasta hekimini serbestçe seçebilir. Elbette tıbbi usul ve esaslara uygun olmalıdır. Apandisit ameliyatı için, çocuk hekimi olmayacağı belirgindir.
- Hekim kararında vicdanını, meslek beceri ile mesleki bilim üzerinde yapmalıdır. Ancak elbette bu boyut, hasta, olgu ve duruma göre özel ve özgündür. Bu açıdan kitaba göre değil, kendi vicdani değere göre olmalıdır. Mahkemelerde de Hâkim için benzer durum söylenir. Somut olaya göre yaklaşım yapmalı iken, hekim de yine hastaya göre özgün verilere göre sağlık temelinde, insanlık temelinde yaklaşım yapar.
- Hekim tatbik edeceği seçer, ama izlemesi de gereklidir.
- Hekim tüm yaşantısında toplum ve etik yaklaşımdan kaçınan kişidir.
- Hekimi, öncelikli görevi tedavi değil, hastalıkları ve hastalanmayı önlemek, hastaları bilimsel gerekler ile iyileştirmeye çalışmak, yaşamı ve sağlığını korumaktır.
- Meslek uygulaması sırasında insan onurunu gözetmesi öncelikli görevidir.
- Tüm bunları yapabilmek için devamlı hizmet içi eğitim, ayrıca kendisini eğitmelidir.

Deontoloji anlamı (nedirnedemek.com): Sözcük anlamı: ödev bilimidir. 1) Bu sözcük Kant'ın anladığı anlamda bir ödev öğretisi için kullanılamaz. Deontoloji, ahlaksal ödevleri, şu ya da bu toplumsal duruma göre, deney yolu ile incelemeyi dile getirir. Hekimlikte, hekimlik ödevleri kuramı olarak özellikle kullanılmaktadır. 2) Aynı meslek grubunda olan insanların birbirleri ile olan ilişkilerinde uyulması öngörülen ahlaki, moral değerler. 3) Hekimin mesleki etkinlikleri sırasında, hastasına, hasta sahibine, meslektaşlarına ve topluma karşı, uymak ve uygulamak zorunda olduğu kurallar, tutum ve davranışların normatif bilgisi. 4) Ödev bilgisi, yükümlülükler bilgisi, normatif bilgi. 5) Meslek ahlakı, olarak ifade bulmaktadır.

Türk Deontoloji Nizamnamesi

HEKİMLİK MESLEK ETİĞİ KURALLARI

- Hekimin Görev ve Ödevleri
Madde 5-Hekimin öncelikli görevi, hastalıkları önlemeye ve bilimsel gerekleri yerine getirerek hastaları iyileştirmeye çalışarak insanın yaşamını ve sağlığını korumaktır. Meslek uygulaması sırasında insan onurunu gözetmesi de, hekimin öncelikli ödevidir. Hekim, bu yükümlülüklerini yerine getirebilmek için, gelişmeleri yakından izler.

UNESCO 2013

Dr. M. AHİF AKŞİT

17

Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi

Hekimi, öncelikli görevi tedavi değil, hastalıkları ve hastalanmayı önlemek, hastaları bilimsel gerekler ile iyileştirmeye çalışmak, yaşamı ve sağlığını korumaktır.

Meslek uygulaması sırasında insan onurunu gözetmesi öncelikli görevidir.

Tüm bunları yapabilmek için ayrıca kendisini eğitmelidir.

Şekil 14: Hekimi, görevi hastalıkları ve hastalanmayı önlemek, hastaları yaşamı ve sağlığını korumaktır.

Hekimlik Mesleğinde etik ilkeler ve boyutlar, elbet Anayasa ve Yasa yapısında da desteklenmelidir.

Anayasa:

- *Temel hak ve hürriyetlerin niteliği*
Madde 12 – Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.
Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.
- *. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*
Madde 17 – Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.
Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.
Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.
- *II. Kişi hürriyeti ve güvenliği*
Madde 19 – Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.
- *A. Özel hayatın gizliliği*
Madde 20 – Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

Anayasa 137. Maddesi

Anayasa

- **J. Kanunsuz emir**
- **MADDE 137-** Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.
- Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

ANAYASA

137. Madde

**Konusu suç teşkil eden emir
Hiçbir surette
Yerine getirilemez**

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

34

Şekil 30: Konusu suç teşkil eden emir yerine getirilmez

Burada ön görülen: a) Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir, b) İnsanların kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir, c) Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir, d) Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.

Bu duruma karşı emir olursa, suçtur ve hiçbir surette yerine getirilemez.

Türk Ceza Kanunu

TCK

- *Kanunun hükmü ve amirin emri*
- **Madde 24-** (1) Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.
- (2) Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.
- (3) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.
- (4) Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur.

TCK

**Anayasa 137. Maddesinin
Kanun boyutudur**

Konusu suç olan emir yapılmaz

**Kanun gereğini yapan ise
Ceza verilemez**

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

35

Şekil 31: Anayasa 137. Maddeye vurgu yapılmakta, aynı zamanda kanunun gereğini yapan suçlu olmaz ifadesi vardır

Anayasa'nın 137. Maddesinin karşılığı olarak, Türk Ceza Kanununda 24. Madde de yer almaktadır.

Eğer bu suç dahil, suçu bildirmeme, sessiz kalma bile bir ihbarı mecburi durumdur.

Bu kitabın bir amacı da Komisyonun hukuk içinde kalması, Darbeyi aklamamalıdır.

Türk Ceza Kanunu

TCK

- *Suçu bildirmeme*
- **Madde 278 (1)** İşlenmekte olan bir suçta yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçta yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.
- (3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürle olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunmayaacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.
- *Kamu görevlisinin suç bildirmemesi*
- **Madde 279 (1)** Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.
- *Sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi*
- **Madde 280 (1)** Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

36

Suçu bildirmemek suçtur

Suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşan kişi bildirmemez suçludur

Şekil 32: Suç şüphesi bile olsa, bildirmemek suçtur.

TCK 278, herhangi bir insan olarak, 279 Görevli memurlar için, 280 Sağlık mesleği olanlar için ayrıca belirtilmektedir.

Türk Ceza Kanunu

TCK: Taksir

- **Madde 89 - (1)** Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.
- (2) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;
- e) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,
- Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, yarı oranında artırılır.
- (3) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;
- a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,
- b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,
- ...
- Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.
- (5) Bilinçli taksir hali hariç olmak üzere, bu maddenin kapsamına giren suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlıdır.

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

37

TAKSİR SUÇU

Dikkat ve özen eksikliği

Kasıt varsa, kasten suçludur

Şekil 33: Dikkat ve özen eksikliği taksirli suçtur

TCK, dikkat ve özen eksikliği ile oluşanları ayrı kategoride ele almakta, bunlara Taksir suçu denilmektedir. Ayrıca kasıt varlığı da irdelenmelidir.

Çocuklara ayrıca özel ve özgün güven ve tedbirlere alınmalıdır demektedir. Bunun detayı ilgili Kanun içindedir.

Sayfa/Page **542**

Türk Ceza Kanunu

TCK: Çocuk güvenliği

- .Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri
- .**Madde 56-** (1) Çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ve ne suretle uygulanacakları ilgili kanunda gösterilir.
-

ÇOCUKLARA ÖZEL GÜVENLİK

TEDBİRLER ALINMALIDIR
Özel güvenlik tedbirleri
Uygulanır

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

38

Şekil 34: Çocuklar için özel güvenlik tedbirleri alınmalıdır

Çocuk Koruma Kanununda dikkat çeken husus, çocuğun aile ortamında korunmasını sağlamayı hedef almaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu

5395 Sayılı ve 15/7/2005 tarihli ÇOCUK KORUMA KANUNU

- *Koruyucu ve destekleyici tedbirler*
- **Madde 5-** (1) Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan;
  - d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,

AİLEDE KORUNMAYAN ÇOCUK

KORUMA AİLESİNE
VERİLİR

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

39

Şekil 35: Çocuklar için özel koruma tedbirleri alınmalıdır

Genel Özet

Tüm yasal mevzuatın genel bir irdelenmesi aşağıda yapılmaktadır.

Türk Ceza Kanunu ifadesi ile:

- Hakkını kullanan kişiye ceza verilemez.
- Konusu suç teşkil eden emir hiçbir şekilde yerine getirilmez.

Sayfa/Page. **543**

- İdarenin düzenleyici işleri ile alakalı yaklaşımlarda, suç ve ceza konulamaz.
- Kişinin rızası ile yapılan işlerden dolayı, kimseye ceza verilemez.
- Kıyas yapılamaz
- Yorum veya örf, adet, gelenek gibi konular gerekçe olarak sunulamaz

Türk Ceza Kanunu

TCK (Haklara vurgu yapan maddeler)

- a) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz,
- b) Hakını kullanan kimseye ceza verilmez ,
- c) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilmez. ...yerine getiren ile emri veren sorumlu olur (Anayasa 137Md)
- c) Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıklandığı rızası çerçevesinde işlenen fiillerden dolayı kimseye ceza verilmez ,
- d) Ceza kanununun uygulanmasında kişiler arasında... Ayrım yapılmaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaz ,
- e) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz

Türk Ceza Kanunu:

Çocuklar özel konuru

Çocuğun çıkarları önde gelir

Bedensel, zihinsel, ahlak/etik, manevi ve toplumsal olarak gelişmesi

Bunlara olanak sağlanması

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

29

Şekil 16: Suç, ancak somut eylem ile tanımlanabilir

Avrupa Sözleşmesinde: Haklar vatandaşlığın üstünde, aynı şekilde hak sağlamaktadır.

Avrupa Sözleşmesi

AVRUPA SÖZLEŞMESİ

AVRUPA ANAYASASINDAKİ (BİRİNCİ) "TEMEL"İ TEMSİLEDEN TEMEL HAKLAR ANA SÖZLEŞMESİ
BU HAKLAR VATANDAŞLIĞIN ÜZERİNDEDİR VE KİŞİLERE AYNI ŞEKİLDE BAĞLANMAKTADIR. 51. MADDEYE GÖRE ULUSAL KANUNLAR NİCE STATÜSÜNE UYGUN OLMALIDIR...
ULUSAL ANAYASAYI GEÇERSİZ KILMAMALIDIR. (MADDE 53).
SONUÇ OLARAK, NİCE STATÜSÜNDE ÖNE SÜRÜLEN ŞARTLARDAKİ AÇIKLARIN KAPATILABİLİMLİĞİ ÇİN BAZI HAKLAR GENİŞ KAPSAMLI OLARAK YORUMLANMALIDIR.
- STATÜDÜN 35. MADDESİ SAĞLIK HAKKINA HAKKI VERMEKTEDİR "NORUYUCU SAĞLIK TEDAVİSİ HAKKI VE ULUSAL KANUN VE UYGULAMALAR TARAFINDAN OLUŞAN ŞARTLAR KAPSAMINDA TEDAVİDEN YARARLANMA HAKKI". 35. MADDE BİRLİĞİN "İNSAN SAĞLIĞININ YÜKSEK DÜZEYDE KURULMASINI" GARANTİ ETMESİ GEREKTİĞİNİ BELİRTİR. BURADA SAĞLIK HEM BİR BİREY VE SOSYAL İYİLİK OLARAK HEM DE SAĞLIK TEDAVİSİ ANLAMINA GELMEKTEDİR. BU TANIM (FORMÜL) ULUSAL HÜKÜMLER İÇİN BİR YÖNLENDİRME (KILAVUZ) STANDARTI ORTAYA SERMEKTEDİR. HİZMET AÇISINDAN ÇEŞİTLİ SİSTEMLERİN KAPASİTE FARKLARINA BAKMANSIZIN "GARANTİ EDİLEN MİNİMUM STANDARTLAR" KATINDA DURMAYIN HER ZAMAN HEDEFİNİZİN YÜKSEK DÜZEY OLSUN.

AVRUPA SÖZLEŞMESİ

Yaşam hakları insanlık üstünde
Vatandaşlık önündedir

UNEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

48

Şekil 44: Yaşam Hakları vatandaşlık haklarının önündedir

Avrupa Konseyi bir insanın hakları yaşam ile oluştuğu için, bunun engellenmesi ile tüm diğer hakların da engellendiği belirtilmektedir.

Bu hususlar aşağıdaki şekilde sunulmaktadır.

Avrupa Konsey Kılavuzu, 2006

Yaşam Hakkı

AVRUPA Konsey Kılavuzu 2006

- Statünün 35. maddesi sağlığı koruma hakkı vermektedir
- 35. maddeye ilaveten Temel Haklar Statüsünde dolaylı veya direkt olarak **hasta hakları ile ilgili** burada tekrarlamaya değer **birçok şart ve koşullar mevcuttur**:
- insan haysiyetinin dokunulmazlığı(madde 1)
- ve yaşama hakkı(madde 2);
- doğruluk hakkı(madde 3);
- güvenlik hakkı(madde 6);
- kişisel verilen korunma hakkı(madde 8);
- ayırım gözetilmemesi hakkı(madde 21);
- kültürel, dini, ve dil farklılığı hakkı (madde 22);
- çocuk hakları(madde 31);
- yaşlı hakları(madde 25);
- eşit ve adil çalışma şartları hakkı(madde 31);
- sosyal güvenlik ve sosyal yardım hakkı(madde 34);
- çevresel korunma hakkı(madde 37);
- tüketici koruma hakkı(madde 38);
- taşınma ve ikamet özgürlüğü(madde 45).

LINEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

40

AVRUPA KONSEY Kılavuzu 2006

Yaşam Hakkını kaldırmak
14 maddeye
Muhalefet etmektir.

Şekil 36: Yaşam Hakkını ihmal, yapmama, 14 maddeyi ihlali anlamındadır

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başvuru açısından iki temel ana ilkeyi belirtmektedir.

- Birey Hakları önceliklidir. Civil Liberties, vatandaşlık hakkı olarak sunulabilir, ancak birey hakkı vatandaşlık hakkı önünde olduğu için, kişi hakkı denilmelidir.
- Bu hakkın, tüm kamu, kurum ve kuruluşlardan korunmalı, zorlamalardan engellenmelidir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda ilk iki madde

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ilk iki temel ilkesi

- 1) **Birey hakları önceliklidir** "Civil liberties",
- 2) **Bireyin hakları her türlü zorlamalara karşın korunmalıdır**
"the right to legal recourse when their rights have been violated, even if the violator was acting in an official capacity".

LINEKO 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

39

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru için ilk temel iki neden

Çocuklar özel konuru

Çocuğun çıkarları önde gelir

Bedensel, zihinsel, ahlak/etik, manevi ve toplumsal olarak gelişmesi

Bunlara olanak sağlanması

Şekil 17: Birey Hakları ve bunun korunması mahkemeye başvuru nedenleridir.

Yasal Mevzuat 1948 yılından bu yana alınacak olunursa, aşağıdaki gibi listelenebilir.

1948 yılından bu yana Uluslararası yasal düzenlemeler

 <p>Yeni Ortam (uluslararası)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1948-50 İnsan Hakları Sözleşme • 1964-2008 Helsinki • 1981 Lizbon Bildirge • 1989 Çocuk Hakları • 1994 Amsterdam • 1995 Bali • 1997 Oviedo-Biyotıp sözleşmesi • 2001 Barcelona Anne/Bebek Hakları • 2002-DNRO Florida Supreme/Yargıtay Kararı • 2002 ROMA Sözleşme • 2002 AB Kadına İşkence • 2006 BM Özürlü Hakları	<p>Birey Hakları konusundaki Hukuki Dayanaklar</p> <p>Çocuklar özel konuru</p> <p>Çocuğun çıkarları önde gelir</p> <p>Bedensel, zihinsel, ahlak/etik, manevi ve toplumsal olarak gelişmesi</p> <p>Bunlara olanak sağlanması</p>
---	--

Şekil 18: Her yıl haklarda yeni boyutlar oluşmaktadır

Uluslararası ve Türkiye Cumhuriyeti kanunları yanında, Perinatoloji/Neonatoloji konularında gelişimler aşağıda listelenmiştir.

Ülkemizde birey hakları üzerindeki yasal gelişmeler

 <p>TC Yeni Yapılanmalar</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1959-1960 Deontoloji Nizamname • 1980 Anayasa 17. Maddesi • 1983 Sterilizasyon • 1998 Hasta Hakları (2003 Yönerge) • 1998 Nüfus Planlaması • 2003-04-05-07-09 Genelgeler • 2005 TCK (2004 CMK) • 2005 Çocuk Hakları Kanunu • 2005 Çocuk Koruma Kanunu • 2009 Özürlü Hakları Kanunu • 2011 Yönetmelik (Etik) • 2011 Türk Ticaret Kanunu	<p>Türkiye Cumhuriyetinde Birey Hakları ile alakalı dayanaklar</p> <p>Çocuklar özel konuru</p> <p>Çocuğun çıkarları önde gelir</p> <p>Bedensel, zihinsel, ahlak/etik, manevi ve toplumsal olarak gelişmesi</p> <p>Bunlara olanak sağlanması</p>
---	--

Şekil 19: Ülkemizde yasal mevzuat, en ileri düzeyde olduğu görülmektedir

Perinatoloji/Neonatoloji Bilim Dalında yaşam hakkı yaklaşımları

 <p>Perinatoloji/Neonatoloji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 1989 Çocuk Hakları 2. 2001 Barcelona 3. 2002 Rights of Embryo and foetus in Private Law (Turkish National Report) 4. 2006 Yaşam Hakkı (Avrupa Konseyi Kılavuzu) 5. 2009 J. Perinat. Med. 37 (2009) N1-N3 ISTANBUL DECLARATION ON ETHICS IN PERINATAL MEDICINE 6. 2009 J. Perinat. Med. 37 (2009) Women and children first-or last? The New York Declaration on dimensions of periviability 7. 2010 J. Perinat. Med. 38 (2010) 579-583 Ethical dimensions of periviability 8. 2011 Türk Neonatoloji Derneği Bülteni, Sayı: 23 - 2011 Yaşam Hakkı ve Yaşam Sınırlarında Olanlar İçin Etik İlkeler	<p>Perinatoloji/Neonatoloji Hakları konusundaki aşamalar</p> <p>Çocuklar özel konuru</p> <p>Bunlara olanak sağlanması</p>
---	--

Şekil 20: Yenidoğan Döneminde de yeni yaklaşımlar, yaşam hakkı lehinedir

Genel anlamda yeni yapılanma, internet, medya konusunda olması beklenilmektedir.

Almanya'da bir çalışmada, bir dedikodu, güneyden söylenmiş, 8 saat sonra kuzeye ulaştığı, sanatçılardaki bu değişimin doğru olmasa da gündeme geldiği gözlenmiş. TV haberlerinde olması için, özel program ötesinde, denetlendiği için, kapatma riski oluşmaktadır.

Zaman süreci olarak bilişim çağı, hızlı iletişime gerekli görmektedir

Eski DÜNYA

Yeni DÜNYA
<http://www>

Toplantı/şura yerine, internet yeni toplantı modeli

Çocuklar özel konuru

Çocuğun çıkarları önde gelir

Bedensel, zihinsel, ahlak/etik, manevi ve toplumsal olarak gelişmesi

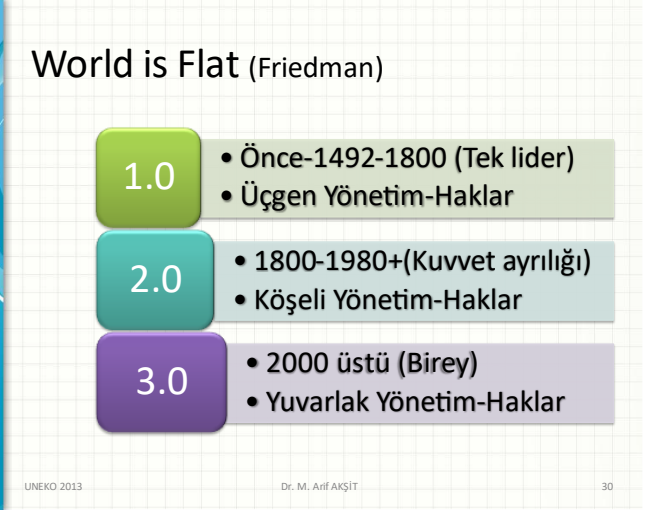
Bunlara olanak sağlanması

UNEKO 2013 Dr. M. Arif AKŞİT 23

Şekil 21: bilişim çağı devamlı bilgi ve yasal yaklaşımı gerekli kılmaktadır

"Dünya Düzdü" algısı içinde değişimler, bir araştıra ve inceleme konusu olarak teknolojinin rolü belirgindir.

Dünya, tek bir merkezden, tek dünya ülkesi boyutuna gelmektedir

World is Flat (Friedman)

1.0 • Önce-1492-1800 (Tek lider)
• Üçgen Yönetim-Haklar

2.0 • 1800-1980+(Kuvvet ayrılığı)
• Köşeli Yönetim-Haklar

3.0 • 2000 üstü (Birey)
• Yuvarlak Yönetim-Haklar

Dünyada Birey Haklarındaki aşamalar

Çocuklar özel konuru

Çocuğun çıkarları önde gelir

Bedensel, zihinsel, ahlak/etik, manevi ve toplumsal olarak gelişmesi

Bunlara olanak sağlanması

UNEKO 2013 Dr. M. Arif AKŞİT 30

Şekil 22: Gelişim birey hakkı temelinde olmaktadır

Dikta bu konularda iki farklı yaklaşım yapmaktadır. Bunlar: 1) Başkasını suçlaması, kendisinin görev yaptığı algısını belirtmesi, kişisel sorumlu almaması, 2) Karşı çıkarları da yok etmeye çalışmasıdır.

Hekimlikte Hasta Hakkı/Birey Hakkı Kavramı

Hekimlikte yaklaşım, bireye, duruma göre dir.

Tedavi yapmak değil, destek, eğitim, yardım ilk planda öngörölür.

Başlıca yaklaşımlar:

- Medikal tedavi be girişimler
- İnsancıl Kullanım Yaklaşımı
- Zarar vermeme boyutu

Hekim, bilimsel yaklaşım, hasta verilerine göre uyarlar

Hekim tedavi garantisi vermez/veremez

Hak edişre göre yaklaşım/adalet

- **A YAP** / Sağlık-Hemşire-Hekim
- **B Yapılabilir** /Hekim
- **C Olguya Göre** /Pediatri Uzmanı
- **D Uzman Görüşü** /Neonatalog

Hakta tecavüz etmeme/Önlem/izlem – İNSANCIL KULLANIM

Zarar vermeme

- Sakıncalı, Zararlı, Kontrendikasyon
- UYARILAR: Dikkat edilecekler ve yapılacaklar
- YAN ETKİLER: Temel etki yerine destekleyici
- ADVERS ETKİ, Ters etkiler
- KOMPLİKASYON: İstenmeyen ama beklenen etki

Hak edileni VER, ÖNLEM ve ZARAR VERME

İŞBİRLİĞİ ve EŞGÜDÜM 1000 Gün, Prof. Dr. M. Anı AKŞİT © 24

HEKİM TEDAVİ GARANTİSİ VERMEZ

Tedaviler Bilimsel verilere göre yapılır

Temel olan zarar vermemektir

Şekil 22: Zarar vermemek, ilk etik kuraldır

Hekim öncelikle Medikal Yaklaşımları, tıp biliminin istatistik sonuçları, kitaba göre yapılıp yapılmayacağına bakar.

Kanıtı-Dayalı Tıp Kavramında:

- A- YAP-Sistemik derleme, Randomize klinik çalışmalar
- B- YAPMAK UYGUNDUR Kontrollü Çalışmalar
  - Sistemik derlemeler, Kohort
  - Kohort çalışmalar, izlemde kalan %80 olan randomize klinik çalışmalar
- C- KİŞİYE GÖRE ÖNERİ -Olgu Kontrollü Çalışmalar
  - Sistemik derleme, olgu kontrol çalışmalar
  - Olgu kontrol çalışmalar
- D- TARIŞMALI KONU- Olgu serileri, kontrolsüz Kohort veya randomize klinik çalışmalar
- E- SADECE GÖRÜŞ- Uzman görüşü, eleştirel değer biçmeye dayalı olmayan çalışmalar

Yap denilende %5-15 farklı netice alınması beklenir. Bu açıdan, izlem şartı elbette vardır.

Yapılabilir, yapmak uygundur denilen grupta %15-25 farklı yaklaşım gereklidir. Bu açıdan mutlak izlem ile alternatif yaklaşım hazırlanmalıdır. Plasebo kontrol grubudur, alternatif tedavi grubuna girmez.

Kişiyeye göre Öneri kapsamında, faydası bilimsel saptanan ama, birey ve duruma göre olması ile özel, özgün olmaktadır.

Tartışmalı Konu olanlar: Plasebo ve alternatif yaklaşım adı altında sunulanlar bilimsel olmayıp, bu konu kapsamında değildir.

Sadece Görüş sunmak: Konsültan, Kurul Kararları bu kapsamdadır. Rapor hazırlanır, önemli olan karşı görüş ve çekincelerdir. Evet demenin bile bilimsel dayanak ve gerekçeleri olmalıdır. Aile arzu, isteği, rızası bir bilimsel gerekçe olamaz. Nikahta bile *bize evlenmek için başvurdunuz, biz inceleme yaptık, evlenmenize bir mâni yoktur, şimdi şahitler huzurunda kabul ettiğinizi beyan edip, imzalayın* denir. Rıza onay değildir.

Kanıt Düzeylerine göre yaklaşımlar

Kanıt Düzeyleri (amaç ve güdüyü yönlendiren)

- **A- YAP**-Sistemik derleme, Randomize klinik çalışmalar
- **B- YAPMAK UYGUNDUR** Kontrollü Çalışmalar
  - Sistemik derlemeler, Kohort
  - Kohort çalışmaları, izlemede kalan %80 olan randomize klinik çalışmaları
- **C- KİŞİYE GÖRE ÖNERİ**-Olgu Kontrollü Çalışmalar
  - Sistemik derleme, olgu kontrol çalışmaları
  - Olgu kontrol çalışmaları
- **D- TARIŞMALI KONU**- Olgu serileri, kontrolsüz Kohort veya randomize klinik çalışmaları
- **E- SADECE GÖRÜŞ** Uzman görüşü, eleştirel değer biçmeye dayalı olmayan çalışmaları

Hasta Haklarında Kanıt Düzeyleri

A)-İstatistiksel olumlu

B)-Kontrollü Çalışmalar olumlu

C)-Kişiyeye Göre

D)-Olgu serileri

E)-Uzman Görüşü

UNEKD 2013

Dr. M. Arif AKŞİT

27

Şekil 23: Yap denilen boyutta bile %5-15 farklı hasta cevabı gözleneceği unutulmamalıdır

Hekim ve Hasta arasındaki ilişkiler karmaşık bir yanı vardır, bunlar:

- HAK ve ÖDEV: Hastanın sağlık açısından olan hakları ile, bu konuda eğitim almış hekimin bu yaklaşımı yapması, bir görev, bir ödev olmaktadır.
- İlişki açısından belirli hukuk boyutu vardır. Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi, Avrupa Konsey ve İnsan Hakları bu gruptadır.
- Aradaki ilişki, kısaca antlaşma, bilgilendirme ve rıza ile oluşur.
- Türk Ticaret Kanunu, aradaki hukuk dışı olan ilişkiler yasak ve yasal olamaz deniliyor. Burada iki tarafının zararına olmamalıdır.

Yorum

Yaşam hakkı önceliklidir.

Burada sağlık, genel sağlık boyutu, kontroller, izle ve tedavi (birinci düzey, ikinci düzey ve yoğun bakım olmak üzere) gündeme gelmektedir.

Fizyolojik destek, sağlıklı olmanın gerekliliğidir

Fizyo-patolojik olayların önlenmesi

Sorunlar ortaya çıkınca tedavi yaklaşımları dikkate alınmalıdır.

Bilgilendirme ve Rıza/Onam belirli hukuk yapısı içinde oluşturulmalıdır

Hekim, Hasta ilişkisi
Hak ve Ödev kavramı

Bilgilenme
Ve
Rıza

Şekil 24: Rıza alabilmek için, bilgilendirme bir hukuk ve bilim usulü olarak tanımlanır

Amaç ve güdü; sağlık ve insanın onuru ve iyiliği olsa bile, temelde toplumlar arası farklar oluşmaktadır.

Hekimlikte amaç bireyin sağlığının korunması, idamesidir

Sağlıkta Amaç ve Güdü/saık

AMAÇ
Fizyolojik Destek
Fizyopatolojik Önlem
Sağlık Kontroller

Tedavi
Ayaktan
Yatarak
Yoğun Bakım

Şekil 25: öncelikle fizyolojik destek yapalı, Fizyo-patolojiden korunmalıdır

Başlıca yaklaşım farklılıkları:

- Birey Hakkı, insanlık hakkı
- Vatandaşlık, sigortalı olanın hakkı
- Jüri, toplum, ortak akıl olarak saptanan haklar
- Toplum vicdanı olarak, sağlıklı olmuyor ve ekonomik olmayanın hakkı olamaz

Örneğin Covid yaklaşımlarında her birey yoğun bakıma alınmadı, seçicilik yapıldı. Türkiye ise ülkenin neresinde olursa olsun, uçak, helikopter ile nakledilip gerekenler yapıldı. Almanya'ya göre 5 kat kadar

daha düşük mortalite tanımlanmıştır. Bazı kişiler gizlendi denilse de, Dünya Sağlık Teşkilatı tanı koymadan Covid denilemez demıştır.

Aklını Kullanan kişi Kendi Kararını Verir

Bilgilendirme sonunda rıza alınması gerekir. Bilgilendikten sonra yapılacak iş aklını kullanmaktır.

Akıl konusu gündeme gelince birçok masal, hikâye din adı altında karıştırılmaktadır. Bu açıdan Kuran'ın bu konudaki yaklaşımına bakılacaktır.

Kuran'da akıl kullanma^{1,2}

Dinde, akıl kullanmadan inanma fikri vardır. Bu Hristiyanlık için geçerli olabilir, Tanrı nasıl üç kişi olabildiği açıklanamaz, peşin inanacaksın denilir. İslam tam tersi, bilim içinde olmalıdır.

Kısaca Ayetlere bakacak olursak:

- 2/170 Onlara, "Allah'ın indirdiğine uyun!" dendiğinde: "Hayır! Biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız." derler. Peki, ataları bir şeyi akıl yoluyla kavrayamıyor, doğruya ve güzele ulaşamıyor idiyeler!

Yorum

Burada ataların söylese bile yaratılış üzere olan, kısaca bilime inanmak gereklidir. Bunun için kavranması ve doğru, güzele ulaştırması gereklidir.

Burada dikta, zorlama ile kabul ettirmeye çalışması, birey hakkı temelinde, doğru ve güzelin kişiye özgü olması açısından, akıl ve gönül bütünlüğü öne çıkmaktadır.

Kısaca söylenenler bir süzgeçten geçmeden, özellikle dikta kabul edilemez.

- 2/171 O küfre sapanların durumu, bağırıp çağırma dışında bir şeyi işitmeyen varlıklara haykırının durumuna benzer. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Bu yüzden akıllarını işletemezler onlar.

Yorum

Bir kişi bağırıp, çağırıyor veya 1960 Darbesinde olduğu gibi, meşrutiyetini kaybetmiş iktidar şeklinde yaklaşım yapıyorsa, bunlar akıllarını bile işletmemektedirler.

Bir serbest seçimle gelen meşru değil, ama darbe ile gelen meşru oluyor, akıl gereklidir.

- 2/197 ... Azık edin. Hiç kuşkusuz azığın en güzeli takvadır. Ey akıl ve gönül sahipleri, benden sakının

Yorum

Bir insan mutlaka bir eylem yapacak ise, bir seyahate gidecek ise, kazalardan, tehlikelerden korunması, tedbir alması, arabasının lastik ve durumuna bakması önemlidir. Takva korunma, gözetmedir.

Burada rahman, rahim olan Yaratandan sakınmanın anlamı, yaratılışın doğal yasaları açısından tedbir alınmalıdır. Uçurum kenarına yaklaşma, düşmekten kork gibi bir uyarıdır.

- 3/7 Kitap'ı sana indiren O'dur: Onun ayetlerinden bir kısmı **muhkem**lerdir ki; onlar Kitap'ın anasıdır. Diğer ayetlerse **müteşâbih**lerdir. Şu var ki, kalplerinde bir eğrilik ve bozukluk bulunanlar, fitne aramak, onun teviline öncelik tanımak için Kitap'ın sadece **müteşâbih** kısmının ardına düşerler. Onun **tevilini** ise bir Allah bilir, bir de ilimde derinleşmiş olanlar. Bunlar, "Ona inandık, hepsi Rabbimizin katındandır." derler. Gönül ve akıl sahiplerinden başkası gereğince düşünemez.

Yorum

Kuran ayetlerinin tümü irdelenmelidir. Yorumlarken de yaratılış üzere olunmalıdır. Bu açıdan, ilim detayı ve tümünü kapsar. Gönül ve akıl sahibi olanlar düşünür.

Burada dikta kendi varlığını oluşturmak için tüm bahane ve yalanlar içinde olduğuna göre, gönülleri bulanmış, akılları da etkilenmiştir.

- 3/190 Şu bir gerçek ki, göklerin ve yerin yaratılışında, geceyle gündüzün birbiri ardınca gelişinde, akıllarını/gönüllerini işletenler için çok ibretler vardır

Yorum

Bilim aklını işleten için bir anlam ifade eder. Bir sihirbazın yaklaşımına bakarken, hangi bilimi, doğa kanununu kullanıyor diye bakarım. Musa zamanında belirtilenler bile, yoğun, ağır çevre kirliliğinin bulgularıdır.

Bir deney, terli gömlek ile buğday, sonuç fare yavrusu, tel örgü içinde ise, oluşmuyor, varlık oluşmuyor diye çalışmalar vardır. Pirenin ayaklarını koparırsan sıçramaz, çünkü sağır olur da bir karardır, ama akıl ve gönül işletilmeden verilen karar olur.

- 5/58 Namaza/duaya çağırıldığınızda onu oyun ve eğlence edindiler. Böyle yaptılar; çünkü onlar akıllarını işletmeyen bir topluluktur

Yorum

İnsanlar arası bir iletişim, ilişki, niyet ve birliktelik boyutunda olan kişiler, bunun bir oyun ve eğlence için değil, bir oluşum, varlık, insanlığın gerekliliğidir.

Bir vesile ile konuşurken, o konu hakkında bilimsel boyutu ortaya koyarım. Dinleyenler gururlandırır.

- 5/100 De ki: "Pisin çokluğu seni hayrete düşürse de pisle temiz bir olmaz. O halde, ey akıl ve gönül sahipleri! Allah'tan sakının ki kurtuluşa erebilesiniz

Yorum

Bir bardak içine bir damla pis su konulursa, içilir mi? Akıl, gönül ve sohbetlerde de bir tek pis görüş hepsini yok eder.

Bir toplantıyı sabote etmek isterseniz, en başta cinsiyeti ortaya atım, akıl ve gönül sahibi kişiler varsa hemen sonlanır.

- 5/103 Allah ne **bahîre** yapmıştır ne **sâibe** ne **vasîle** ne de **hâm**. Ne var ki küfre sapanlar yalan uydurarak Allah'a iftira ediyorlar ve çokları da akıllarını işletmiyorlar

Yorum

Toplum bazı isimler, bazı kurbanlıklar ve bazı adetler yaratırlar. Bunlar uydurulmuş, sonra oluşturulmuş adetler olup, din ve inanışlarla alakası olamaz. Birçok uydurmaların dine girmesi kabul edilmemelidir.

Hız. Musa boyutunda da kurbağaların kaçması, sinekler, çevre kirliliği, bataklık olması, gece bütan gazı ile zehirlenmeler, Tsunami dahil birçok boyut bilimsel bakışta yer bulabilir.

Burada epik hikayeler, destanlar ile olay karmaşık hale getirilmektedir. Bir arkadaşım, benim sallandığım ağacı görmüş, o ağaçtan nasıl salıncakla sallandın, inanmadım diye sordu. Doğru sallandım o zaman lise ikinci sınıfta idim, aradan geçen 30 yıl dikkate alınmaz ise dün sallandım dedim. Ağaç büyümüş bir devasa olmuş.

- 8/22 Çünkü yeryüzünde debelenenlerin Allah katında en kötüsü, akıllarını işletmeyen sağır-dilsizlerdir

Yorum

Bir konuda çözüm bulmayanlar, karmaşa içinde kalanların sorunu, akıllarının işletilmemesidir. Diğer yaratılış örneklerini de görmemeleri, algılamamalıdır.

Bu Evrenin çözümü bize ait değil, biz kendimize bakmamız gereklidir.

- 10/42 İçlerinde sana kulak verenler de vardır. Peki, sağirlara sen mi işittireceksin? Hele bir de akıllarını kullanmıyorlarsa.

Yorum

Bir konuda ders anlatılır, ancak elbet dinleyenler anlar. Akıllarını kullanmak değil, kopya ile geçeceklerini sanırlar. Bunun kolayı, derste sunumları, onlara okutmak, onların anlatmasıdır. Bilmedikleri için arkadaşları soracak, o da hocaya soracaktır.

Bir kişi sizi dinlemesi değil, kulak vermesi gerekir. Gönülden dinlemelidir. Bunu sağlarsanız, akıllı ise dersi kavrayacaktır.

- 12/109 Senden önce gönderdiklerimiz de kentler halkından kendilerine vah yettiğimiz bazı erlerden başkası değildi. Yeryüzünde dolaşmadılar mı ki, onlardan öncekilerin akıbeti nice oldu görsünler. Elbette ki âhiret yurdu sakinler için daha hayırlıdır. Hâlâ akıllarınızı kullanmayacak mısınız?"

Yorum

Tarihsel olarak birçok medeniyetler görülür. Osmanlı İmparatorluğu ötesi, kendi yaşadığımız olaylara bakarsak kavramamız gereken husus, diktanın iyisi olmaz. Sakınan, gözeten, diktanın yolunda olmamak daima daha iyi, akıllının işidir.

1960 Darbesinin iyi olduğu, bir zarar vermediğini söyleyenler, hiç akıllarını işletmeyen, kullanmayanlardır.

- 20/128 Kendilerinden önceki nesillerden nicelerini helâk etmemiz onları yola getirmede mi? Onların yurtlarında/barınaklarında dolaşip duruyorlar. Akıl sahipleri için bunda elbette ibretler vardır

Yorum

1960 Darbesini inceleyen komisyon, yakın zamandaki neslin yaptıklarını irdeleyerek, insanlığa karşı suç kavramında ele almalıdır.

Burada tarihe bir not koymak gereklidir. Dikta ve darbelerin iyisi olmaz.

- 22/46 Yeryüzünde hiç dolaşmadılar mı ki, kalpleri olsun da onunla akıllarını çalıştırsınlar, kulakları olsun da onlarla duysunlar. Şu bir gerçek ki, kafadaki gözler kör olmaz ama göğüslerin içindeki gönüller körleşir.

Yorum

İnsanlar, bazı şeyleri görürler ama gönüllerinin bulduğu cevaplar farklıdır. Akıl işletseler, daha iyi olması ötesinde, çözüm de olacaktır. Bir sel olduğunda, selin yaptığı tahribatı düzeltmek önemli, ama selin oluşmasını önlemek, yatak yapmak ve buna göre doğal önelim almak daha iyi olmaz mı?

Bir kimse, yıldırım olduğunda kulağını kapatması gibi, paratoner boyutunu ihmal etmesi, tam bir felakete yol açacaktır.

- 29/43 Bunlar bizim, insanlar için yapmakta olduğumuz öyle benzetmelerdir ki, ilim sahiplerinden başkası onlara akıl erdiremez

Yorum

Bir selin yaptığı tahribatı gidermek için, ilk akla gelen şey, köprü yapmak olabilir. Nehrin yatağını değiştirmek bir hayal gibidir.

Burada çok masraflı olacak gibi görünebilir, ama selin önlenmesi için kurulacak, kış surlarını tutma barajı ile çok faydalar elde edilebilir.

- 36/68 Kimi uzun ömürlü kırsak, onu yaratılışta gerisin geri çeviririz. Hâlâ akıllarını işletmiyorlar mı?

Yorum

Uzun ömürlü olmak ile çok görmek, çok bilmek değildir. Önemli olan, akıl işletmek, düşünmek ve akıl yormaktır.

Burada yaşlılık, bunama ve Alzheimer boyutu akla gelmemektedir, zaten doğal boyutlardır.

- 39/9 Böyle birisi; gece saatlerinde secde ederek, ayakta durarak ibadet eden, ahiretten korkan, Rabbinin rahmetini uman biri gibi midir? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler eşit olur mu? Ancak gönül ve akıl sahipleri düşünüp ibret alır.

Yorum

Gece, gündüz ve gece değil, karanlık, zor durumda kalma durumu olarak da ele alınabilir. Zor durumda olan kişi, olduğu yerde kalabilir, nefret eder, bir bakıma teslime hazırlanır veya mücadele eder. Mücadele eden kişi, gelişen durumlara göre tavır alır, savunmalı, teslim olursa, o zaman tarih içinde korkak diye adlandırılacağına da düşünmelidir.

Uzmanlık konusudur, savunmada bilen ile bilmeyen elbet bir olmaz, diğer tüm işlerde olduğu gibi, uzman ve becerisi olan ile fark açıktır.

Burada düşünmek, akıl sahibi için bir ders almak, iyi örnek ise, kötü ibret olarak ondan kaçınmak gereklidir. Dikta ise bastırıkça bastırır ve ibret alsınlar der. Akıllı olanlar ise demokrasi için çalışırlar.

- 39/18 Onlar ki, sözü dinler de onun en güzeline uyarlar. İşte bunlardan, Allah'ın kılavuzlananları, işte bunlardır, akıl ve gönül sahipleri

Yorum

Bir konuda şura, danışmanlık almak gereklidir. Ancak bunun güzeli demek, kolayı değil, sonucunda elde edilecek önemlidir.

Atatürk Büyük Taarruz için planı açıkladığı komutanlara, önce iki tabancasını masaya koyuyor. Planı gösteriyor. Tümünü çok riskli diyerek çeşitli açılardan tenkit ediyorlar. Eğer biriniz çok güzel bir plan dese idi onu hemen burada öldürecektim diye ekliyor.

Burada hedeflenen nedir? Zafer ve düşmanın denize dökülmesidir. Yunan Komutanı daha önce öğreniyor, bu bir savaş hilesidir, bu kadar riskli bir plan olamaz diye inanmıyor.

- 39/21 Görmedin mi, Allah gökten bir su indirdi de onu toprak içindeki kaynaklara ulaştırdı. Sonra onunla çeşitli renklerde ekinler çıkarıyor. Sonra ekin kurur da sen onu sararmış görürsün. Sonra da onu kuru ufantı haline getirir. İşte bunda, akıl ve gönül sahipleri için mutlak bir ibret var4

Yorum

İnsanlar bir türün kardeşi olarak yaratıldığı genetik olarak ispatlıdır. Yaratılışa bakınca ok şeyler ifade eder. Çevre kirliliği tedbir alınmaz ise bataklık daha kötü olacaktır.

Doğada yapılanların mutlaka karşılığı vardır. Bir su kaynağı varsa, onun etrafında yeşillik olur.

- 0/54 Akıl ve gönül sahipleri için bir yol gösterici, bir hatırlatıcıdır o

Yorum

İnsan bir noktada, zihin açıklığı ve yol gösterici olmasını ister. Burada sadece akıl değil, gönül ile bütünleşme gereklidir. Akıl ile gönül, kısaca sevgi boyutu ile insanlık bakış açısı olarak önemlidir.

Bir işe başlarken, akıl tek başına sert gelebilir. Dikta, akla göre zorla da olsa yapın veya yaptırın der, sonunda ise bir nefret boyutu olmasa bile kızgınlık oluşur.

- 43/3 Biz onu akıl erdiresiniz diye Arapça bir Kur'an yaptık

Yorum

Yaratılış kanunları deney ile ortaya konulmakta ve kesindir. Bir uyarı, öğüt ise inanların anlamaları ile sunulmalıdır. Ancak akıl kullanma ile oluşmalıdır.

Burada Kuran akıl erdirmek için işlevi olduğu da unutulmamalıdır.

- 56/19 Ne başları döner ondan ne de akılları karışır

Yorum

Birçok yalan, yanlış yorumlar olabilir. Bilim üzere olanın akli karışmaz. Bir uçağı gören kişi, yer çekimi yoktur, uçağı etkilemediğini düşünmez.

Bilmeyen cahil, uydurur ama akılları karışanda uyduruğa inanır.

- 59/14 Onlar sizinle toplu halde değil ancak müstahkem kaleler içinde yahut duvarlar arasından savaşabilirler. Onların kendi aralarındaki kavgaları/çıkılmazları/bunalımları çetindir/ciddidir. Sen onları birlik/beraberlik halinde sanıyorsun, oysaki onların kalpleri darmadağınık/parça parçadır. Böyledir; çünkü onlar akıllarını işletmeyen bir topluluktur

Yorum

Bazı şeyler sanki savunulmuş ve korunmuş görünebilir. Bir mahkemede, ilk planda bazı kişiler karşı ithama geçebilirler. Zorlamada olursa, bir anlamı olmaz, bilgi olmaz, sadece sübjektif olur, bu karşı tarafa yarar.

Darbecilerin kendi aralarında uyum olmaz, menfaat çekişmeleri olur, aynı zamanda geçen sürede eski dikta gücü de kalkmıştır.

Bir mahkemede, bir defa davalar başlayınca, itirazçıların olayın yerine oturmasını sağlarlar, çünkü bu bir doğru ve gelecek yoldur.

- 65/11: Allah onlar için şiddetli bir azap hazırladı. Artık Allah'tan korkun, ey iman etmiş akıl ve gönül sahipleri! Allah size bir Zikir/bir uyarıcı/bir düşündürücü indirmiştir]

Yorum

1960 Darbesini yapanların da 1980 darbesi gibi yargılanması ve Tarih önünde hak ettiklerini bulmasını istemek, sadece evlatları olarak değil, bir varlık, insanlık açısından önemlidir.

Burada bu eylemi yapmayan, hukuk boyutunu istemeyen, geçiştiren bizler için, korku ötesinde, bir uyarı olacaktır, bunu düşünmek gereklidir.

- 89/5 Nasıl, bunlarda akıl sahibi için bir yemin var mı?

Yorum

Bir insan söz verir. Güzel, ama cebinde parası olmayan kişi, birisine o anda 50TL nasıl verecektir? Laf ola söyledim diyen kişi, akılsızdır.

Bari yemin etmeseydin demekteyim, bana güvenme, bende kredi kartı var, nakit yok.

ÖZET: Dikta aklın kullanılması, düşünülmesi ve gönül ile yaklaşımı kabul etmez. Biz, ben karar verdim yapılmalı der. Diğer yaklaşım da Komisyona havale et, komisyon kararına uy denilir. Bunlar birey hakkını gasp edenlerin görüşleridir, o düşünmesin, akıl etmesin, gönül ile bütünleştirmesin istenir.

Akıl ve gönül bütünleştirmeyen şey dinden değildir.

Sonuçta yönetim temelinde bireyin hakkı yaklaşımı ve rızası önemlidir, gereklidir.

Üçgen Yönetim Modeli

Üçgen Yönetim - Haklar

- **YÖNETİCİ (Tek Paternalistlik/Baba)**
  - HOCA
  - Kral/Sultan (Nesil)
  - ASKER
  - Ekonomi (Şehirli/Aristokrat)
  - İhtilal
  - Seçim
  - Atama
- **İDARECİ**
  - Sistem, Yönergeler, Kurallar
  - Örf, Gelenek, Adetler, Teamüller
  - Bürokrat, sekreter, Memur
- **Yönetilen**
  - Öğrenci
  - Birey
  - İşçi
  - Köle

UNEKO 2013 Dr. M. Atil AKŞİT 31

ÜÇGEN MODE

Patron emretti

Ben yaptım

Şekil 27: Yönetici tek başına tüm toplumu gütmek, yönetmek ister

Üçgen Yönetim Modeli: Başlıca 3 grup vardır.

- Üst Yönetim, emri verendir. Amir, yöneticidir
- Emri uygulayan, yönetmelik ve kanunlar uygun şekle getirenler:
- Uygulayanlar; işçi, insanlar boyutudur.

Gerekeçe: Halk için, hizmet ve yaklaşımlardır.

Metot: Halka rağmen, halk için

Hukuka Uygunluk: Dikta, benim tebliğlerim Anayasa hükmündedir, böyle kabul edilmelidir. 1960 Darbesine kadar TBMM Yüce Divan iken, bir tebliği ile bu Milli Birlik Komitesine verilmektedir.

Devamlılık: Bin yıl iktidarda, yönetim bizde olacak denilir, ilk seçimde %20 oy alınır ama azınlık yaklaşımları ve vesayet sistemi ile iktidarda kalınır.

Destek: Dış güçler gereklidir, "arkadaşlar diktayı yapmışlar" bir belirgin simge olmuştur.

Yaklaşımlar: Dikta tarafında olanlar yücelir, olmayanlar düşük, bir bakıma düşmandır.

Kuvvet Ayrılığı Yönetim Modeli (Bürokrasinin etkinliği): Her birinde üçgen yönetim gibi 3 grup vardır.

- Üst Yönetim, emri verendir. Amir, yöneticidir
- Emri uygulayan, yönetmelik ve kanunlar uygun şekle getirenler:
- Uygulayanlar; işçi, insanlar boyutudur.

Gerekeçe: Bir hizmet yürütülmektedir, karşı çıkılmamalıdır. Üniversite idare edilmekte, askeri sistem özelliği vardır, işveren ve işçi ilişkileri özeldir gibi her grup kendisi içinde sermaye ve ezilen, yöneten ve yapan arasında bir kurum kültürü olduğunu söyler bunu yapar demektir.

Metot: Kurallara uyum gerekir, Kuralları da üst yönetim yapar.

Hukuka Uygunluk: Her grubun kendi içinde yönetim kurulları vardır, bunlar öz denetimi yapar demekle, çalışanların hakkı yoktur denilmektedir.

Devamlılık: Bürokrat hükümetler gibidir, yönetici problem olarak kendi elemanını görür ve değiştirir. Bir yönetici bir yıldan fazla kalmaz, değişir. Toplum, intikam alan, suçlayan bir yapı içindedir.

Destek: Dış güçler muhalefeti destekler, iktidar işine geleni yaparsa ancak o zaman bazı haklar alabilir.

Yaklaşımlar: Üst Yönetim taraftarı olan, bal tutan, bal yalar mantığı içindedir.

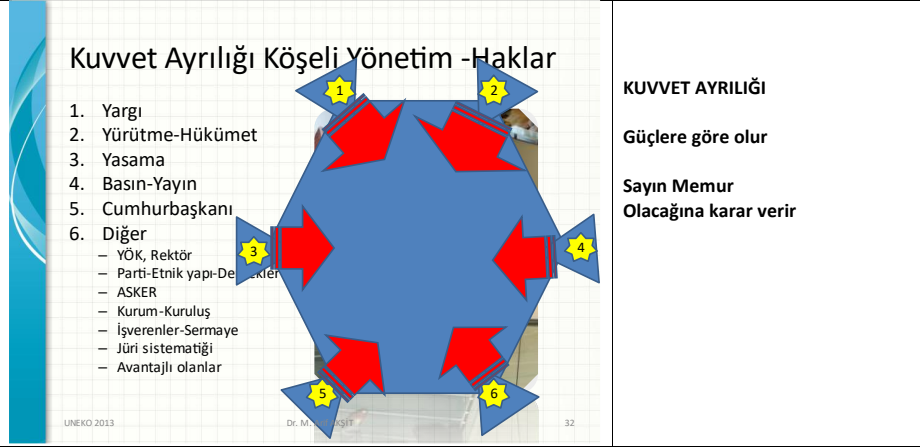
Yuvarlak Yönetim Modeli: Başlıca 3 grup vardır.

- Üst, orta ve alt yönetim yoktur, bir şey söyleyeceksen benimle konuş denilir.
- Karar ve rıza bilgilendirme ile, bireyden alınabilir. Başka güç tanınmaz, geçerli değildir.
- Uygulayanlar akıllarını gönülle birleştiren, sorumluluk alan ve insanlık üzere olandadır. Her birey, insanlar birbirinin kardeşi ise birliklilik, empati önemlidir.

Gerekeçe: Birey Hakkı, eziyet ve zarar üzere kullanılamaz. Türk Ticaret Kanunu, eğer bir tarafta haksızlık varsa, anlaşmalar geçersiz denilmektedir.

Metot: Bilgilendirme, danışmanlık, uyarı, öğüt vermektir. Düzenlemeler suç değil ama kaza olmaması için mutlaka uyarı gerekir. Girilmez yol için uyarı şarttır. Rıza yoksa olmaz, ikna ve zorlama yasaktır. Yaşam Hakkı gibi acil durumlar bu kapsamda, sağlıkta rıza alınmaz.

Kuvvet Ayrılığı Modeli

Şekil 28: Bürokratların yönettiği modeldir

Hukuka Uygunluk: Tek gerçekçi hukuka uygun boyuttur. Tüm nikahlar nerede ve hangi ülkede olursa olsun bu yolla yapılır.

- Hür irade ile yazılı olarak doğrudan kişisel başvurduunuz,
- İnceleme yaptık, hukuka aykırılık yok

- Uygun ve akdin geçerli olması için, sözel evet kabul ediyorum ve imzalamanız gerekli
- Şahitler ile kabul edilmesi ile resmiyet kazanır. Her kişi şahit olamaz, bu incelenmelidir.
- Hukuken bağ kurulmuş, resmi haklar kazanılmıştır.
- Bir defa şaka olarak hayır dense nikah durur, ayrıca imza atıldıktan sonra da Boşanmak için, mahkemeye gidilmelidir,

Devamlılık: İnsanlar var oldukça birey hakkı temelinde, bilgilendirme ve rıza ile yaklaşımlar yapılır, yapılmaktadır. Tek önerilen usuldür.

Destek: Destek aranmaz, tüm kanunlar desteği sağlarlar.

Yaklaşımlar: Dikta yaklaşımları olay hukuken geçerli olsa bile iptalini gerekli kılar.

Bireyin sorumluluk aldığı modeldir

Yuvarlak-Birey Hakları-Civil Privilege

- Her birey ayındır
- Haklarda Eşittir
- HAK edişe göre
- Birey Hakları Önceliklidir
- Tüm güçlerden korunmalıdır
- Bilgilendirme ile Rızası alınmalı
- Kural YOK
- İlke VAR

BİREYDE KARAR
BİREYDE SORUMLULUK

UNIKO 2013 Dr. M. ARIF AKSİT 33

Şekil 29: Birey kendi aklı, vicdanı ve rızası ile yaklaşım yapar, önceden danışmanlık, bilgi alır

Unutulmamalıdır ki, susuz olan bir kişinin dudaklarını ıslatmak ile onun hak edişi yerine getirildi sanılmasın. Hidrate etmek gereklidir. Komisyonun tazminat yaklaşımı da adaletten kuruyan kişi ve toplumun dudaklarını ıslatmaya benzemektedir.

Usulen hak vermek, verir gibi olmak, toplumda yanlış ifade edeceği için, doğrudan mücadele edilmelidir. Bu Kitapçık bunun ürünüdür denilebilir.

Kuran'ın hitap ettikleri

Genel olarak tefsirlerde Kuran bir kural kitabı olarak sunulur. Ancak kelime anlamı öğüt, sunum, taktim olup, kitap gibi bir yapıda olmasıdır.

tarikatlarda

Sorumlu bireye olması söz konusu olduğuna göre doğrudan bireye hitap ettiği anlaşılmaktadır. Yöntemler; a) direkt insana, b) Kabile mensuplarına, c) Kitap ehli ile, d) Olumsuz, cahiller, gereceği saptıranlar şeklinde de olmaktadır.

Peygambere olan hitaplarda temelde bize olduğu görülecektir.

Kur'an'da Hitap Yöntemleri (, <http://aliakpinar.net>)

Fevzi Zülaloğlu

"Ey Âdemoğulları, ben sizden, şeytana tapmayın, o sizin apaçık düşmanınızdır, diye söz almadım mı?" (Yasin, 36/60)

Yorum

Şeytan bir fikir olduğu, bir obje ve gücü olmadığı, bu açıdan da ancak bizlerin yapması ile suç ve cezayı biz alacağımız gereceği algılanmalıdır.

Öncelikle Kur'an'da 20 yerde Tanrı yoktur, 7 yerde ilah yoktur demek, yaratan, yaratıcı olarak ifade edilmektedir. *La-ilahe-illallah* sözünde ilah yoktur, Allah vardır der, başka dersiniz tek tanrı ve tanrıçılık yaparsınız. Şeytan da sanki tanrı karşıtı boyutuna sokulur, Hristiyan anlayışı oluşur.

Şeytan sorumluluğu kabul etmez: 1) 8/48 Şeytan onlara, yaptıklarını süslü gösterip şöyle demişti: "Bugün size galip gelecek kimse yok, ben yanınızdayım." Fakat iki topluluk yanyana gelince iki topuğu üstüne çark edip şöyle dedi: "Ben sizden uzağım. Ben sizin görmediklerinizi görüyorum, ben Allah'tan korkarım. Allah'ın cezası çok şiddetlidir. 2) 14/22 İş bitirilince şeytan onlara şöyle dedi: "Allah size hak bir vaatle vaatte bulundu, ben ise vaat ettim ama vaadimden caydım. Benim sizin üzerinizde bir sultam yoktu. Sizi davet ettim, siz de bana uydunuz. Hepsi bu. Şimdi beni kınamayı bırakın da öz benliklerinizi kınayın. Ne ben sizi kurtarabilirim ne de siz beni kurtarabilirsiniz. Aslında ben sizin, daha önceden beni şirk aracı yapmanıza karşı çıkmıştım. Zalimler için acıklı bir azap öngörülmüştür. 3) 59/16 Durumları, şeytanın durumuna benziyor. Hani, şeytan insana, "Küfret/inkâr et!" der, insan küfür ve inkârı sapınca da şöyle konuşur: "Vallahi ben senden uzağım; ben, âlemlerin **Rabbi** olan Allah'tan korkarım

Kuran'a göre insanlara bir aldanış, bir fikir boyutudur: 1) 4/120 O, onlara söz verir, ümit verip hayal kurdurur, hurafeye/anlamını bilmeden okumaya iter. Şeytan, onlara bir aldanıştan başka hiçbir şey vaat etmez. 2) 6/43 Zorluğumuz kendilerine gelip çattığında bir sığınabilselerdi! Ne yazık ki kalpleri katılaştı; **şeytan**, yapmakta olduklarını onlara süslü-püslü gösterdi. 3) 7/20 Derken, şeytan, kendilerinden gizlenmiş çirkin yerlerini onlara açmak için ikisine de vesvese verdi. Dedi: "Rabbinizin sizi şu ağaçtan uzak tutması, iki melek olmayasınız yahut ölümsüzler arasına katılmayasınız diyedir." 4) 17/64 "Onlardan güç yetirdiğini sesinle yerinden oynat. Atlıların ve yayalarınla yaygara çıkarıp üzerlerine çullan. Mallarda, evlatlarda onlara ortak ol, onlara ha bire vaatle bulun." Şeytan onlara bir aldanıştan başka ne vaat eder ki? 5) 22/53 Bu, Allah'ın; şeytanın attığını, kalplerinde hastalık olanlara, gönülleri katılaştıranlara bir fitne yapması içindir. Zalimler, geri dönülmez bir ayrılık ve kopuş içindedirler. 6)

Sizi korkutan fikirlerdir: 1) 2/268: Şeytan sizi fakirlikle korkutur, size görünür görünmez çirkinliklere özendirir, Allah ise size kendisinden bir bağışlanma ve lütüf vaat eder. Allah, **Vâsi'dir, Alim'dir.** 2) 3/175: İşte size şeytan. O yalnız kendi dostlarını korkutur. Eğer inananlarsanız onlardan korkmayın, benden korkun

Şeytani izlemeyin:1) 2/168 Ey insanlar! Yeryüzündeki nimetlerden temiz ve helal olmak şartıyla yiyin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o size açık bir düşmandır. 2) 16/63 Yemin olsun Allah'a ki, senden önceki ümmetlere de elçiler gönderdik de şeytan onlara amellerini süslü gösterdi. O, bugün de onların dostudur/ o gün de onların dostu idi. Onlar için acıklı bir azap var. 3) 24/21 Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını izlemeyin. Kim şeytanın adımlarını izlerse, o ona iğrençlikleri ve kötülüğü emreder. Allah'ın lütüf ve rahmeti üzerinizde olmasaydı, içinizden tek kişi bile asla temize çıkamazdı. Ama Allah dilediğini artırıp temizliyor. Allah her şeyi işitiyor, her şeyi biliyor

İnsan Yaratana bile tapınmaz, oradaki kulluk etmeyin, "tea'budu" varlık kabul etmeyin demektir. ABD, ibadet kelimesi de çalışarak değer üretmek, emek anlamındadır, ibadet yaratılmış tanımdır.

Burada şeytani fikirleri düşmanca fikirleri denilmektedir. Tefsirler Kur'an'a sadık olunmalıdır.

Giriş

Sayfa/Page. 559

Âlemlerin Rabbi Yüce Allah ile insan arasındaki iletişim, son olarak Hz. Muhammed (s) ve ona indirilen Kur'an-ı Kerim ile yenilenmiştir. Bu son vahyin geçerliliği kıyamete kadar da devam edecektir. Kur'an'ın çağrısını duyan ve ona uyan insanlar iki dünya mutluluğunu hak edecekler; onu hesaba katmayan, onun çağrısını duyup ona uymayan insanlar ise her iki dünyalarını da heba edeceklerdir. Bu ilahi yasa, Sünnetullah'a sınırları dâhilinde tarihî tecrübelerle yaşanmıştır. Yüce Allah'ın, insanı ihmal etmeyip ona seslenmesi, onu muhatap alması büyük bir olaydır. Erişilmez güç ve kudretin sahibi olan Yüce Rabbimiz, kendi yarattığı biz aciz kullarına sesleniyor, yol gösteriyor. Ne büyük bahtiyarlık?

İnsan sadece basit bir cisimden ibaret değildir. Manevi yönleri de güçlüdür. Bedenin öncelikli ihtiyacı fiziksel ihtiyaçlarını gidermek, yemek içmek ve güvenli bir yerde yaşamaktır. Ama insan sadece bir bedenden meydana gelmemiştir. Bir de manevi ihtiyaçları vardır. İnsanın manevi ihtiyaçlarının en başında değer görmek, muhatap alınmak gelmektedir. Eğer bir cezadan söz edilmiyorsa, Yüce Allah'ın bir nebisini ya da nebisi üzerinden yarattıklarını muhatap alması, başlı başına bir değerdir. Çünkü muhatap alınmak değer vermektir. Değer görmek ise ruh ve bedenden oluşan insanın en temel ihtiyaçlarındandır.

Hikmetli Kur'an'ın hikmetli hitaplarını üçe ayırabiliriz:

Birincisi, durum tespiti anlamına gelen hitap türleridir. Örneğin: Ey Âdemoğulları! Ey Nuh'un zürriyeti! Ey insanlar! Ey cin ve insan topluluğu! Ey benim kullarım! Ey İsrâiloğulları! Ey Kitap Ehli!

İkincisi olumlu hitaplardır. Örneğin: Ey Resul! Ey iman edenler! Ey huzura ermiş nefis!

Üçüncüsü ise verilen nimetleri hatırlatarak, nankörlüğe karşı uyararak, cehennemle müjdemek maksadıyla yapılan olumsuz hitaplardır. Örneğin: Ey cahiller! Ey kâfirler! Ey sapkınlar! Ey mücrimler!

Şimdi hitap çeşitlerini kısa kısa açıklayalım:

A) GENEL HİTAP TÜRLERİ

Bu hitap türünde tüm insanlara temel özellikleri, kendilerine bahşedilen nimetler hatırlatılıyor. Amaç, iman etmese de Kur'an'ın muhatabı olanları bir yerinden mesajın içine çekmek, sahip olduğu her şeyi yaratan Allah'a borçlu olduğunu bu vesileyle dile getirmektir.

1) Ey Âdemoğulları!

Hz. Âdem, Allah tarafından seçilmiş, eğitilmiş, bilgi ile donatılmış, meleklerden üstün kılınmış, 'yeryüzünün halifesi' olarak dünyaya gönderilmiş bir kişidir. O, cennetteki hayatında cennet kültürü ile donatılmış ve yaşadığı cennet hayatında yeryüzüne gönderilmek için terbiye edilmiştir. Yine o, "yanlış yaptığında hatada ısrar etmeyip tövbe etmeyi erdem kabul etmiş bir seçkin" insan olarak örnek gösterilmiştir.

Kur'an'da 'Ey Âdemoğulları' diye başlayan ayetler şunlardır:

Ey Âdemoğulları! Takva elbisesi giyin.

"Ey Âdemoğulları! Size katımızdan hem çıplaklığınızı örtmek hem de zarafet ve güzellik aracı olmak üzere giysi (yapma yeteneği) bahsettik; fakat takva elbisesi var ya; işte o en hayırlı olanıdır. Bunlar da Allah'ın ayetlerindedir; belki insanlar ders alırlar." (A'raf, 7/26)

Ey Âdemoğulları! Çıplaklıktan kaçının.

"Ey Âdemoğulları! Şeytan, ana babanızı, çirkin yerlerini onlara göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi, sizi de şaşırtıp bir belâya düşürmesin." (Araf,7/27)

Ey Âdemoğulları! Hayatı israf etmeyin.

"Ey Âdemoğulları! Mescitlerde -Allah'a sadakatınızı ispat için- girdiğiniz her eylemde ziynet ve zarafetinizi takının. Yiğit için ama israf etmeyin; çünkü O, israf edenleri sevmez. (A'raf, 7/31)

Ey Âdemoğulları! Elçilerin takva mesajına uyun.

“Ey Âdemoğulları! Size aranızdan benim mesajlarımı ileten elçiler geldiğinde, her kim sorumluluk bilinciyle hareket eder ve kendini düzeltirse, onlar gelecek kaygısı taşımayacak ve geçmişte yaptıkları için üzüntü duymayacaklar.” (A'râf, 7/35)

Ey Âdemoğulları! Şeytana ibadet etmeyin.

“Ey Âdemoğulları! Ben sizden, şeytana tapmayın, o sizin apaçık düşmanınızdır, diye söz almadım mı?” (Yasin, 36/60)

2) Ey Nuh'un Zürriyeti!

Nuh (as), tufandan sonra yeryüzünde insan neslini devam ettirdiği için insanlığın ikinci atası kabul edilmiştir. Bir ayette Yüce Allah, tüm insanlığa “Ey Nuh ile beraber gemide taşıdıklarımızın zürriyeti!” diye seslenir:

“Siz, ey Nuh'la birlikte (gemide) taşıdıklarımızın soyundan gelenler! Unutmayın ki o hep şükreden bir kuldu!” (İsra, 17/3)

Ona selam olsun, Nuh nebinin “şükreden bir kul” olarak takdim edilmesi kıyamete kadar yaşayacak tüm müminlere örnektir.

3) Ey İnsanlar!

Bu hitap Kur'an'ın sadece belli coğrafya, belli bir tarihle sınırlı olmadığını, tüm insanlığa indirildiğini gösteren vahyin lafzi şahitlerindedir. Bu hitapla Rabbimiz bize hem nimetlerini hatırlatmakta hem de nankörlüğe karşı bizi uyarılmaktadır.

Kur'an'ın tüm insanlığa çağrılarında birkaçı:

“Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk edin ki azaptan korunasınız.” (Bakara,2/21)

“Ey insanlar! Size Rabbinizden delil geldi ve size apaçık bir nur indirdik. Allah'a inanıp O'na yapışanları O, kendinden bir rahmetin ve lütfun içine katacak ve onları kendisine varan doğru bir yola iletecektir.” (Nisa, 4/174-175)

“Ey insanlar! Siz hepiniz Allah'a muhtaçsınız. Allah ise hiçbir şeye ihtiyacı olmayan ve övülmeye layık olandır.” (Fatır, 35/15)

“Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah yanında en üstün olanınız, günahlardan en çok korunanınızdır. Allah bilendir, haber alandır.” (Hucurat, 49/13)

Şu iki ayette ise hitap tekil olarak yer alır:

“Ey insan! Seni engin kerem sahibi Rabbine karşı ne aldatıp isyana sürükledi?” (İnfitar, 82/6)

“Ey insan! Sen, Rabbine varan yolda çabalayıp durmaktasın, nihayet O'na varacaksın.” (İnşikak, 84/6)

4) Ey Cin ve İnsan Topluluğu!

Cinler de insanlar gibi sorumlu varlıklardır. Bu nedenle Yüce Rabbimiz insanları da cinleri de hem uyarılmış hem de müjdelemiştir. Bunun için muhatap almış, çeşitli yöntemlerle hitap etmiştir.

Rahman Suresinde her iki topluluğa birlikte meyan okunmakta, haddini bilmesi öğütlenmektedir:

“Siz ey görünmez ve görünür varlık (çifti)! Eğer göklerin ve yerin sınırlarını geçebiliyorsanız, durmayın haydi geçin! Bunu, (O'nun bahsettiği) çok özel bir güç sayesinde yapabilirsiniz ancak. O halde Rabbinizin hangi nimetini inkâr edebilirsiniz?” (Rahman, 33-34)

Rahman Suresinin otuz bir ayetinde, defalarca “Şimdi Rabbinizin hangi nimetine yalan dersiniz!?” denilerek tüm insanlar nankörlük etmemeye, nimete kâfir değil, nimete Şakir olmaya davet edilmektedir.

5) Ey Benim Kullarım!

Kur'an'ın iki ayetinde bu hitabı görmekteyiz:

"Ey imana ermiş olan kullarım! Benim arzım alabildiğine geniştir; o halde bana, yalnız bana kulluk edin!"
(Ankebût, 29/56)

"De ki: (Allah şöyle buyuruyor:) Ey kendilerine karşı haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Allah bütün günahları bağışlar; çünkü yalnız O, çok bağışlayıcıdır, rahmet kaynağıdır!" (Zümer, 39/53)

6) Ey İsrâiloğulları!

Her ne kadar Yahudiler "tanrıyla güreşip onu yenen kimse" diyerek tahrif etmiş olsa da İsrail, Yakup nebinin adıdır. O da tüm insanlar gibi Abdullah, yani Allah'ın kuludur. Hem de O'nunla güreşen değil, O'na boyun eğen, secde eden salih bir kuldur.

"Ey İsrailoğulları!" ifadesiyle Kur'an'da Yakup nebinin (as) soyundan gelenlere hitap edilmiştir. Söz konusu ayetlerden üçü şöyledir:

"Ey İsrailoğulları! Bir dönem size verdiğim nimetleri hatırlayın! Siz bana verdiğiniz sözde durun ki ben de size olan vaadimi tamamlayayım ve kaygınızın merkezinde sadece ben olayım!" (Bakara, 2/40)¹

Bir ayette de dolaylı olarak Yahudilere sesleniliyor ve onlara meydan okunuyor:

"De ki: Ey Yahudiler! Eğer siz, öteki bütün insanları dışlayarak sadece kendinizin Allah'ın dostları olduğunu iddia ediyorsanız, haydi ölümü temenni etsenize, tabi eğer iddianızda sadıksanız?" (Cuma, 62/6)

7) Ey Kitap Ehli!

Ehli Kitap ifadesi olumlu ya da olumsuz olmaktan çok bir durum tespitidir. "Kitap Ehli" ifadesi öncelikle Yahudi ve Hristiyanları, genelde Kur'an'dan önce ilahi vahye muhatap olmuş herkesi içerir.

Kur'an, selam olsun ikisine de Musa ve İsa nebilerin yolundan gittiklerini söyleyen Yahudi ve Hristiyanlara seslenirken onları tutarlı olmaya davet etmiştir.

Bu hitaplardan birkaçında Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"De ki: Ey kitap ehli! Sizinle aramızdaki şu ortak ilkeye gelin: 'Allah'tan başkasına kulluk etmeyeceğiz, O'ndan başka hiçbir şeye ilahlık yakıştırmayacağız, Allah'ın yanı sıra başka birilerini rabler olarak kabul etmeyeceğiz!' Ve eğer yüz çevirirlerse o zaman deyiniz ki: Şahit olun ki biz, kesinlikle O'na teslim olduk." (Âl-i İmran, 3/64)

"Ey kitap ehli! Bizzat kendiniz şahit olup dururken Allah'ın mesajlarını neden inkâr ediyorsunuz? Ey kitap ehli! Niçin hakka batıl elbisesi giydirip de bildiğiniz halde hakikati gizliyorsunuz?" (Âl-i İmran, 70-71)

B) OLUMLU HİTAP TÜRLERİ

1) Ey Nebi! Ey Resul!

Kur'an'da peygamberlere "Ey Âdem, Ey Nuh, Ey İbrahim, Ey Musa" gibi onların isimleriyle hitaplar yer almıştır. Hatemü'l-Enbiya olan Resulullah'a ilk hitap "Oku!" olmuştur. Doğrudan muhatap alınmış ama ismiyle hitap edilmemiştir. Onun yerine, 'Ey Nebi', 'Ey Resul' hitapları kullanılmıştır.²

En-nebi; marife olarak, "bildiğiniz nebi" anlamında Kur'an'da hep peygamberimiz Muhammed Mustafa için kullanılmıştır. Yahut izafetle marife olanlarla da peygamberimiz Muhammed Mustafa kastedilmiştir.

Bu nedenle aşağıdaki ayetlerde geçen hitapların tamamı peygamberimiz Muhammed (s)'e yapılmıştır:

Ey Nebi! Allah sana yeter.

"Sen ey peygamber! Allah sana da yeter, sana tabi olan gerçek müminlere de!" (Enfal,8/64)

Ey Nebi! Seni nezir, mübeşşir ve şahit olarak gönderdik.

"Sen ey nebi! Elbet Biz seni bir şahit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik." (Ahzab, 33/45)

Ey Nebi! Münafıklarla tavizsiz mücadele et.

"Sen ey nebi! İnkârı ısrarla savunanlarla ve ikiyüzlülüğü tabiat haline getirenlerle mücadele et ve onlara karşı ödünsüz davran! Sonunda karar kılacakları yer cehennemdir ve o ne berbat bir son duraktır." (Tevbe,9/73)

Ey Resul!

"Elçi" anlamına gelen resul kelimesinin geçtiği ayetlerde3 marife kullanımlarda er-resul; "bildiğiniz elçi" anlamında Kur'an'da hep peygamberimiz Muhammed Mustafa kastedilmiştir. Aşağıdaki ayette de izafetle marife olan resul ile peygamberimiz Muhammed (s) kastedilmiştir:

Ey Resul! Münafıklara ve Yahudileşenlere aldırma.

"Ey Resul! Yürekten iman etmedikleri halde ağızlarıyla 'iman ettik' diyen kimseler arasından inkârda birbirleriyle yarışanlar seni üzmesin; Yahudileşenler arasından yalanı can kulağıyla dinleyen ve sana başvurmak yerine başka insanların laflarına kulak kesilenler de. Onlar, sözleri asıl bağlamlarından kopararak manalarını çarpıtırlar, 'Eğer size şu tür bir öğreti verilirse hemen alın; yok verilmezse sakın yaklaşmayın!' derler. Allah birini fitneye sokmayı dilemişse, Allah'ın onun hakkındaki iradesine hiçbir şekilde engel olamazsın. İşte onlar, Allah'ın kalplerini temizlemek istemediği kimselerdir; onları dünyada zillet, ahirette korkunç bir azap bekler." (Maide, 5/41)

Ey Resul! Hakikati tebliğ et.

"Ey Resul! Rabbinden sana indirilen hakikati tebliğ et! Eğer bunu (tam) yapmazsan, O'nun mesajını (hiç) tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlar (in saldırsın)dan koruyacaktır. Kuşku yok ki Allah nankörlüğe (ittifak etmiş) bir topluma rehberliğini bahşetmez." (Maide, 5/67)

Ey resul/insan elçiler! Tayyib ve helal olanlardan yiyin.

"(Onları izleyenlere dedik ki): Siz ey elçiler (in tabileri)! (Dünya nimetlerinin) temiz ve helal olanlarından yiyin, doğru ve yararlı şeyler yapın! Çünkü ben, yaptığınız her şeyin bilgisine detaylarına vakıfım." (Mü'minun, 23/51)

Ey resul/melek elçiler!

Ona selam olsun! İbrahim peygamber "Ey elçiler!" hitabıyla meleklere seslenmiştir:

"Ve ekledi: Daha başka bir işiniz de var mı ey elçiler?" (Hicr, 15/57)

"(İbrahim): 'Peki ey elçiler! Nedir bu olağandışı ziyaretinizin (gerçek) sebebi?' dedi." (Zariyat, 51/31)

2) Ey Müzzemmil- Tezmil eden, sarınan. Elbise içine sarınan / Ey Müddesir! Örtünen, bürünen. Gizlenen

Peygamberimiz Muhammed (s)'e ilginç iki hitap şekli de "Ey örtüsüne bürünen, içine kapanan" anlamındaki hitaplardır. Birisi Müzzemmil Suresinde, diğeri adeta ikiz kardeşi olan Müddesir Suresinde geçmektedir:

"Ey örtüsüne bürünen! Geceleyin -birazı dışında- namaza kalk! Gecenin yarısında bu vakti biraz öne veya biraz ileri de alabilirsin. Kur'an'ı tane tane, hakkını vererek oku." (Müzzemmil, 73/1-4)

"Ey örtüsüne bürünen! Kalk ve uyar! Sadece rabbinin büyüklüğünü dile getir. Elbiseni/kişiliğini tertemiz tut. Her türlü pislikten uzak dur." (Müddesir, 74/1-5)

3) Ey İman Edenler!

Muhatap almak, değer vermektir. Yüce Allah, "Ey iman edenler!" hitabıyla, bizi muhatap alarak değer vermiştir. Her şeyi yaratan ve yeryüzüne bizi halife kılan Rabbimiz, anılmaya değer bir şey değilken, bizi anılmaya değer kılmış ve bize şöyle seslenmiştir:

"Şu hâlde, beni anın ki ben de sizi anayım! Ve bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin!" (Bakara, 2/152)

Doğrudan müminlere hitap eden Kur'an ayetlerinde adeta öncelikli gündem maddelerimiz, bizi biz yapan özellikler yer almaktadır. Kur'an'da "Ey iman edenler!" diye başlayan ayetlerin sayısı 84'tür.4

"Ey iman edenler!" (Ya ayyuhellezineâmenû) ifadesi bir övgü hitabıdır. Kur'an'a gönül verenler bu hitapla şereflendi ve imanda kaim olmaya, imanın gereklerini yapmaya teşvik edildiler. İşte bu ayetlerden birkaçı:

Ey bütün iman edenler! İman edin, inançlarınıza sınıksız sarılın.

"Ey bütün iman edenler! Sınıksız sarılın Allah'a ve Peygamber'e olan inancınıza ve O'nun peygamberine safha, safha indirdiği ilahî kelama ve daha önce indirdiği vahye. Zira Allah'ı, meleklerini, vahiyleri, peygamberleri ve ahiret gününü inkâr eden, gerçekten şiddetli bir sapıklığa düşmüştür." (Nisa, 4/136)

Ey bütün iman edenler! Kendinizi Allah'a tam olarak teslim edin, tökezlemeyin.

"Ey bütün iman edenler! Allah'a kendinizi tam olarak teslim edin ve şeytanın ardından gitmeyin, zira o sizin apaçık düşmanınızdır. Ve eğer hakikatin bütün delilleri size geldikten sonra tökezlerseniz bilin ki Allah kudret ve hikmet sahibidir." (Bakara, 2/208-209)

Ey müminler! Allah'ın davasına yardım edin.

"Ey bütün iman edenler! Eğer Allah'a yardım ederseniz, O da size yardım eder ve adımlarınızı sağlamlaştırır. Kâfirlere gelince, onları kötü bir akıbet beklemektedir; çünkü (Allah), onların bütün (iyi) işlerini değersiz kılacaktır. Bu onların Allah'ın indirdiklerine nefret duymalarından (dolayı) olacaktır; bu sebeple Allah, onların bütün yapıp ettiklerini değersiz hale getirecektir!" (Muhammed, 47/7-9)

4) Ey Huzura Ermiş Nefis

Eğer insan Allah'ı unutmaz, dünya hayatında her işine O'nu karıştırırsa ve Zikrullah'ı hayat tarzı edinip Allah'ın davasına destek olursa, sonunda nefis-i mutmaine mertebesine ulaşacaktır. Bu mertebeye ulaşanlara Allah'ın melekleri ahiret günü şöyle seslenecektir:

"Ey iç huzuruna ermiş olan insanoğlu! Rabbine, O'ndan memnun olmuş ve O'nu razı etmiş olarak dön! Bunu (başarman) halinde gir (sâdik) kullarımın arasına ve gir cennetime!" (Fecr, 89/27-30)

C) OLUMSUZ HİTAP TÜRLERİ

Bu hitap türünde nankörlüğe karşı cehennemle müjdelemek maksadıyla yapılan uyarılar ağırlıktadır.

1) Ey Cahiller!

Buradaki cehalet enformatik cehalettir. Yani bilgisizlikten kaynaklanmaz. Bilgi kirliliğinden kaynaklanır. Bu manada bütün müşrikler yüz tane okul bitirmiş olsalar da cahildir. Aşağıdaki ayette de dolaylı olarak cahillere seslenilmiştir:

"De ki: Allah'tan başkasına kulluk etmemi mi bana emrediyorsunuz ey cahiller?"

Doğrusu sana ve senden öncekilere (insanoğluna iletmek üzere) şöyle vahyedilmişti: (Ey insan!) Eğer Allah'a ait nitelikleri başkalarına yakıştırırsan, kesinlikle yapıp ettiklerin boşa gidecek, üstelik büsbütün kaybedenlerden olacaksın! (Zümer, 39/ 64-65)

2) Ey Kâfirler!

Küfür, örtmek demektir. Kâfir ise hakikatin üzerini kalın algı operasyonlarıyla örtterek, onun anlaşılmasına engel olan nankör insandır.

Kur'an kâfirlere seslenirken de bunu isimler üzerinden yapmaz. Ya kâfirlerin sanal, içi boş düşüncelerini eleştirirken onları muhatap alır ya da onları ebedi azapla müjdelemek için bunu yapar.

Kerim olan Rabbimizin indirdiği Kur'an, kâfirlere çok fazla doğrudan hitap etmez. Zira muhatap almak aynı zamanda değer vermektir, kale almaktır.

Kur'an bir ayette de Resulullah'ı muhatap alarak "de ki" ifadesiyle dolaylı yoldan nankörlere seslenir. Çünkü onlar, doğrudan Yüce Rabbin hitabına mazhar olmaya değer kimseler değildiler:

"De ki: Ey kâfirler! Ben, tapmam sizin tapıklarınıza!" (Kafirûn, 109/ 1-2)

“Ey kâfirler” ifadesi, bir kötöleme ifadesi olup insanları küfür ve nankörlükten sakındırmayı içerir. Kur’an, inkâra şartlanan, kalbini Allah’ın arındırmasına kapatan kâfirlere, hakikatin üstünü örtüp küfre saplananlara bir yerde doğrudan seslenir ki bu kıyamet günündeki sesleniştir:

“Ey nankörlük eden kâfirler! Bugün özür dilemeyin. Çünkü siz, ancak yaptığınız şeylerle cezalandırılıyorsunuz.” (Tahrim, 66/7)

3) Ey Yalancılar, Sapıklar! Zıkkımın Kökünü Yiyin!

“Sonra siz ey sapıklar, yalananlar! Elbet siz de o ağaçtan, zehirli cehennem ağacından yiyeceksiniz.” (Vakıa, 56/51-52)

4) Ey Suçlular/Mücrimler!

Yasin Suresinde beyan edildiğine göre, ahiret günü suç işlemeyi hayat tarzı haline getirdiği için dalaletle sürüklenen, manevi iflasa sürüklenen suçlulara şöyle seslenilecektir:

“Ey suçlular, bugün şöyle ayrılın!

Siz ey Âdemoğulları! Size demedim mi? Şeytana tapmayın, o sizin apaçık düşmanınızdır! Ve yalnız bana kulluk edin, dosdoğru yol budur!” (Yasin,36/59-61)

SÖZÜN ÖZÜ6

Muhatap almak değer vermektir. Muhatap alınmanın şükürü, teşekkürü ise bu değerini farkına varmak, onun gereği olan vazifeleri yapmaktır. Bir başka ifadeyle yeryüzündeki sınavımızda Tevhid ve adaletten ayrılmamaktır.

Yüce Allah, hepimizi “nefsi mutmainne” olarak muhatap aldığı kullarından eylesin!

Dipnotlar:

1- Benzer iki ayet için bkz: Bakara, 2/47, 122.

2- Peygamberimize seslenirken on beş ayette “Ey Resul” diye seslenilmiştir. Örnek olarak bkz. Maide, 5/41, 67.

3- r.s. l’den türeyen kelimeler Kur’an’da 513 ayette geçmektedir.

4- Kur’an’da doğrudan müminlere “Ey bütün iman edenler!” diye hitap eden 84 ayetin dökümü aşağıdaki şekildedir: Bakara, 2/104, 153, 172, 178, 183, 208, 254, 264, 267, 278, 282; Âl-i İmran, 3/100, 102, 118, 130, 149, 156, 200; Nisa, 4/135-136, 144; Maide, 5/1, 2, 6, 8, 11, 35, 51, 54, 57, 87, 90, 94, 95, 101, 105, 106; Enfal, 8/15, 20, 24, 27, 29, 45; Tevbe, 9/23, 28, 34, 38, 119, 123; Hacc, 22/77; Nur, 24/21, 27, 58; Ahzab, 33/9, 41, 49, 53, 56, 69, 70; Zümer, 39/10; Muhammed, 47/7, 33; Hucurat, 49/1, 2, 6, 11, 12; Hadid, 57/28; Mücadele, 58/9, 11, 12; Haşr, 59/18; Mümtehine, 60/1, 10, 13; Saff, 61/2, 10, 14; Cuma, 62/9; Münafikun, 63/9; Teğabün, 64/14; Tahrim, 66/6, 8. Doğrudan müminlere hitap iki ayette de şu ifadeler yer almıştır: “Ey benim iman eden kullarım!” (Ankebut, 29/56) “Ey huzura eren nefis!” (Fecr, 89/27)

5- Müminlere hitap eden ayetlerle ilgili daha geniş bkz: Fevzi Zülaloğlu, Mü’minlerin Özellikleri, sf. 53-76, Ekin Yayınları, İstanbul, 2011.

6- Kur’an’ın hitaplarıyla ilgili benzer bir çalışma için bkz: Ali Akkanat, Kur’an’ın Hitapları

Yorum

Makalede farklı olan algılar şunlardır.

- Kuran Resul, tebliğ edici, nakledici olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle Kuran doğrudan bireylere hitap etmektedir. Bireyler sorumlu tutulmaktadır.
- “meleklerden üstün kılınmış” değil, melek olarak doğa kanunları örnek olarak ele alınırsa, onlar bilimsel aynen yapanlar, insan ise düşünme yeteneği, olan varlıktır.

- Genetik olarak tek bir RNA antijeni tüm insanların kökenidir ve anneden gelir. Bu açıdan hepimiz genetik olarak tek tür, Homo sapiens, sapiens 'ten oluşmuşuz, kardeşiz. İnsanların Cenneten çıkması, sonsuzluk istemeleri ile cinsiyet algısıdır. Dolayısıyla tüm insanlara olan bir hitaptır, genel değil obje olarak, bireye hitaptır.
- Cin kavramı ile sanki masal, hikâye ve fantezi boyutuna girilmemelidir. Bizim oluşumumuz, atom ve enerjiden ise, atom ile oluşan diğer canlı ve cansızlar ile, enerjinin değişik formları vardır. Yaratılış sadece insan değil, tüm Doğa olduğu da akla gelmelidir.
  - 55/15 Cini de ateşin dumansızından yarattı: Bu tanımlama enerjinin tarifidir.
  - 51/56 Ben, cinleri ve insanları bana ibadet etmeleri/benim için iş yapış değer üretmeleri dışında bir şey için yaratmadım: Enerji iş üretmek için vardır. Başka işe yarmaz, ama boş enerji, yıldırım gibi felaketlere neden olabilmektedirler.
  - 37/158 Allah'la cinler arasında bir nesep oluşturdular. Yemin olsun, cinler de bilmiştir kendilerinin Allah huzuruna mutlaka getirileceklerini/cinler de bilmiştir bunların Allah'ın huzuruna mutlaka çıkarılacaklarını: Her bir enerji boyutu farklıdır. Elektrik enerjisi elbet diğerlerinden ayrıcalıklıdır.
- Burada da "ibadiye" ibadet edenler denirken, bu kul olarak tanımlanmıştır. Çalışarak değer üreten, emek yaratan demektir. Kul (nedirnedemek.com), "Kul", emir dinleyen hizmetkar, Allah'ın mahluku, Allah'a itaat ve ibadet eden veya köle manasındadır. 49/14 Ayetinde ise (49/14 Bedeviler: "İman ettik." dediler. De ki: "Siz iman etmediniz. Ancak Eslemna/kurala uyan/'Müslüman' olduk deyin. İman sizin kalplerinize girmemiştir. Eğer Allah'a ve resulüne itaat ederseniz Allah, yapış ettiklerinizden hiçbir şey eksiltmez. Çünkü Allah **Gafûr'dur, Rahîm'dir**) kurala uyan/Eslemna inanmış kabul edilmez. Bu açıdan kul diye yapılan tefsirler uygun nitelikte kabul edilmemelidir.
- Yahudi ve İsrailoğulları denilerek, onların temel İslam ile farklı olduğu konu, bu açıdan bireye inaniştaki hatayı vurgulamaktadır. Yoksa 2/62 *Şu bir gerçek ki, iman edenlerden, Yahudilerden, Hıristiyanlardan, Sabilerden Allah'a ve âhiret gününe inanış barışa ve hayra yönelik iş yapanların, Rableri katında kendilerine has ödülleri olacaktır. Korku yoktur onlar için, tasalanmayacaklardır onlar, ifadesi ile onların da müjdelendiği açık ifade edilmektedir. Burada da Ehli Kitap denilerek vurgu önemlidir.*
- Nebi (nedirnedemek.com) kelime anlamı olarak; 1)-Haberci, 2)-Yeni bir kitap ve şeriatla gelmeyi kendinden evvelki Resul'ün getirdiği kitap ve şeriatı devam ettiren Peygamber, 3)-Haber getiren ifadesi ise, akademik elemanlar da bu işlevi yapmaktadır. Ancak doğrudan Kuran kaynaklı konuşanlar olmalıdır. Tek Muhammed olamaz, hitap bireye aittir. Her eğitilmiş ve inanan kişi bir resuldür.
- Müzzemmil, Müddesir, somut örtünen, bürünen ve gizlenen değil, soyut korunan, kaçan olarak ele alınması anlam olarak gereklidir. Kalk, kabuğunu kır, fikirlerini açıkla olarak ele alınmalıdır.
- İman (etimolojiturkce.com): **Arapça 1) amn** kökünden gelen *amāna*^t, güvenme, güvenilirlik, 2. güvene dayalı olarak verilen şey" sözcüğünden alıntıdır. Kurallara uymak, belirli şartlara bağlı olmak değildir.
- Tanrı kavramı, insanların Yaratana algılamamaları, tanrı olarak görmelerini cahillik olarak tanımlamaktadır.
- Kafir (etimolojiturkce.com): 1) örttü, kararttı, 2. kendisine yapılan bir iyiliği inkâr etti, nimeti yalanladı" fiilinin failidir.
- Yalancılar, olmayana uyduranlar ifadesi vardır.
- Suç, zarar ve zulüm yapan, bireye karşı işlenen cezai işlem gerektiren somut eylemdir. Ç

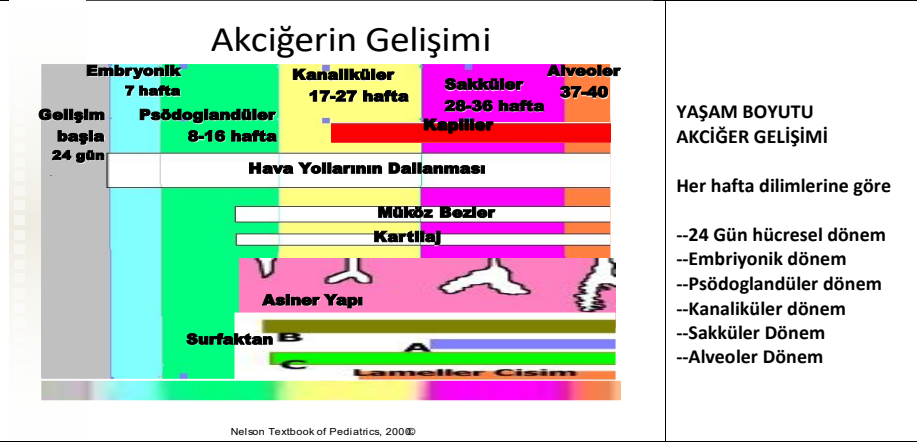
ÖZET: Kuran doğrudan fertlere ifade etmektedir. Somut yapılan eylem suç olarak kabul edilmektedir. Mahkemeler suç bireyselleştirmektedirler.

Perinatoloji/Neonatoloji de Birey Hakkı Kavramı

Genellikle yaşam hakkı kazanmış olanlar açısından bireylerin hakları değerlendirilmektedir. Buna karşın, daha çocuk oluşmadan, sperm ve ovum boyutundan, embriyo, fetüs ve doğum olmasına göre haklarda farklı değerlendirmeler olabilmektedir.

Bu evreler aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır.

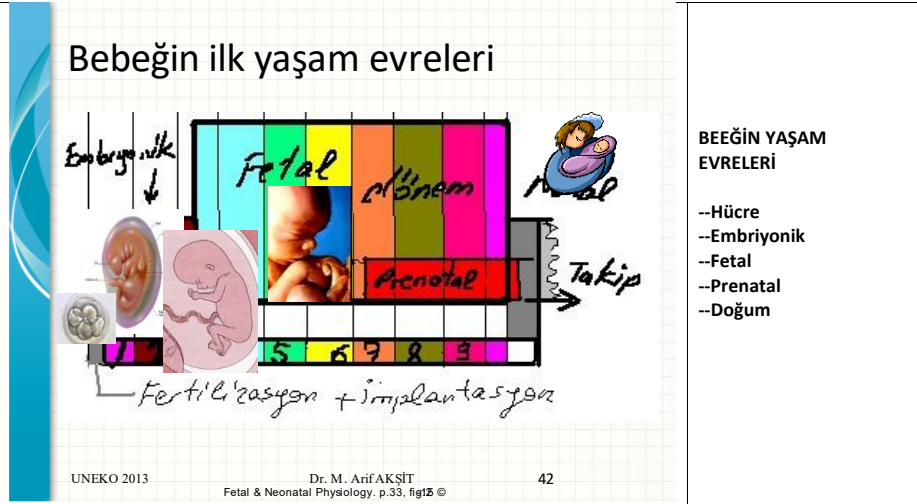
Yenidoğanın Yaşamsal boyutu, gelişimine göre olmaktadır

Şekil 37: Gebelikte bebeklerin yaşamasını temel verisi akciğer olgunlaşmasıdır

Bebeğin Yaşam evreleri de kısaca sunulmaktadır.

Bebeklerin gebelikte özer yaşama evreleri

Şekil 38: Hücre, embriyonik, fetal, Prenatal dönemlere göre tıbbi yaklaşım yapılır

Hakların tanımlanması da aşağı da eklenmektedir.

Bu dönemlere göre farklı etik bildireler ve hukuk yapısı olduğu gözlenmektedir. Bunlar dönemlere göre etkin olanlar sunulmaktadır.

Tüm bu Bildirge ve hukuk yapısına karşın, bazı farklı yaklaşımlar olduğu, Groningen Protokolü gibi yapılarda izlenmektedir.

Gebelikte bebeklerin gebelik haftasına göre yaşam hakları ayrıcalıklıdır

YENİDOĞAN HAKLARIN EVRELERİ

- **Hücre döneminde** Oviedo Sözleşmesine göre 10 Haftalık embriyo anne hakkı ile bebek hakkı bütünleşmekte
- 10 haftadan sonra anne ile doğmamış bebek hakkı ayrılmakta
- 10-20 Yasal belirtilenler ve anne yaşamı tehlikeye düşmesi
- 20 haftadan sonra, yaşam hakkı ancak anne yaşamı tehlikede ise dikkate alınmalıdır.
- Prematüre bebek tam tıbbi yaklaşımlara hak kazanır
- Doğumdan sonra **özürlü olsa bile tam yaşam hakkına ve miras hakkına da sahiptir**
- **Beğin ölümü** sadece transplantasyon, **Ötenazi Yasak** «Yaşayabilir olma ve yaşam kalitesi» gibi hususların yasalarımızda yeri tanımlanmamıştır.
- Ağır anomali olan bebeklerde tanımlanan **Yanlış doğum ve yanlış yaşam** gibi kavramlar Ülkemizde bulunmamaktadır.

UNESCO 2003

Dr. M. Afi AKŞİT

43

HER DÖNEM İÇİN
YENİDOĞANIN HAKLARI FARKLI
ÖZELLİK ARZ EDER

0-10 Hafta Embriyonik
Anne-bebek hakkı bütünleşmiş

10-20 Hafta Fetal
Bebek hakkı ayrılır

Ülkemizde
-Yaşam Kalitesi
-Yanlış Doğum
Değerlendirmesi yapılmaz

Şekil 39: Bazı yaklaşımlar Ülkemizde kasıtlı öldürme anlamındadır, dikkat edilmelidir

Gebelikte hakların etik bildirelere göre irdelenmesi

Haklar (Özet)

Hücre

- Oviedo Sözleşmesi
- Helsinki

Embryo

- Anne (Baba) hakkı bütünleşmesi
- 1983-98 İstek üzerine yapılabilir (10 GH)

Pre-viable

- Fetus-Anne Hakkı ayrı
- 2005 TCK 20 Hafta

Viable

- Yaşam Hakkı (22 -2=20 GH)
- 2009 Özürlü Kanunu

Bebek

- 2001-Medeni Kanun Miras
- Yaşam, bakım, izlem Hakkı

UNESCO 2003

Dr. M. Afi AKŞİT

44

HER HAK İÇİN AYRI ETİK
SÖZLEŞME VARDIR

- Oviedo, Helsinki
- Embriyo Hakları
- TCK yaşam hakkı
- 2009 Özürlü Kanunu
- 2001 Medeni Kanun
- Miras Hakkı canlı doğandır

Şekil 40: Gebelik durumuna göre etik ilkeler özellikli olmaktadır

Yenidoğan Haklarının, Evreler olarak sunulması:

- **Hücre döneminde** Oviedo Sözleşmesine göre
- 10 Haftalık embriyo anne hakkı ile bebek hakkı bütünleşmekte
- 10 haftadan sonra anne ile doğmamış bebek hakkı ayrılmakta

- 10-20 Yasal belirtilenler ve anne yaşamı tehlikeye düşmesi
- 20 haftadan sonra, yaşam hakkı ancak anne yaşamı tehlikede ise dikkate alınmalıdır.
- Prematüre bebek tam tıbbi yaklaşımlara hak kazanır
- Doğumdan sonra özürülü olsa bile tam yaşam hakkına ve miras hakkına da sahiptir.
- **Beyin ölümü** sadece transplantasyon, **Ötenazi Yasak**
- «Yaşayabilir olma ve yaşam kalitesi» gibi hususların yasalarımızda yeri yoktur, tanımlanmamıştır.
- Ağır anomalili olan bebeklerde tanımlanan “**Yanlış doğum ve yanlış yaşam**” gibi kavramlar Ülkemizde bulunmamaktadır.

Groningen Protokolü

Groningen Protokolü (2005) Dava açılmasına engel olmaz

Hollanda Kamu Savcısı 12 yaş altındaki çocuklarda yaşamın sonlanmasının aşağıdaki 4 gereksiniminin tam olarak karşılanması durumunda kabul görmektedir.

- Ümitsiz ve giderilemeyen, dayanılmaz eziyetin varlığı
- Ailenin yaşamı sonlandırma bilgilendirme sonrası rızalarının olması
- Tıbbi danışmanlığın yapılmış olması
- Yaşam sonlanmasının dikkatli ve usule uygun yapılması

UNEKO 2013

Dr. M. AHİ AKŞİT

45

GRONİNGEN PROTOKOLÜ

Dava açılmasını engellemez

12 Yaşına kadar öldürmeye izin hakkı

Ülkemizde kasıtlı suçtur

Şekil 41: Bu protokole uyanlar Ülkemizde Kasıtlı ölüm/öldürme suçlaması ile karşılaşılır

Groningen Protokolü dava açılmasına engel değildir. Ancak, Amerika’ dahil dava açılmadığı görülmektedir. Bunun nedeni, Hastane Etik Kurulu, Ümitsiz denilen olgularda, devlet, sigorta ücreti ödemiyor, bu durumda aile ödemesi gerekiyor. Günlük Yenidoğan Yoğun Bakım ilaç hariç 12000dolar olunca, kimse ödemek istemiyor. Bir Arap zengini, ben çocuğumun ölümüne onay verem yere imza atmam demiş ve bunu ödemiş. Neonatoloji Başkanı bana neden onay vermediğini sordu, bir kitapçık ile cevap vermiştim. Bu açıdan Covid nedeniyle birçok kişi uçak ile Türkiye’ye gelmesinin bir gerekçesi de budur.

Doğum Kontrol konusunda kanun çıkmadan önce, Diyanetin görüşü de alınmıştır. Kararında; ekonomik, bakamayacağım gerekçesi olmadan, olumlu yaklaşanlar listesi ile buna olumsuz, karşı olanların listesi aşağıdadır. Bu bir uzmanlık konusudur, uzmanların olduğu bir kurul danışmanlığında, hukuk kararı olmalıdır demıştır.

Avrupa Konsey Kılavuzu (2006) Yaşam Hakkını temel alır

Avrupa Konsey Kılavuzu YAŞAM HAKKI-a (2006)

- Yaşam hakkı ilk sayılan haktır. Alındıktan sonra geri verilemez.
- **İlgili Madde katı şekilde yorumlanmalıdır.**
- Doğmamışın yaşamı da korunmalıdır.
- **Ölüm olayları araştırılmalı (Yükümlülük)**
- Yaşamın ne olduğu, ne zaman başladığı ve sona erdiği konuları açıklığa kavuşmamıştır.
- **Hamileliğin sonlanması sadece annenin özel hayatının bir meselesi şeklinde değerlendirilemez.**
- Kişi aksini tercih etmedikçe, ölüme yaklaşmış veya ölmek üzere olan bir kişiye yan etkisi bireyin yaşamını kısaltsa dahi yeteri kadar ağrı kesici verilmeli ve hafifletici tedavi uygulanmalıdır.

LINEKO 2013

Dr. M. AHİ AKŞİT

46

AVRUPA KONSEY KILAVUZU

Yaşam Hakkı alınırsa
Geri verilemez

Ölenler incelenmeli
Ölüm gerekçeleri bilinelir

Şekil 42: Yaşam Hakkı katı şekilde uygulanmalıdır

Yasa, bu açıdan bir kurulun görüşünün gerektiği şekilde karar almıştır.

Adli Tıp, Etik Anabilim Dalı, Perinatoloji ve Neonatoloji Bilim Dalları kararı gereklidir.

Bu konuda Kadın-Doğum Bildirgeleri ile Hukuk yaklaşımı tam birbirinden zıttır.

Avrupa Konsey Kılavuzu Groningen Protokolüne karşıdır, şöyle ki:

- Yaşam hakkı ilk sayılan haktır. Alındıktan sonra geri verilemez.
- **İlgili Madde katı şekilde yorumlanmalıdır.**
- Doğmamışın yaşamı da korunmalıdır.
- **Ölüm olayları araştırılmalı (Yükümlülük)**
- Yaşamın ne olduğu ne zaman başladığı ve sona erdiği konuları açıklığa kavuşmamıştır.
- **Hamileliğin sonlanması sadece annenin özel hayatının bir meselesi şeklinde değerlendirilemez.**
- Kişi aksini tercih etmedikçe, ölüme yaklaşmış veya ölmek üzere olan bir kişiye yan etkisi bireyin yaşamını kısaltsa dahi yeteri kadar ağrı kesici verilmeli ve hafifletici tedavi uygulanmalıdır.
- **Ölüme yaklaşmış veya ölmek üzere olan kişilerin ölme arzularının tek başına ölümü amaçlayan eylemleri icra etmeyi hukuken haklı göstermeyeceğini tanıyarak**
- Yaşam tehlikede olmadıkça ölümcül güç kullanılmaz (mülkü korumak amaçlı öldürme kabul edilemez)
- **Güç kullanma mutlak şekilde gerekli olandan daha fazla olmamalıdır.**
- Yaşam hakkını koruma yükümlülüğü hastaneler açısından hastalarını korumak denetim ve yönetiminin olması şartı ve hastanelerde meydana gelen ve ilgili tıbbi kişinin sorumluluğunu gerektirebilecek ölüm nedeninin tespit edilmesinde etkili bir uyarı sisteminin oluşturulması yükümlülüğünü de içermektedir.

2005 yılında Groningen Protokolü arkasından 2006 yılında çıkan bu Avrupa Konsey Kılavuzu, tüm yaklaşımları bir suç kapsamına alınması gerektiği vurgusu yapılmaktadır

Avrupa Konseyi, Yaşam Hakkı Kılavuzu, 2006

Avrupa Konseyi Kılavuz YAŞAM HAKKI-b (2006)

- Ölüme yaklaşmış veya ölmek üzere olan kişilerin **ölme arzularının tek başına ölümü amaçlayan eylemleri icra etmeyi hukuken haklı göstermeyeceğini tanıyarak**
- **Yaşam tehlikede olmadıkça ölümcül güç kullanılmaz** (mülkü korumak amaçlı öldürme kabul edilemez)
- **Güç kullanma mutlak şekilde gerekli olandan daha fazla olmamalıdır.**
- Yaşam hakkını koruma yükümlülüğü hastaneler açısından **hastalarını korumak denetim ve yönetiminin olması şartı ve hastanelerde meydana gelen ve ilgili tıbbi kişinin sorumluluğunu gerektirebilecek ölüm nedeninin tespit edilmesinde etkili bir uyarı sisteminin oluşturulması yükümlülüğünü de içermektedir.**

**YAŞAM TEHLİKEDE OLMAYINCA
ÖLÜMCÜL GÜÇ KULLANILMAZ**

**ÖLÜM NEDENİ TIBBİ OLARAK
İRDELENMELİDİR**

Şekil 43: Ölüme izin vermek hukuken haklı gösterilemeyecektir

Hekimlikte Yeni Dönem

Hekim artık hastası için devamlı bilişim sektöründe sorgulama yapan, verileri bilişime kaydedip, oradan tetkikleri alan bir kişi olmuştur. Covid döneminde nerede hafif, orta ve ağır salgın durumunu, Hayat Eve Şiğar programı ile izlemiştir.

Hekimler, artık bir uluslararası boyut kazanmıştır. Artık hastasını yatırmak için bir yere bulması değil, ambulans, helikopter ile uygun yere nakledebilmektedir. Artık ücret sorunu kalmamış, sadece hastanelerde otelcilik hizmetlerinde hastalar tercih yapmakta ve buna göre ücret ödemektedirler. Aşılama bile artık belirli hastaların cep telefonuna gelen mesaj ile yapılmaktadır. Otomatik randevu verilmektedir. Aile Hekimi tam çalışmaktadır.

Tetkiklerde istenirse, ücret alınmadan yapılabilmektedir.

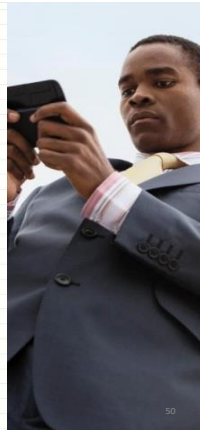
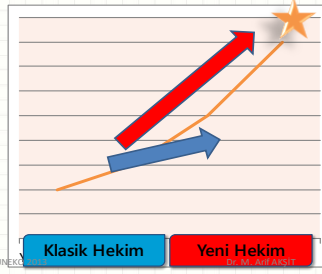
Hekimliğin yine meslek etiği kuraları, Deontoloji/Görev İlkeleri içindedir.

Bilgilendirme boyutu yasal olarak sunulması temel olanlar:

Hekimler devamlı veri inceleyen, bilimi takip eder olmuşlardır

Yeni Hekim Yapısı

Bilgilenme eğrisi

Yeni Hekim Modeli

**Devamlı irdeleyerek
Referanslar
Yeni bilimsel genişlemeler**

**Hasta için en yararlı olanı
Uygulama çabalarıdır**

Şekil 45: Bilgi artık kitaplarda değil, bilim ile dünyaya ortak olunmaktadır

Rıza ancak bilgilendirmeden sonra alınmaktadır

<p>HEKİMLİK MESLEK ETİĞİ KURALLARI</p> <p>Aydınlatılmış Onam Madde 26-Hekim hastasını, hastanın sağlık durumu ve konulan tanı, önerilen tedavi yönteminin türü, başarı şansı ve süresi, tedavi yönteminin hastanın sağlığı için taşıdığı riskler, verilen ilaçların kullanılışı ve olası yan etkileri, hastanın önerilen tedaviyi kabul etmemesi durumunda hastalığın yaratacağı sonuçlar, olası tedavi seçenekleri ve riskleri konularında aydınlatır. Yapılacak aydınlatma hastanın kültürel, toplumsal ve ruhsal durumuna özen gösteren bir uygunlukta olmalıdır. Bilgiyi hasta tarafından anlaşılabilir biçimde verilmelidir. Hastanın dışında bilgilendirilecek kişileri, hasta kendisi belirler. Sağlıkla ilgili her türlü girişim kişinin özgür ve aydınlatılmış onamı ile yapılabilir. Alınan onam, baskı, tehdit, eksik aydınlatma ya da kandırma yoluyla alındıysa geçersizdir.</p> <p>Acil durumlar ile, hastanın reşit olmaması veya bilincinin kapalı olduğu ya da karar veremeyeceği durumlarda yasal temsilcinin izni alınır. Hekim temsilcinin izin vermemesinin kötü niyete dayandığını düşünüyorsa, durum adli mercilere bildirilerek izin alınmalıdır. Bunun mümkün olmaması durumunda, hekim başka bir meslektaşına danışmaya çalışır ya da yalnızca yaşamı kurtarmaya yönelik girişimlerde bulunur. Acil durumlarda müdahale etmek hekimin takdirindedir. Tedavisi yasalarla zorunlu kılınan hastalıklar toplum sağlığını tehdit ettiği için hasta veya yasal temsilcinin aydınlatılmış onamı alınmasa da gerekli tedavi yapılır.</p> <p>Hasta vermiş olduğu aydınlatılmış onamı dilediği zaman geri alabilir.</p> <p>UNESCO, 2013 Dr. M. ARI AKŞIT 18</p>	<p>Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi</p> <p>Rıza Bilgilendirmeden sonra alınır</p> <p>Sorulara cevap Belirli usul içinde Uygulanır</p>
--	--

Şekil 15: Rıza, bir yaklaşım için gerekli, bunun da bilimsel açıklaması yapılarak olmaktadır

Aydınlatılmış Onam

Madde 26-Hekim hastasını, hastanın sağlık durumu ve konulan tanı, önerilen tedavi yönteminin türü, başarı şansı ve süresi, tedavi yönteminin hastanın sağlığı için taşıdığı riskler, verilen ilaçların kullanılışı ve olası yan etkileri, hastanın önerilen tedaviyi kabul etmemesi durumunda hastalığın yaratacağı sonuçlar, olası tedavi seçenekleri ve riskleri konularında aydınlatır. Yapılacak aydınlatma hastanın kültürel, toplumsal ve ruhsal durumuna özen gösteren bir uygunlukta olmalıdır. Bilgiler hasta tarafından anlaşılabilir biçimde verilmelidir. Hastanın dışında bilgilendirilecek kişileri, hasta kendisi belirler. Sağlıkla ilgili her türlü girişim, kişinin özgür ve aydınlatılmış onamı ile yapılabilir. Alınan onam, baskı, tehdit, eksik aydınlatma ya da kandırma yoluyla alındıysa geçersizdir.

Acil durumlar ile, hastanın reşit olmaması veya bilincinin kapalı olduğu ya da karar veremeyeceği durumlarda yasal temsilcinin izni alınır. Hekim temsilcinin izin vermemesinin kötü niyete dayandığını düşünüyorsa ve bu durum hastanın yaşamını tehdit ediyorsa, durum adli mercilere bildirilerek izin alınmalıdır. Bunun mümkün olmaması durumunda, hekim başka bir meslektaşına danışmaya çalışır ya da yalnızca yaşamı kurtarmaya yönelik girişimlerde bulunur. Acil durumlarda müdahale etmek hekimin takdirindedir. Tedavisi yasalarla zorunlu kılınan hastalıklar toplum sağlığını tehdit ettiği için hasta veya yasal temsilcinin aydınlatılmış onamı alınmasa da gerekli tedavi yapılır.

Hasta vermiş olduğu aydınlatılmış onamı dilediği zaman geri alabilir.

Bilgilendirmenin ilk kısmında hasta ile alakalı hastalık hakkında bilgi sunulur

<p>Bilgilenme (I)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. SAĞLIK DURUMU (Hastalık değil) 2. HASTALIĞIN SORUNUN OLASI SEBEPLERİ (Nasıl Başlayıp, geliştiği, Bedeni etkilemesi) 3. UYGULANACAK TIBBİ İŞLEMLER (TANI İÇİN) 4. UYGULANACAK TIBBİ İŞLEMLER (TEDAVİ) tedavinin gerekçeleri 5. FAYDA ve MUHTEMEL SAKINCALAR, RİSKLER (Çekiniilen ve Korkulanlar)		<p>BİLGİLENDİRME İlk Aşama</p> <ul style="list-style-type: none"> --Hastanın sağlık durumu --Hastalık neden oluşmuş --Tanısal girişiler --Planlanan tedavi --Fayda ve riskler
---	---	---

Şekil 46: Genel hastalık bilgisi değil, hastanın sorunları açıklamalarla anlatılır, sorulara cevap verilir

Bilgilendirme Kısaca iki aşamalıdır:

Sağlık ve Hastalanma durumu, hastalık hakkında bilgi vermek değildir.

- Hastanın sağlık durumu
- Hastalanma, hastalığın olası nedenleri, neden hasta olunduğu
- Tanı koymak için gereken tetkikler: Sağlık kontrolleri ve ayrıca tanı tetkikleri
- Tedavinin gerekçeleri, amaçlanan yaklaşımlar
- Fayda ve çekinceler, ileride oluşabilecek olumlu ve olumsuz olaylar

Tedavi Boyutu:

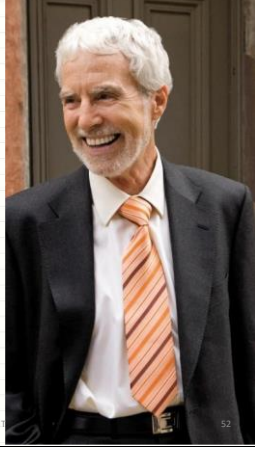
- İlaçların özellikleri, yan etki, yan tesir, alternatif beklentiler
- Alternatif yaklaşımlar; bilim dışı olan, plasebo olanlar alternatif tedavi olamaz
  - Tıbbi tedavi usulleri, cerrahi veya yatarak tedavi gibi
  - Alternatif tedavi sonuçları, apandisit ameliyatının alternatifi, aletle yapmaktır, tıbbi tedavisi yoktur.
- Hastalığın beklenen seyri, olguya göre arttırılan süreç
- Tedavi sonrası yaklaşımlar
- Yeniden tıbbi yardım yaklaşımları kontroller
- Tedaviyi kabul etmemesi durumunda beklenen sorunlar anlatılmalıdır.

Ölüm orucu tutanlara, yaşamı uzatmak için, şekerli tuzlu su verilir, karar boyutu irdelenmesi istenilir. Psikolojik, sosyolojik yardım yapılır ama zorlama yapılmaz. Ancak bilinç kapanırsa, yoğun bakıma alınarak yaklaşım yapılabilir.

Bilgilendirmenin ikinci kısmı, medikal yaklaşım hakkındadır

Bilgilenme (II)

6. İLAÇLARIN ÖZELLİKLERİ (Yan etki, tesir)
- 7a. ALTERNATİF TIBBİ MÜDAHALE USULLERİ
- 7b. ALTERNATİF TIBBİ MÜDAHALE PROGNOZU
8. HASTALIĞIN SÜRESİ-SEYRİ ve NETİCELERİ
9. TEDAVİ SONRASI
10. YENİDEN TIBBİ YARDIMA ULAŞACAĞI YER (Kontrol)
11. TEDAVİYİ KABUL ETMEMESİ HALİNDE ÇIKABİLECEK MUHTEMEL SONUÇLAR (Dava)

BİLGİLENDİRME İkinci Aşama

- İlaçların özellikleri
- Farklı tedavi yöntemleri
- Her tedavinin etkileşimi
- Hastalığın olası seyri
- Tedavi sonrası
- Yeniden tıbbi kontrol
- Tedavi reddi ile oluşacaklar

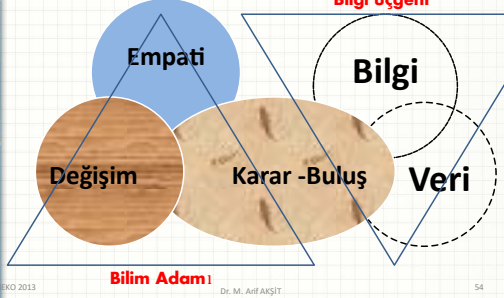
Şekil 47: Gelecek bilinmez ama tedavideki öngörüler sunulur

Hekimlikte Karar verme

Hekimlikte hasta hakları temelinde karar vermek daha zor değil, daha kolaylaşmıştır.

Karar vermede iki temel üçgen esastır

ORTAK nokta: İnnovasyon-buluş-karar
(Hekimlerde; Bilim ve Bilgi Bütünlüğü)

KARAR ÜÇGENLER

- 1)-BİLGİ
---Hasta verileri
---Referans değerlendirmesi
- 2)-BİLİM
---Empati
---Değişim, her olguya göre

KARAR
İki Üçgene uygun olmalıdır

Şekil 48: Hasta bilgisi, verisi ile empati, değişim ve gelişime göre karar oluşturulur

Karar vermede özellikler:

- **Bilgi Üçgeni:**
  - Hastanın şikayetleri, izlemdeki fizik ve muayene bulgularıdır
  - Veriler, izlemdeki veriler, laboratuvar ve incelemdeki veriler
  - Karar: Klasik eğitimde verilen yaklaşımdır.
- **Bilim, Birey Hakkı Üçgeni:** Yeni bilim, birey hakkı çerçevesinde ayrıca alınan kararın irdelenme boyutudur.

- Değişim: Her birey farklı ve özel, özgündür. Buna göre yaklaşım farklı olması belenir. Hasta ilaç, içindeki madde aynı olsa bile kendisi bazı psikolojik düşünce ile farklı adı olanı seçebilir.
- Empati: Hasta nasıl istiyorsa ona göre davranılmalıdır. Arap hastalar ile Arapça konuşmak, çocukların yaşlarına göre konuşmak, onlarla oyun oynama çok özel katkı sağlamaktadır. Prematüreyi beslemek, okşamak çok önemlidir.
- Karar: Alınan kararlar bir gözen geçirilerek:
  - **Omniscience**: Karar, tanı her kesim tarafından kolay kabul edilebilir olmalıdır.
  - **Omniperciplence**: Karar, tanı, ilgili kişilerce empati yapar gibi değerlendirilmeli, benimsenmelidir.
  - **Disinterest**: Karar, tanı, kabul görmeyen veya ilgi duyulmayan temellere dayandırılmamalıdır. Bilim dışı dayanak kabul edilemez.
  - **Dispasion**: Karar, tedavi şekli, aşırı gergin ve ruhsal sıkıntılı dönemde alınmamalı, sağlıklı düşünebilecek ortamda alınmalıdır.
  - **Consistency**: Etik olarak, benzer durumlarda kararlar aynı veya uyum içinde olmalıdır.
  - ÖZET: Rıza almak, bunların etik ilkelerde olması beklenir.

Hekimlikte kararların belirli bilimsel tutarlığı olmalıdır

Kararların Tutarlılığı (İdeal Gözlem Teorisi)

KARARLAR

- Kolay kabul edilebilir
- Empati yapar gibi verilmeli
- Bilim dışı olamaz
- Sağlıklı düşünce boyutunda
- Uyum içinde olmalıdır

* **Omniscience** : Karar, tanı her kesim tarafından **kolay kabul edilebilir olmalıdır.**

* **Omniperciplence** : Karar, tanı, ilgili kişilerce **empati** yapar gibi değerlendirilmeli, **benimsenmelidir**

* **Disinterest** : Karar, tanı, kabul görmeyen veya ilgi duyulmayan temellere dayandırılmamalıdır. **Bilim dışı dayanak kabul edilemez**

* **Dispasion** : Karar, tedavi şekli, aşırı gergin ve ruhsal sıkıntılı dönemde alınmamalı, **sağlıklı düşünebilecek ortamda alınmalıdır**

* **Consistency**: Etik olarak, benzer durumlarda kararlar aynı veya **uyum içinde olmalıdır**

Dr. M. AHİF AKŞİT

Şekil 49: Kararlar: kolay anlaşılır, empati yapılarak, bilimsel ve bilinçli, uyumlu olmalıdır

Bazı durumlarda Rıza ile Onay karıştırılmaktadır. Bilgilendirme ve onay değil, onam kelimesinin hukukta yeri olmadığı için rıza denilmelidir.

Rıza ve Onay

Rıza (nedirnedemek.com) bireyin kendisinin kabul etmesidir. Anlam olarak: 1)-Razı olma. 2)-İsteme, istek. 3)-Hoşnutluk, memnuniyet. 4)-Muvafakat, kabul. 5)-Memnunluk, hoşluk, razı olmak. 6)-Kadere mukadderata boyun eğme,7)-Bir şeyin olmasına muvafakat etme, anlamındadır.

Onay (nedirnedemek.com) manası: 1)-Uygun bulma, tasdik, icazet, izin. 2)-İcazet, tasdik. 3)--uygun bulma, onaylama. uygun yerinde, 4)-Uygun bulma, onaylama.

Ticarette bir antlaşmanın geçerli olması için onay alması, mutlaka belirli aşamalardan geçmesini gerektiği şeklinde iken 2011 yılında çıkan Kanun ile, sadece yasaklanmış olanlar dışlanmıştır.

TTK 1530: Madde: Aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler ve şartlar batıldır

Farklar:

BİLDİRİM (TDK) Bilgilendirme, Tebliğ anlamındadır.

RIZA (TDK) isteme, istek talep etmek, anlamına alınır.

ONAY (TDK) Uygun bulma, tasdik, icazet, izin yaklaşımı, hukuka uygun olup olmadığı şeklindedir. Birçok rıza diye alınan, yapılacakların bilgisi yoktur, soru sorma hakkı tanınmamıştır, bunlar hukuken onay almazlar. Mahkemelerde kabul edilmezler.

ONAM (TDK) Bulunamadı kelime olarak bulunamadı, hukukta olmayanın yeri yoktur.

Zalim (TDK) Acımasız ve haksız davranan, zulmeden, Hak yiyen ifadesi ile rıza almayan kişinin hekimi suçlanma boyutudur.

Zulüm (TDK) Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyğı, eziyet, ceфа rıza almadan yapılan şikâyet, yapılan işlemin tanımıdır.

Kuran olarak

İnsanların Yaratanın rızasını alması gerektiği söylenerek, bir bakıma onay gibi yaklaşıkları, ona ibadeti de tapınma gibi algıladıkları gözlenmektedir. Rızanın anlamını Kuran'dan bakalım:

2/207: İnsanlardan öyle kimse de vardır ki, Allâh rızasının kendisinde açığa çıkması için nefsini (benliğini) feda eder! Allâh, kullarının hakikatinden Rauf olarak açığa çıkar.

Yorum

İnsanlarına çalışması, bir değer ve eser üretmek içindir. Bundaki amaç, sevgi ile insanlıkta kalarak yapmaktır. Bu Yaratılış gereğidir.

Burada karşılıksız insanlık yaklaşımı iken, dikta bir menfaat veya yönetim için yapar. Dolayısıyla hiçbir zaman yaratılışa uygun, kısaca rıza alamaz.

2/215: Sana soruyorlar, neyi, kime Allâh (rızası) için karşılıksız bağışlayacaklarını. Hayır olarak bağışlayacağınız şeyler, ana-baba, akraba, yetimler, yoksullar ve evinden uzak düşmüş yolcular içindir. Hayırdan ne yaparsanız, Allâh (Esmâ'sıyla fiillerinizi yaratan olarak) bilir.

Yorum

Yardım, hayır mutlaka fakir ve muhtaç değil, önce en yakından başlamalıdır. Bu bir ilişki oluşturma, sohbet ve muhabbet için gereklidir. Bizde çay içmek, bir sohbet anlamındadır.

Burada karşılıksız olacağı unutulmamalıdır. Almanya'da annesinin sunduğu kahveye bile ücret ödenmesi gerekirken, bizde verilmesi bir kavga, anlaşmazlık nedenidir. Bu açıdan ilişkilerde önemlidir.

2/233: (Boşanmış annelerin) süt emzirmesini tamamlamak isteyen (babalar) için, anneler iki tam yıl çocuklarını emzirebilirler. Bu süre zarfında onların rızası ve giyim kuşama örfte olduğu üzere babanın yükümlülüğündedir. Hiçbir nefse kapasitesini aşan teklif edilmez. Ne bir ana ne de bir baba çocuğu yüzünden zarara sokulmamalıdır. Vârise düşen de aynen böyledir. Eğer kendi rızaları ile anlaşarak çocuğu iki yıldan önce süttan kesmek isterlerse kendilerine bir suç yoktur. Eğer çocuklarınızı (sütanne tutup) emzirtmek isterseniz, örf üzere verilmesi gerekeni ödediğiniz takdirde, bunda da bir beis yoktur. Allâh'tan korunun ve iyi bilin ki Allâh (tüm yaptıklarınızın yaratana olarak) Basıyr'dır.

Yorum

Burada insanların yaklaşımlarında, emzirme dahil, zorla değil, rıza ile olacağı vurgusu vardır. Bu her türlü yaklaşımda, Anayasa 17. Maddesi gibi, rıza şartına bağlamaktadır.

Burada normal fizyolojik, yararlı olan durumda bile, rıza şartı olması, diktanın hiçbir şekilde kabul edilmemesinin açık bir ifadesi olduğu söylenebilir.

2/265: 2/265 Allah'ın hoşnutluğunu/rızasını kazanmak ve öz benliklerindeki kökleştirmek için infakta bulunanlara gelince, onların durumu kendisine bol yağmur isabet edip de ürününü iki kat veren bir bahçenin durumuna benzer. Böyle bir bahçeye bol yağmur düşme de bir çisenti/bir nem yetiştir. Allah, yapmakta olduklarınızı tam bir biçimde görmektedir.

Yorum

İnsanlar çalışırken eğer Yaratılışa yönelik, sevgi ve insanlık boyutuna iş yaparsa, hoşnutluk kazanması ile, bu bir ürünün sulanan tarla ile kuru tarım arasındaki fark gibi olacağı belirtilmektedir.

Bir alışverişte gülerken, sevgi dolu yaklaşan ile nefret dili kullanarak bir malı almak isteyen karşılaşıcağı yaklaşım farklı olacaktır. Alışverişin son aşamasında paketin nazik verilmesi ve teşekkür edilmesi ile bir torba gibi verilmesi elbet farklıdır.

4/114: Onların gizli toplanma ve görüşmelerinin çoğunda hayır yoktur! Ancak bir yardımlaşma veya hayır gereği veya ara düzeltmeyi öngören (bu tür hayırlı bir aradıklar) müstesna. Kim Allâh rızasını isteyerek bunları yaparsa, biz ona büyük mükâfat vereceğiz.

Yorum

İnsanların bir arada olmasının amacı, hayırlı işler olmalı, yardımlaşma bulunmalıdır. Diğer toplantılar, iletişimler ve ilişkiler, sohbetlerin amacının insanlık boyutunda olması tanımlanmaktadır. Bunlar yaratılış üzere olması vurgusu vardır. Konuşmalarda bile dikta, zorlama değil, sevgi ve rıza dili olmalıdır.

Bizler bir araya neden geliriz? Mutlaka bir yardımlaşma, hayır olması, bunlarında rıza içinde olmasının belirtilmesi önemlidir.

19/6: "Ki bana da vâris olsun, Âl-i Yakup`a da vâris olsun... Rabbim onu rızanla yaşattıklarından eyle."

Yorum

Bir varisin, Yaratılış rızasında olması, insanların da ondan hoşnut olması, mutluluk tanımlaması gerektiği anlaşılmalıdır. Dikta elbette rıza almaz.

Bir kişi yaşamında toplumda sevgi ve insanlık ile olmasını ister, elbette.

20/84: (Musa) dedi ki: "Rabbim, acelemin sebebi rızanı kazanmaktır. Onlar benim izimdeler... "

Yorum

Acil yaklaşımlarda, zaman çok önemlidir. Bu açıdan zaman bir faktör olarak ele alınmaktadır. Bazı yaklaşımlar yapılar depremdeki enkazda, insan içerde ölmüştür. Dikta zorba ile yapar, amacı farklıdır.

Burada rıza beklenmediği anlarda vardır. Acil ve Yaşam tehlikede ise Yaşam Hakkı durumunda rıza aranmaz, bu bir vurgu olarak akla gelmektedir.

21/28: Onların önlerindeki de arkalarındaki de bilir... Onlar, ancak rızasını kazanmış kişilere **yeşfeune**/şefaate ederler... Onlar, O`nun haşyetinden titrerler.

Yorum

Bir kimse saygıdan eğilir, hürmet gösterir, amacı ve güdüsü belli, etik ilkelerde ise, sonuca varmadan varılacak boyut bellidir.

Burada hekimlikte amaç bireyin sağlığı temelinde mutlu olması ise, izlem ile beklenti iyilik, güzellik olmasıdır. Bu kişiler ancak gelecek boyutunda yardım edebilirler. Yoksa kimse, kimseye şefaet edemez.

60/1: Ey iman edenler! Benim düşmanım, sizin de düşmanınız olanları veliler edinmeyin! Onlar, size Hakk'tan geleni inkâr ettikleri hâlde; Rabbiniz, Esmâ'sıyla hakikatiniz olan Allâh'a iman ettiğiniz için Rasûlü ve sizi (yurdunuzdan) çıkardıkları hâlde, siz onlara sevginizi ilka ediyorsunuz. Eğer yolumda cihat etmek ve rızamı talep etmek için çıkmış iseniz (dost edinmeyin); oysa onlara sevginizi (içinizde) gizliyorsunuz. Ben gizlediğinizde ve açıkladığınızda olarak bilirim! Sizden kim bunu yaparsa, yolun denge noktasından gerçekten sapmıştır.

Yorum

Burada açık olarak, dikta, zorlama ve güç kullanarak yapılan eylemlere rıza vermeyin denilmektedir. Dost bile edinmeyin denilmektedir.

Burada rıza talebi için yola çıkanların, dikta ile mücadele etmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

92/21: Elbette rızaya erecektir (92/20: Yalnızca Ala olan Rabbinin veçhini arzuladığı için)

Yorum

Bir kimsenin sevgi ve insanlık boyutu ile, iyilik ve güzellikler çabasında olursa, bu amaçta ise elbette rıza erecektir denilmektedir. Dikta ve darbe net karşı çıkılmaktadır.

Burada ancak, belirli amaçta yapılan şeyler ve yaşam rızaya kabul edilecektir.

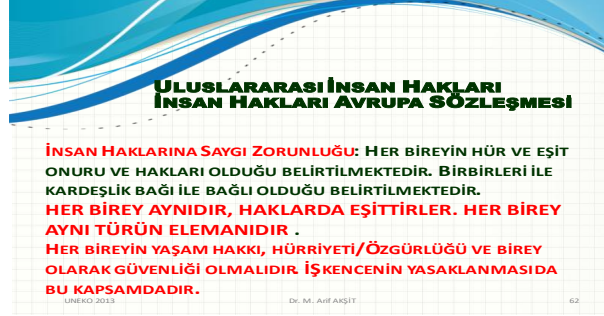
ONAY: 27/32 Melike dedi: "Ey danışmanlarım, bu meselem konusunda bana fikir verin. Siz onaylamadıkça, hiçbir işe kesin karar vermem.

Yorum

Onay konusunda tek bir ayet gözlenmektedir. Saba Melikesinin, onay olmadıkça karar vermemesi, kısaca sorumluluğu paylaşmasının bir vurgusudur. Dikta reddi vardır.

Burada söylendiği gibi kendisi değil, toplumun görüşüne göre yaklaşım yaptığının vurgusudur.

İnsan Haklarına saygı bir zorunluluktur

 <p>ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI İNSAN HAKLARI AVRUPA SÖZLEŞMESİ</p> <p>İNSAN HAKLARINA SAYGI ZORUNLUĞU: HER BİREYİN HÜR VE EŞİT ONURU VE HAKLARI OLDUĞU BELİRTİLMEKTEDİR. BİRBİRLERİ İLE KARDEŞLİK BAĞI İLE BAĞLI OLDUĞU BELİRTİLMEKTEDİR.</p> <p>HER BİREY AYNIDIR, HAKLARDA EŞİTTİRLER. HER BİREY AYNI TÜRÜN ELEMANIDIR .</p> <p>HER BİREYİN YAŞAM HAKKI, HÜRRİYETİ/ÖZGÜRLÜĞÜ VE BİREY OLARAK GÜVENLİĞİ OLMALIDIR. İŞKENCENİN YASAKLANMASIDA BU KAPSAMDADIR.</p> <p><small>LINEKO 2013 Dr. M. AHİ AKŞİT 62</small></p>	<p>ULUSLARARASI HAKLAR</p> <p>İnsan Haklarına Saygı duymak</p> <p>Zorunluluktur</p>
--	--

Şekil 50: Bağımsızlık ve eşitlik olmadan insan hakları oluşamaz

ÖZET: Rıza almak için hiçbir zaman dikta, zorlama ve bir yaptırıma karşı olamayacağı anlaşılmaktadır.

Söylenenlerin din/inanıştaki boyutların aksine, emzirme bile ancak rıza ile uygulanmalıdır.

Ulusallararası İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi:

- **İnsan Haklarına Saygı Zorunluğu:** Bu yaptıkları, çalışmalarını değil, insan olmanın gerektirdiği bir durudur.

Her bireyin hür ve eşit onuru ve hakları olduğu belirtilmektedir. Birbirleri ile kardeşlik bağı ile bağlı olduğu belirtilmektedir. Genetik olarak RNA kodu anneden geçen bir şifre olup, kimliğimizi tanımlar, Covid bu açıdan RNA geçişli ve insan türünü infekte etmektedir. Kısaca hepimiz genetik kardeşiz.

Bu bağımsızlık ve birey hakkı temelinde birey özünde özel özgün, haklara eşitlik söz konusudur. Herhangi bir ayırım söz konusu olmaz.

- **HER BİREY AYNIDIR, HAKLARDA EŞİTİRLER. HER BİREY AYNI TÜRÜN ELEMANIDIR.**
- **Her bireyin yaşam hakkı, hürriyeti/özgürlüğü ve birey olarak güvenliği olmalıdır. İşkencenin yasaklanması da bu kapsamdadır.** Hepimiz eşit olsak bile, kendi özel ve özgün varlığımız ve yaşantımız vardır.

1. “Yaşam” ın ne olduğu ya da ne zaman başlayıp ne zaman sona erdiği –açıklığa kavuşturulmamıştır. Genetik ve bedensel olarak, fiziksel, tıbbi ölüm tanımlanabilir, ama şehitlik rütbesine inanalar ölümü kabul etmezler. Varlık bir bağımsızlık yapısı, nesillerin devamlılığıdır.

2. Eğer biri yaşam hakkından keyfi olarak mahrum bırakılırsa diğer tüm haklar anlamsız olacaktır. Şehit olanların adları yaşatılır, aileleri ve toplumda geride kalanlar her türlü üstün bakımı alırlar, maaş bağlanır. Ölüm, zarar ve zulüm yapan, geride hoş seda bırakmayana söylenir. Menderes benim canlı olmamadan korkmayacaksınız, ama şimdi farklı demiştir.

3. Devletler ölüm olaylarını araştırma “pozitif yükümlülük”. Her ölüm incelenecekse, her darbe de incelenmelidir.

4. Doğmamış yaşama kapsamında koruma yolları verildiği açıktır. Doğmamış bir insan olması kadar, bir soruşturma mahkeme olarak da bakılabilir.

5. Hamileliğin sonlanması sadece annenin özel hayatının bir meselesi olduğu şeklinde yorumlanamaz. Darbe mahkemesi sadece o insanların sorunu olarak görülemez. Bu bir Ülke ve gelecek sorundur. 1980 gibi mutlaka yargılanmalıdır.

Avrupa Anayasasında ilk (birinci) “TEMEL”i temsil eden Temel Haklar Ana Sözleşmesi,

- Bu haklar vatandaşlığın üzerindedir ve kişilere aynı şekilde bağlanmaktadır. 51.maddeye göre ulusal kanunlar Nice Statüsüne uygun olmalıdır ... ulusal anayasayı geçersiz kılmamalıdır (Madde 53).

Sonuç olarak, Nice Statüsünde öne sürülen şartlardaki açıkların kapatılabilmesi için bazı haklar geniş kapsamlı olarak yorumlanmalıdır.

- Statünün 35. maddesi sağlığı koruma hakkı vermektedir
  - “koruyucu sağlık tedavisi hakkı ve ulusal kanun ve uygulamalar tarafından oluşan şartlar kapsamında tedaviden yararlanma hakkı”.
  - 35. madde Birliğin “insan sağlığının yüksek düzeyde korunmasını” garanti etmesi gerektiğini belirtir. Burada sağlık hem bir birey ve sosyal iyilik olarak hem de sağlık tedavisi anlamına gelmektedir. Bu tanım (formül) ulusal hükümetler için bir yönlendirme (kılavuz) standardı ortaya sermektedir: hizmet açısından çeşitli sistemlerin kapasite farklarına bakmaksızın “garanti edilen minimum standartlar” katında durmayın her zaman hedefiniz en yüksek düzey olsun.

Temel Haklar Statüsünde

Dolaylı veya direkt olarak **hasta hakları ile ilgili** burada tekrarlamaya değer 35.maddeye ilaveten **birçok şart ve koşullar mevcuttur:**

1. ---insan haysiyetinin dokunulmazlığı (madde 1)
2. ---ve yaşama hakkı (madde 2);

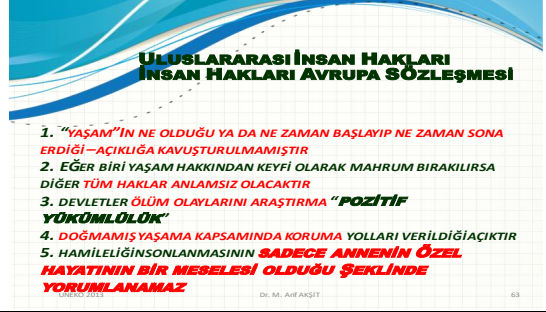
3. ---doğruluk hakkı (madde 3);
4. ---güvenlik hakkı (madde 6);
5. ---kişisel verilen korunma hakkı (madde 8);
6. ---ayırım gözetilmemesi hakkı (madde 21);
7. ---kültürel, dini ve dil farklılığı hakkı (madde 22);
8. ---çocuk hakları (madde 31);
9. ---yaşlı hakları (madde 25);
10. ---eşit ve adil çalışma şartları hakkı (madde 31);
11. ---sosyal güvenlik ve sosyal yardım hakkı (madde 34);
12. ---çevresel korunma hakkı (madde 37);
13. ---tüketici koruma hakkı (madde 38);
14. ---taşınma ve ikamet özgürlüğü (madde 45).

ÖZET: Bir darbenin yukarıda belirtildiği gibi, 14 maddeye müdahil olduğu söylenebilir. Bir Ülkeyi yok etmektedir.

Küle dönen bir yapının yeniden varlığını sürdürmesi, serbest seçim ile %20 civarında darbeye olan oy oranıdır. Daima hür irade, egemenlik halkındır, bireyindir demektir.

Dava basit bir tazminat ötesine çıkmaktadır ki "*insanlığa karşı suç*" böyle bir mahkemeyi gerekli kılmaktadır.

Avrupa Sözleşmesi

 <p>ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI İNSAN HAKLARI AVRUPA SÖZLEŞMESİ</p> <p>1. "YAŞAM"IN NE OLDUĞU YA DA NE ZAMAN BAŞLAYIP NE ZAMAN SONA ERDİĞİ —AÇIKLIĞA KAVUŞTURULMAMIŞTIR</p> <p>2. EĞER BİRİ YAŞAM HAKKINDAN KEYFİ OLARAK MAHRUM BIRAKILIRSA DİĞER TÜM HAKLAR ANLAMSIZ OLACAKTIR</p> <p>3. DEVLETLER ÖLÜM OLAYLARINI ARAŞTIRMA "POZİTİF YÜKÜMLÜLÜK"</p> <p>4. DOĞMAMIŞ YAŞAMA KAPSAMINDA KORUMA YOLLARI VERİLDİĞİ İÇİKTİR</p> <p>5. HAMİLELİĞİN SONLANMASININ SADECE ANNENİN ÖZEL HAYATININ BİR MESELESİ OLDUĞU ŞEKLİNDE YORUMLANAMAZ</p> <p>Dr. M. AHİ AKŞİT</p>	<p>İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ</p> <p>Yaşam Hakkı sınırlandırılama</p> <p>Yaşam Hakkı sadece anne özel meselesi Değildir</p>
---	--

Şekil 51: Devletler her ölümü incelemeleri bir yükümlülük olarak tanımlanmaktadır

Avrupa Sözleşmesi

AVRUPA SÖZLEŞMESİ

AVRUPA ANAYASASINDAKİ (BİRİNCİ) "TEMEL"İ TEMSİL EDEN TEMEL HAKLAR ANA SÖZLEŞMESİ
BU HAKLAR VATANDAŞLIĞIN ÜZERİNDEDİR VE KİŞİLERE AYNI ŞERHLE BAĞLANMAKTADIR. 51. MADDEYE GÖRE ULUSAL KANUNLAR NİCE STATÜSÜNE UYGUN OLMALIDIR...
ULUSAL ANAYASAYI GEÇERSİZ KILMAMALIDIR. (MADDE 53).
SONUÇ OLARAK, NİCE STATÜSÜNDE ÖNE SÜRÜLEN ŞARTLARDAKİ AÇIKLIKLARIN KAPATILABİLMESİ İÇİN BAZI HAKLAR GENİŞ KAPSAMLI OLARAK YORUMLANMALIDIR.
- STATÜDÜN 35. MADDESİ SAĞLIK İGİRLERİNE HAKKI VERMEKTEDİR " KÖRUYUCU SAĞLIK TEDAVİSİ HAKKI VE ULUSAL KANUN VE UYGULAMALAR TARAFINDAN OLUŞAN ŞARTLAR KAPSAMINDA TEDAVİDEN YARARLANMA HAKKI". 35. MADDE BİRLİĞİN "İNSAN SAĞLIĞINI YÜKSEK DÜZEYDE KURUMSALIN" GARANTİ ETMESİ GEREKTİĞİNİ BELİRTİR. BURADA SAĞLIK HEM BİR BİREY VE SOSYAL YÜKLÜ OLARAK HEM DE SAĞLIK TEDAVİSİ ANLAMINA GELMEKTEDİR. BU TANIM (FORMÜ) ULUSAL HÜKÜMETLER İÇİN BİR YÖNLENDİRME (KILAVUZ) STANDARTI ORTAYA SERMEKTEDİR. HİZMET AÇISINDAN ÇEŞİTLİ SİSTEMLERİN KAPASİTE FARKLARINA BAKMAYIZIN "GARANTİ EDİLEN MİNİMUM STANDARTLAR" KATINDA DURMAYIN HER ZAMAN HEDEFİNİZİN YÜKSEK DÜZEY OLSUN.

LINEKO 2013 Dr. M. A.İ. AKŞİT 64

AVRUPA SÖZLEŞMESİ

YAŞAM HAKLARI
VATANDAŞLIK ÜZEREDİR.

Şekil 52: Yaşam Hakkı, tüm hakların üstündedir

Avrupa Sözleşmesi

AVRUPA SÖZLEŞMESİ

35. MADDEYE İLAVETEN TEMEL HAKLAR STATÜSÜNDE DOLAYLI VEYA DİREKT OLARAK **HASTA HAKLARI İLE İLGİLİ** BURADA TEKRARLAMAYA DEĞER **BİRÇOK ŞART VE KOŞULLAR MEVCUTTUR:**

- İNSAN HAYSİYETİNİN DOKUNULMAZLIĞI (MADDE 1)
- VE YAŞAMA HAKKI (MADDE 2);
- DÖĞRÜLÜK HAKKI (MADDE 3);
- GÜVENLİK HAKKI (MADDE 6);
- KİŞİSEL VERİLEN KORUNMA HAKKI (MADDE 8);
- AYRIM GÖZETİLMEMESİ HAKKI (MADDE 21);
- KÜLTÜREL, DİNİ, VE DİL FARKLILIĞI HAKKI (MADDE 22);
- ÇOCUK HAKLARI (MADDE 31);
- YAŞLI HAKLARI (MADDE 25);
- EŞİT VE ADIL ÇALIŞMA ŞARTLARI HAKKI (MADDE 31);
- SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM HAKKI (MADDE 34);
- ÇEVRESEL KORUNMA HAKKI (MADDE 37);
- TÜKETİM KÖRÜMÜ HAKKI (MADDE 38);
- TAŞINMA VE İKAMET ÖZGÜRLÜĞÜ (MADDE 45).

14 HAKKIN GASPI DEMEKTİR

LINEKO 2013 Dr. M. A.İ. AKŞİT 64

YAŞAM HAKKININ SONLANMASI

14 HAKKIN GASPI DEMEKTİR

Şekil 53: Hasta Hakları ile ilgili 14 temel haklar

Dikta sadece o zamandaki insanların değil, tüm ülkenin geleceği dahil, birçok şeyi mahvediyor, bu nedenle hiç olmazsa yargılanması çok önemlidir.

Baby Doe hakkındaki tedavi edilmeme kararı

ABD BABY DOE

1982 YILINDA DOWN SENDROMLU, ÖZEFEGEAL ATREZİLİ, TRAKEO ÖZEFEGEAL FİSTÜLÜ OLAN OLGUNUN, **BESİN VE SIVI VERİLMESİ KESİLEREK, ÖLÜME TERK EDİLMESİDİR (LETTING TO DIE)**

1982 YILINDA BAŞKAN REGAN, KENDİLERİ KONUŞAMADIĞI, KENDİLERİNİ İFADE EDEMEYENLER İÇİN ETİK KURULLARIN DEVREYE GİRMESİNİ VE "SAĞLIK BAKIM KARARLARININ OLUŞTURULMASINI" ETİK KURULLARA BIRAKILMASI

SAVCI 1973 REHABİLİTASYON YASASINI ÇOCUK İTİSMARI NEDENİYLE SUÇ DUYURUSU

LINEKO 2013 Dr. M. A.İ. AKŞİT 66

ABD KARAR (BABY DOE)

1984 KARAR, 1985 YÜRÜRLÜĞE GİRMİŞTİR. 1986 YILINDA ABD YARGITAY' BEBEK GERİYE DÖNÜLMÜZ OLARAK KOMADA VEYA "GERÇEKTEN YARASIZ/ANLAMSIZ" TEDAVİ İSE

ANCAK YARGITAY'IN KARARINDA TEDAVİSİ YARSA TEDAVİ GERİ ÇEKİLEMEZ DENİLMEKTEDİR.

LINEKO 2013 Dr. M. A.İ. AKŞİT 67

Şekil 54: Tedavi olması durumunda Tedavi çekilemez demektir

Yaşam Hakkı boyutu ile Hukuksal Yaklaşım

Toplum belirli nedenlerle bir insan veya bir kendi yönetim hakkı olan bir şeyi, zorla ele geçirir ve onu bağımlı hale getirirse, oluşan sorunlardan sorumlu olması değil, bulduğu gerekçeler ile haklı olduğu iddiasında bulunur.

ÖRNEK: Down Sendromu olması nedeniyle hastalığı tedavi olmayacağına göre Trakeal Atreziden ameliyat olmamalı denilen bir olgu sunumu:

Trakeal Özefageal Fistülü olan bir olgunu, 21 Trizomi genetik buluntunun olması ile, gerçek Down sendromunun iyileşmeyeceği için, ameliyat olmasını aile istemiyor. Mahkemeye gidiyor.

Cumhurbaşkanının Yargıtay üzerine hukuki yetkisi olduğu için, bu kararın aile değil, Hastane Etik kurullarda alınmasını öngörmüştür. Bu (Sacramento, Çocuk Hastanesi) kurulda 3 defa 3 yıl ara ile 3 ay süre ile çalıştım.

Bu toplantıda belgeler salonda veriliyor, hiçbir şey dışarı çıkarılmayacak sözü alınıyor, evraklar, tutulan notlar bile toplanıp yol ediliyordu. Konuşmak yasak idi. Burada bir örnek olarak sunuluyor.

Bir çocuk bisiklet ile bir arabaya çarpmış, bilinci yerinde değilmiş, sonlanmasını aile istemiş, hastane masraflarını da ödeyemeyeceğini (Yoğun Bakım ücreti günde 12bin dolar, ilaç hariç) belirterek, yaşamın sonlanmasını isteği geldi. Devlet hekimler ümit yok diyorsa, ödemiyo, kişi kendisi de ödemeye gücü olmuyor ve izin alınıyo. Bir bakıma aile istediği değildi. Müdavi hekime karar bırakıldı.

Beyin tümörlü bir hasta, bilinci kapanmış, tedavi kesilmesi istendi. Maliyet ve etkinlik konuşuldu, ameliyat ile büyük bir alan çıkarılacağı için, birçok yetenekleri ortadan kalkacak, bağımlı olacaktır. Her birey eve dedi, ben Konsey üyesi olmama karşın, insan sağlığında ekonomik durum irdelenemez dedim. Bu gerekçe çıkarılarak imzalanması kabul edildi.

Orta kulak iltihabı olan bir 42 yaşındaki hastanın, anestezi ameliyat edin onayını, rızasını kabul etmemiş. Ailesi olmadığı için kim verecek tartışması yapıldı. Tam açmazda kalınca, hastanın hekimi, anestezi hekimi ile konuşsun, hayati değer açısından önemi ortaya konsun. Yapılmaz ise menenjit dahil, sorumlu kim olacak karar verilsin, bize öyle iletilsin dedim.

Başkan Reagan ücret ödenmemesi ve yaşam hakkı konusu müdavi hekim değil, özel Hastane Etik kurullarına verilmesini öngörmüş. Yazar olarak, biz sadece öneri ve gerekçeleri sunarız, yapın veya yapmayın değil, yapılmasına bir mahzur görülmemiştir denir dedim. Mahzurlar varsa da sıralanmalıdır, bilimsel gerekçelendirilmelidir dedim.

Komisyon karar verdiği kabul edilirse, suçlu komisyon olmaz, birey olur. Suç Mahkemelerde bireyselleştirilir. Ancak batıda Jüri sistemi olduğu için, bizde de bazıları bunu sanki hukuki ve adalet gibi görmekte, yanılmaktadırlar.

Tüm doğanlar koruma altındadır

	<p>Tüm Canlı doğanlar Koruma altındadır</p> <p>Best interest standart Hukuken geçerli değildir</p>
---	--

Şekil 56: 2004 Kararına karşın 2007 APA en iyi yaşam koşulu denektedir

2002 yılında Tüm Canlı Doğular Koruma Altında Yasasına karşı, 2007 yılında Amerikan Pediatri Akademisi, En İyi Yaşam Standardı gerekçesi belirtmektedir. Yasaya karşı, Bildirge sunulmaktadır.

ACOG Bildirgesi

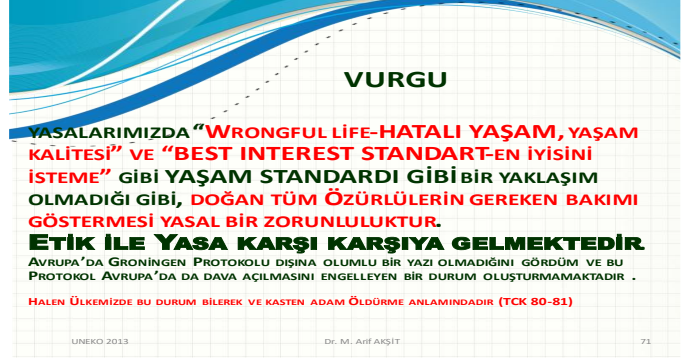
 <p>ACOG AMERIKAN KADIN-DOĞUM</p> <p>RECOMMENDATIONS FOR END-OF-LIFE CARE IN THE INTENSIVE CARE UNIT: A CONSENSUS STATEMENT BY THE AMERICAN COLLEGE OF CRITICAL CARE MEDICINE. CRIT CARE MED 2008 NATIONAL CONSENSUS PROJECT FOR QUALITY PALLIATIVE CARE; 2009 2009 ACOG LIFE-LIMITING ILLNESSES OR CONDITIONS</p> <p>LINEKO 2013 Dr. M. ARI AKŞIT 69</p>	<p>YAŞAM SONU KARARI</p> <p>KOMİSYON VEREBİLİR DEMEKTE</p> <p>HUKUKEN YASAL DEĞİLDİR</p>
---	---

Şekil 57: 2008 Yaşamın sonlandırılması konusu irdelenirken, 2009 Palyatif tedavi kalite yaşam demektedir

2008 ve 2009 tarihli Yoğun Bakım Ünitesinde Bakımın sonlanma konulu tebliğine karşı Yasalarımızda, ötenazi, halen ülkemizde bu durum bilerek ve kasten adam öldürme anlamındadır (TCK 80-81)

Yasalarımızda "Wrongful life-HATALI YAŞAM, yaşam kalitesi" ve "BEST INTEREST STANDART-en iyisini isteme" gibi YAŞAM STANDARDI GİBİ bir yaklaşım olmadığı gibi, doğan tüm özürülerin gereken bakımı göstermesi yasal bir zorunluluktur.

Etik Bildirgeler ile Yasalar karşı, karşıyadır

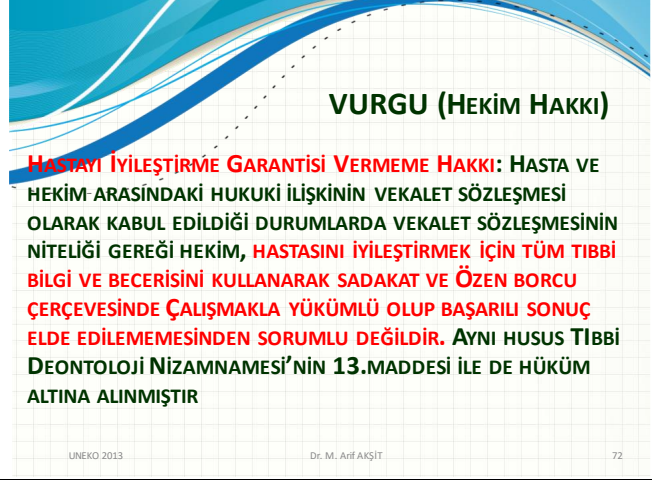
 <p>VURGU</p> <p>YASALARIMIZDA "WRONGFUL LIFE-HATALI YAŞAM, YAŞAM KALİTESİ" VE "BEST INTEREST STANDART-EN İYİSİNİ İSTEME" GİBİ YAŞAM STANDARDI GİBİ BİR YAKLAŞIM OLMADIĞI GİBİ, DOĞAN TÜM ÖZÜRLÜLERİN GEREKEN BAKIMI GÖSTERMESİ YASAL BİR ZORUNLULUKTUR.</p> <p>ETİK İLE YASA KARŞI KARŞIYA GELMEKTEDİR.</p> <p>AVRUPA'DA GRONINGEN PROTOKOLÜ DIŞINA OLUMLU BİR YAZI OLMADIĞINI GÖRDÜM VE BU PROTOKOL AVRUPA'DA DA DAVA AÇILMASINI ENGELLEYEN BİR DURUM OLUŞTURMAMAKTADIR .</p> <p>HALEN ÜLKEMİZDE BU DURUM BİLEK VE KASTEN ADAM ÖLDÜRME ANLAMINDADIR (TCK 80-81)</p> <p>LINEKO 2013 Dr. M. ARI AKŞIT 71</p>	<p>WRONGFUL LIFE</p> <p>BEST İNEREST STANDART</p> <p>SUÇ KAPSAMINDADIR</p>
---	---

Şekil 58: Gerekçe ne olursa olsun, ötenazi, Ülkemizde kasıtlı öldürmedir

Ülkemizde Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinde:

- Hastanın sağlığı benim ilk önceliğimdir" cümlesiyle hekimi bağlar Uluslararası Tıp Etiği Kodu "Tıbbi hizmetleri verirken, hekimin yalnızca hastanın yararına göre davranması gerektiğini bildirir. Sağlık, yaşan hakkı, varoluş, insanlık boyutu olarak bütünleşmiş özelliklerdir.**

Deontoloji Nizamnamesi

 <p>VURGU (HEKİM HAKKI)</p> <p>HASTAYI İYİLEŞTİRME GARANTİSİ VERMEME HAKKI: HASTA VE HEKİM ARASINDAKİ HUKUKİ İLİŞKİNİN VEKALET SÖZLEŞMESİ OLARAK KABUL EDİLDİĞİ DURUMLARDA VEKALET SÖZLEŞMESİNİN NİTELİĞİ GEREĞİ HEKİM, HASTASINI İYİLEŞTİRMEK İÇİN TÜM TIBBİ BİLGİ VE BECERİSİNİ KULLANARAK SADAKAT VE ÖZEN BORCU ÇERÇEVESİNDE ÇALIŞMAKLA YÜKÜMLÜ OLUP BAŞARILI SONUÇ ELDE EDİLEMEMESİNDEN SORUMLU DEĞİLDİR. AYNI HUSUS TIBBİ DEONTOLOJİ NİZAMNAMESİ'NİN 13.MADDESİ İLE DE HÜKÜM ALTINA ALINMIŞTIR</p> <p>UNEKD 2013 Dr. M. Arif AKŞİT 72</p>	<p>HEKİM</p> <p>İYİLEŞTİRME GARANTİSİ</p> <p>VERMEZ</p>
---	---

Şekil 59: Hekim iyileştirme garantisi vermez

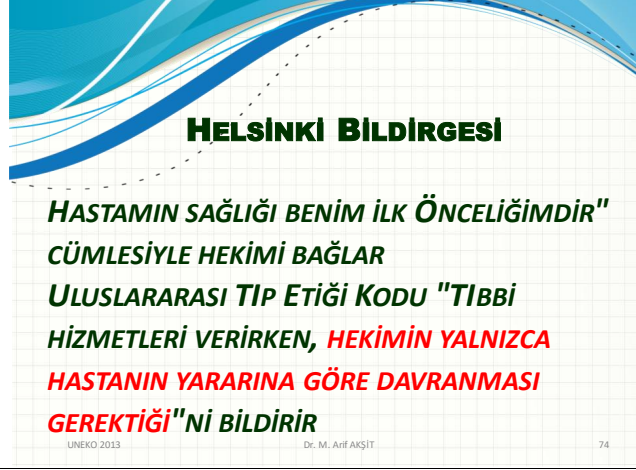
Deontoloji Nizamnamesi

 <p>DEONTOLOJİ NİZAMNAMESİ</p> <p>YETER DERECEDE TECRÜBE EDEREK FAYDALI OLDUĞUNA VEYA ZARARLI NETİCELER TEVLİT ETMİYECEĞİNE KANAAT GETİRMEDİKÇE, TATBİK VEYA TAVSİYE EDEMEZ HASTANIN HAYATINI KURTARMAK VE SIHHATINI KORUMAK MÜMKÜN OLMADIĞI TAKDİRDE DAHI, İSTIRABINI AZALTMAYA VEYA DİNDİRMEME ÇALIŞMAKLA MÜKELLEFTİR ANANIN HAYATINI KURTARMAK İÇİN YEGANE ÇARE TEŞKİL ETTİĞİ TAKDİRDE, AVORTMAN YAPILMASI CAİZDİR</p> <p>UNEKD 2013 Dr. M. Arif AKŞİT 73</p>	<p>TÜRK HEKİM ETİK BİLDİRGELER</p> <p>Daha önce tecrübe edilmiş Faydalı olduğuna Zararlı neticeler yapmayacağına</p> <p>Kanaat getirmediğe Tatbik ve tavsiye edemez</p> <p>İnsanlar üzerine Deney yapılmaz</p>
---	--

Şekil 60: İnsanlar üzerinde deney yapılamaz, hastanın yararına çaba gösterir

- **Hastayı İyileştirme Garantisi Vermeme Hakkı:** Hasta ve hekim arasındaki hukuki ilişkinin vekalet sözleşmesi olarak kabul edildiği durumlarda vekalet sözleşmesinin niteliği gereği hekim, hastasını iyileştirmek için tüm tıbbi bilgi ve becerisini kullanarak sadakat ve özen borcu çerçevesinde çalışmakla yükümlü olup başarılı sonuç elde edilememesinden sorumlu değildir. Aynı husus Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi'nin 13.maddesi ile de hüküm altına alınmıştır
- **Zararlı olanlar verilmez, yeter derecede tecrübe ederek faydalı olduğuna veya zararlı neticeler tevlit etmeyeceğine kanaat getirmediğe, tatbik veya tavsiye edemez** Hastanın hayatını kurtarmak ve sıhhatini korumak mümkün olmadığı takdirde dahi, ıstırabını azaltmaya veya dindirmeye çalışmakla mükelleftir.
- **Ananın hayatını kurtarmak için yegane çare teşkil ettiği takdirde, avortman yapılması caizdir.**

Helsinki Bildirgesi

HELSİNKİ BİLDİRGESİ

**"HASTAMIN SAĞLIĞI BENİM İLK ÖNCELİĞİMDİR"
CÜMLESİYLE HEKİMİ BAĞLAR
ULUSLARARASI TIP ETİĞİ KODU "TIBBİ
HİZMETLERİ VERİRKEN, HEKİMİN YALNIZCA
HASTANIN YARARINA GÖRE DAVRANMASI
GEREKTİĞİ" Nİ BİLDİRİR**

UNESCO 2013 Dr. M. AHİ AKŞİT 74

HELSİNKİ BİLDİRGESİ

Hekim Yalnızca

Hastanın

Yararına

Davranması gerektiği

Açık ve nettir.

Şekil 61: Hekim, yalnızca hastanın yararına davranmalıdır

Gebeliğin Sonlanması ve Tahliye

Gebelik istenen bir olgu, yeni nesillerin oluşması | varlığın devamlılığı söz konusu olabilecektir. Bu açıdan, tüm İnsan Hakları Bildirgeleri boyutu ile konu ilgilendirmektedir.

İstenmeyen gebeliklerin ise sonlandırılması konusu vardır.

Başlıca Bakış Açıları:

- Anne sağlığı temeldir, hiçbir gebelik, anne sağlığını riske atılması gerekçesi değildir. Erken doğum, sezaryen ve tehlike durumunda tahliye her zaman gündemde olmalıdır.
- Ekonomik, kısaca bakamama gerekçesi geçerli kabul edilmemesi, devlet çocuklara bakmak, tüm yaklaşımları yapması bir görevdir. Ayrıca nesillerin oluşması açısından iki çocuk, mevcut nüfusu korurken, üç çocuk artışı temsil eder. Çin'de tek bebek söz edilirken, şimdi 3 bebek konusu gündemdedir.
- Benim bedenim, benim kararım: Embriyo döneminde, 10 gebelik haftası, son adet tarihine göre, kadın ve bebek hakkı bütünleştiği için bu yaklaşımın hukuki dayanağı vardır.
- On haftayı geçmesi ile artık fetüs olmuş, yaşama boyutu kazanmıştır. Anne ve bebek yaşam hakkı ayrılmıştır.
- Tahliye sadece anne değil, babanın da rızası alınmaktadır. Türkiye'de karar tek anneye ait olmamaktadır.
- Anne ve bebek ile ilgili bazı sorunlar durumunda tahliye gündeme gelir. Bu bir hastalık durumu olup, bunlar özel olarak listelenmiştir. Aşağıda sunulmaktadır.

Ülkemizdeki 1983 Sterilizasyonu Tebliği

1983 STERİLİZASYON

**GEBELİĞİN ONUNCU HAFTASI DOLUNCAYA KADAR
KADININ SAĞLIĞI AÇISINDAN TIBBİ SAKINCA OLMADIĞI
TAKDİRDE, İSTEK ÜZERİNE RAHİM TAHLİYE EDİLİR**

GEBELİK SÜRESİ ON HAFTAYI GEÇEN KADINLARDA, RAHİM TAHLİYESİ YAPILAMAZ

**ANCAK, TÜZÜK'E EKLI (2) SAYILI LİSTEDE SAYILAN HASTALIKLARDAN BİRİNİN BULUNMASI
HALİNDE KESİN KLİNİK VE LABORATUVAR BULGULARA DAYANAN, GEREKÇELİ RAPORLARLA
SAPTANMASI ZORUNLUDUR**

UNeko 2013 Dr. M. Anıl AKŞİT 77

1983 Sterilizasyon

10 Haftaya kadar
Tıbbi Sakınca yoksa

İstek üzerine
Rahim tahliye
edilebilir.

Şekil 62: Embriyonik Dönemde tahliye kararı aileye aittir, haklar bütünleşmektedir

Liste

Tahliye için gereken medikal nedenler ve işlemi yapacak statü, izin belgeleri de örnek olarak sunulmaktadır.

(2) SAYILI LİSTE

On haftanın üzerindeki gebeliklerde rahim tahliyesini gerektiren, kadının hayatını ya da hayati organlarından birini tehdit eden ya da çocuk için tehlikeli olan hastalıklar ve durumlar:

A- Doğum ve Kadın Hastalıklarına bağlı nedenler

- 1) Daha önceki majör uterin harabiyet ve hasarları
  - a) Sezaryen Ameliyatı
  - b) Miyomektomi
  - c) Uterus rüptürü
  - d) Geniş perforasyon
  - e) Geçirilmiş vajinal plastik operasyonlar
- 2) Rekürren preeklampsi-eklampsi
- 3) İzöimmünizasyon
- 4) Mole hidatidiform

B- Ortopedik nedenler

- 1) Osteogenezis imperfekta
- 2) Ağır kifoskolyoz
- 3) Doğumu güçleştiren osteomiyelit
- 4) Faaliyet halinde bütün mafsalları ilgilendiren osteoartiküller hastalıklar

C- Kan hastalıklarına bağlı nedenler

- 1) Lösemi
- 2) Kronik anemiye neden olan hastalıklar
- 3) Lenfomalar
- 4) Pıhtılaşma defektleri
- 5) Hemolitik sarılıklar
- 6) Agranülositozis
- 7) Tromboembolik hastalıklar

- 8) Hemoglobinopatiler ve talasemi sendromları (ağır klinik ve hematolojik bozukluğa neden olan)
9) Gamaglobulinopatiler
- D- Kalb ve dolaşım sistemi hastalıkları**
- 1) Doğumu engelleyen konjenital ve akkiz kalb hastalıkları
  - 2) Kalp yetmezliği, perikardit, miyokardit, miyokard enfarktüsü aşikar koroner yetmezliği, arteriyel sistem anevrizmaları
  - 3) Ağır tromboflebitler ve lenfatik sistem hastalıkları
  - 4) Ağır bronşektaziler
  - 5) Solunum fonksiyonunu bozan kronik akciğer hastalıkları
- E- Böbrek hastalıkları**
- 1) Akut ve kronik böbrek hastalıkları
- F- Göz hastalıkları**
- 1) Dekolman
  - 2) Renal hipertansif ve diyabetik retinopatiler
- G- Endokrin ve metabolik hastalıklar**
- 1) Feokromositoma
  - 2) Adrenal hiperfonksiyon ya da yetmezliği
  - 3) Kontrol altına alınamayan hipotiroidi veya hipertiroidi
  - 4) Pratiroid hiperfonksiyon ya da yetmezliği
  - 5) Ağır hipofiz hastalıkları
- H- Sindirim sistemine bağlı nedenler**
- 1) Gebeliğin devamını engelleyen sindirim organları hastalıkları
- İ) İmmünolojik nedenler**
- 1) İmmün yetmezliği hastalıkları
  - 2) Kollajen doku hastalıkları
- J- Bütün malign neoplastik hastalıkları**
- K- Nörolojik nedenler**
- 1) Grand mal epilepsi
  - 2) Multipl skleroz
  - 3) Muskuler distrofi
  - 4) Hemipleji ve parapleji
  - 5) Gebeliğin devamını engelleyen ağır nörolojik hastalıklar
- L- Ruh hastalıklarına bağlı nedenler**
- 1) Oligofreni
  - 2) Kronik şizofreni
  - 3) Psikoz manyak depresif (PMD)
  - 4) Paranoya
  - 5) Uyuşturucu bağımlılıkları ve kronik alkolizm
- M- Enfeksiyon hastalıkları**
- 1) Teratojen intra üterin enfeksiyonlar
    - a) Kızamıkçık
    - b) Toksoplazmozis
    - c) Sitomegalovirus
    - d) Herpes virus grubu hastalıklar
  - 2) Cüzzam
  - 3) Sıtma
  - 4) Frengi
  - 5) Brusella ve diğer ağır kronik enfeksiyonlar
- N- Konjenital nedenler**
- 1) Marphan sendromu
  - 2) Mesane ekstrofisi
  - 3) Down sendromu
  - 4) Sakat çocuk doğurma ihtimali yüksek diğer herediter hastalıklar
  - 5) Gonadlara zararlı röntgen ışını ve ilaç
  - 6) Teratogenik ilaçlar

7) Nörofibromatozis

(3) SAYILI LİSTE

Gebeliğin onuncu haftasından sonra, rahim tahliyesi yapılacak yerlerde bulunması zorunlu araç, gereç ve personel:

- 1 - Ameliyathane ve anestezi araç ve gereçleri
- 2 - Sezaryen yapmak için gerekli tıbbi ve cerrahi malzeme
- 3 - İntra-amniotik hipertonic solüsyon vermek için gerekli araç gereç
- 4 - Kürtaj seti
- 5 - Elektrikli ya da elektriksiz vakum aspiratör
- 6 - Otoklav ve elektrikli sterilizatör
- 7 - Uterotonikler, kanama durdurucu ilaçlar, intravenöz sıvı seti, enjektör, steril eldiven vb. diğer tıbbi araç ve gereç
- 8 - Anestezi uzmanı ya da teknisyeni
- 9 - Gerekli diğer ameliyathane personeli
- 10 - Canlandırma araç ve gereçleri

(4) SAYILI LİSTE

Kadınlara sterilizasyon ameliyatı yapılacak yerlerde bulunması zorunlu koşullar, araç, gereç ve personel:

- 1 - Histerektomi dahil kadın-doğum operasyonlarının yapılabileceği ameliyathane koşulları
- 2 - Mini-laparotomi seti ya da laparoskop aygıtı
- 3 - Genel anestezi verecek uzman hekim ya da teknisyen

(5) SAYILI LİSTE

Erkeklerle sterilizasyon ameliyatı yapılacak yerlerde bulunması zorunlu araç ve gereçler:

- 1 - Ameliyatın yapılacağı bir oda
- 2 - Cerrahi masa ya da muayene masası
- 3 - Vazektomi seti (steril eldiven, sütür malzemesi, örtü vb.)
- 4 - Tansiyon aleti, stetoskop, lokal anestetik madde, cilt temizliği için antiseptik solüsyon ve ışık

RAHİM TAHLİYESİ İÇİN İZİN BELGESİ

KİMLİK GEBE EŞ VELİ VASI

Soyadı :
Adı :
Baba adı :
Doğum yeri, tarihi :
Nüfusa kayıtlı olduğu:
il :
İlçe :
Köy- mahalle :
Cilt :
Hane :
Adres :
HAKİMİN İZİNİ :

Esas ve (Kararın onaylı örneği eklenecek) Mahkemenin Adı: Karar Tarihi: Karar No:

MÜDAHALEDEN ÖNCE GÖREVLİ DOKTORUN AÇIKLAMASI:

Rahim tahliyesi işleminin tıbbi sonuçları, muhtemel komplikasyonları, ağırlığı ve önemi, rıza ve izin olmaksızın bu işlemin yapılamayacağı, rızanın ve iznin kapsam ve konusunun tıbbi zorunluluk olmaksızın aşılmayacağı, gebe kadına, eşine, veli ve vasiye anlatıldı.

Tarih:

Görevli Doktor

RIZA:

Müdahaleden önce, görevli doktorun tüm açıklamalarını dinledik. Rahim tahliyesine rıza ve iznimiz olmadan girişilemeyeceği, bu işlemin tıbbi sonuçları ve muhtemel komplikasyonları bize etraflıca anlatıldı. Bu konuda, sorumlulukların bize ait bulunduğu bilincinde olduğumuzu, hiçbir şiddet, tehdit, telkin ya da maddi ve manevi baskı altında olmaksızın rahim tahliyesini kabul ettiğimizi, gebeliğe son verme nedeniyle doğacak sonuçları gerek birbirimiz ve gerek doktor ve hastane aleyhine kullanmayacağımızı, sonucuna katlanacağımızı ve gebeliğe son verme işlemine rıza gösterdiğimizi beyan ederiz.

Tarih:

Gebe Eş Veli Vasi

Getirdiğim belgedeki imzanın eşime, vasime ait olduğunu ve bundan doğacak hukuki sorumluluğun bana ait bulunduğunu beyan ederim.

Tarih:

Gebe

Gebeliğe son verme işlemiyle ilgili işbu izin belgesi huzurumda düzenlendi.

Tarih:

Görevli Doktor

NOT: 1 - Okur yazarlar imza edecekler, olmayanlar sol elin baş parmağını basacaklar.
2 - Veli olarak ana-baba, anlaşmazlık halinde baba, baba ölmüş ya da yoksa ana.
3 - Eş, veli ya da vasiden hangisi gereksizse o çizilecektir.

STERİLİZASYON İÇİN İZİN BELGESİ

Sterilizasyon

KİMLİK Yapıtıracak Kişi Eş Vasi

Soyadı :
Adı :
Baba adı :
Doğum yeri, tarihi :
Nüfusa kayıtlı olduğu
İl :
İlçe :
Köy-mahalle :
Cilt :
Hane :
Adres :

MÜDAHALEDEN ÖNCE GÖREVLİ DOKTORUN AÇIKLAMASI:

Sterilizasyon işleminin tıbbi sonuçları, muhtemel komplikasyonları, ağırlığı ve önemi, rıza ve izin olmaksızın bu işlemin yapılamayacağı, rızanın ve iznin kapsamı ve konusu, sterilizasyon yapıtıracak kişiye, eşine ya da vasiye anlatıldı.

Tarih:

Görevli Doktor

RIZA:

Müdahaleden önce görevli doktorun tüm açıklamalarını dinledik. Sterilizasyon işlemine, rıza ve iznimiz olmadan girişilemeyeceği, bu işlemin tıbbi sonuçları ve muhtemel komplikasyonları bize etraflıca anlatıldı. Bu konuda, sorumlulukların bize ait bulunduğu bilincinde olduğumuzu, hiçbir şiddet, tehdit, telkin ya da maddi ve manevi baskı altında olmaksızın sterilizasyonu kabul ettiğimizi, doğacak sonuçları gerek birbirimiz ve gerek doktor ve hastane aleyhine kullanmayacağımızı, sonucuna katlanacağımızı ve sterilizasyon işlemine rıza gösterdiğimizi beyan ederiz.

Sterilizasyon

Tarih:

Yapıtıracak Kişi Eş Vasi

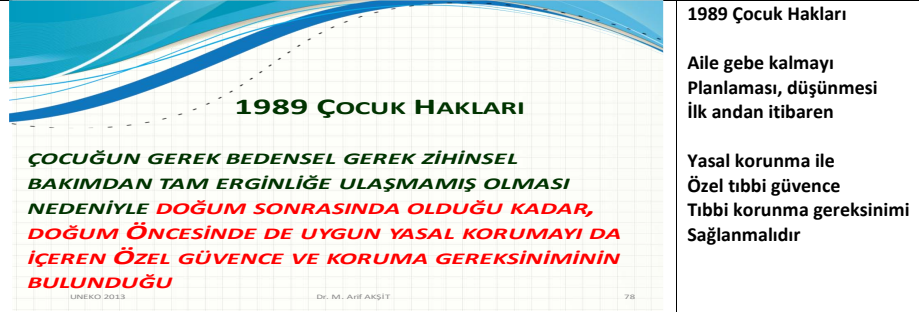
Getirdiğim belgedeki imzanın eşime ya da vasime ait olduğunu ve bundan doğacak hukuki sorumluluğun bana ait bulunduğunu beyan ederim.

Tarih:
Sterilizasyon Yaptırarak Kişi
Sterilizasyon işlemiyle ilgili işbu izin belgesi huzurunda düzenlendi.
Tarih:
Görevli Doktor

NOT: 1- Okur yazarlar imza edecekler, olmayanlar sol elin baş parmağını basacaklar.
2- Eş ve vasiden hangisi gereksizse o çizilecektir.

Sadece doğumdan sonra değil, gebelik öncesi de gereken sağlık desteği ve eğitimi verilmelidir. Aşılama ile tetanos önlenmesi dahil, birçok yaklaşım hepsi olmalıdır.

Birleşmiş Milletler Çocukların Özel korunmasını öngörmektedir.

1989 Çocuk Hakları

Aile gebe kalmayı
Planlaması, düşünmesi
İlk andan itibaren

Yasal korunma ile
Özel tıbbi güvence
Tıbbi korunma gereksinimi
Sağlanmalıdır

Şekil 63: Çocuklar özel korunur ve gözetilirler.

Hasta Seçimi

1995 Bali Bildirgesi ile gündemde olan bir boyut net tanımlanmaktadır.

Yoğun Bakım kimleri almamız. Yaşayacak ve sağlıklı olacak kişiler tercih edilmeli düşüncededir. Tıbbi Ölçülere göre ayırım yapılmaksızın denilmektedir. Fakir ve sosyal düzeyi düşük olanlarda gelişen sağlık sorunları ağır olacağı için sıklıkla tercih edilmemektedir.

Ülkemizde telefon ile hekim 112 santralı açıyor, onların elinde tüm prematüre üçüncü düzey bakım yapan ve boş yatakları görüyor ve buna göre irtibat sağlanıyor. Hekim, hekime telefon ile bilgi veriyor ve helikopter ile özel ekip naklediyor.

Bu Van'dan İzmir'e değil, örneğin Eskişehir İzmir, Bursa gibi illerden de almaktadır

Covid örneğinde olduğu gibi, Yurtdışından entübe hastalar geliyor ve bizde bakım görüyor, taburcu oluyor. Sağlıkta ekonomi ve süreç dikkate alınmaz, eğer müdahale edilecek imkân yok ise sevk edilecektir. Örnek olarak Yoğun Bakım Sorumlu Hemşirenin sorunlu gebeliği oldu, yer ve ventilatör dolu idi, Ankara'ya sevk edildi ve orada bakıldı.

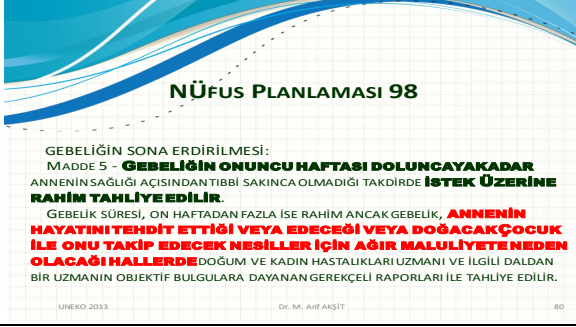
Ülkemizde raporlar sadece tek imzalı değil, Perinatal/Neonatal Konsey kararları ile alınmaktadır.

1995 Bali Bildirgesi

 <p>1995 BALI ÖZELLİKLE TEDAVİ BAKIMINDAN HİZMET SINIRLILIĞI OLAN DURUMLARDA POTANSİYEL HASTALAR ARASINDA BİR SEÇİM YAPILMASI GEREKİYORSA, BU SEÇİMİN BÜTÜN HASTALARIN HAKKINI DİKKATE ALARAK EŞİT BİR ŞEKİLDE YAPILMASI GEREKİR. BU SEÇİM TIBBİ ÖLÇÜTLERE GÖRE VE AYIRIM YAPILMAKSIZIN YAPILMALIDIR</p> <p>UNESCO 2013 Dr. M. ARI AKŞİT 79</p>	<p>1995 Bali Sözleşmesi</p> <p>Seçim ayırım yapılmadan</p> <p>Gerekiyorsa Sevk edilmelidir.</p>
--	---

Şekil 64: Tıbbi yaklaşımlarda ayırım yapılamaz

Nüfus Planlaması 1998

 <p>NÜFUS PLANLAMASI 98</p> <p>GEBELİĞİN SONA ERDİRİLMESİ: MADDE 5 - GEBELİĞİN ONUNCU HAFTASI DOLUNCAYAKADAR ANNENİN SAĞLIĞI AÇISINDAN TIBBİ SAKINCA OLMADIĞI TAKDİRDE İSTEK ÜZERİNE RAHİM TAHLİYE EDİLİR.</p> <p>GEBELİK SÜRESİ, ON HAFTADAN FAZLA İSE RAHİM ANCAK GEBELİK, ANNENİN HAYATINI TEHDİT ETTİĞİ VEYA EDECEĞİ VEYA DOĞACAĞI ÇOCUK İLE ONU TAKİP EDECEK NESİLLER İÇİN AĞIR MALULİYETE NEDEN OLACAĞI HALLERDE DOĞUM VE KADIN HASTALIKLARI UZMANI VE İLGİLİ DALDAN BİR UZMANIN OBJEKTİF BULGULARA DAYANAN GEREKÇELİ RAPORLARI İLE TAHLİYE EDİLİR.</p> <p>UNESCO 2013 Dr. M. ARI AKŞİT 80</p>	<p>NÜFUS PLANLAMASI 1998</p> <p>10 Haftaya kadar Embriyolojik dönem için Anne hakkı sonlandırabilir</p> <p>Yaşamı tehlikede olması Liste 2'de belirtilen nedenler Durumunda 20 Gebelik Haftasında da Sonlandırılabilir</p> <p>Ama Raporla, tanımlama ile</p>
---	---

Şekil 55: Anne Hayatı, fetüsten önce gelmektedir

Nüfus Planlaması 1998

 <p>NÜFUS PLANLAMASI 98 (2)</p> <p>GEBELİĞİN SONA ERDİRİLMESİ: DERHAL MÜDAHALE EDİLMEDİĞİ TAKDİRDE HAYATI VEYA HAYATI ORGANLARDAN BİRİNİ TEHDİT EDEN ACİL HALLERDE DURUMU TESPİT EDEN YETKİLİ HEKİM TARAFINDAN GEREKLİ MÜDAHALE YAPILARAK RAHİM TAHLİYE EDİLİR. ANCAK, HEKİM BU MÜDAHALEYİ YAPMADAN ÖNCE VEYA MÜMKÜN OLMADIĞI HALLERDE MÜDAHALEDEN İTİBAREN EN GEÇ YIRMİDÖRT SAAT İÇİNDE MÜDAHALE YAPILAN KADININ KİMLİĞİ, YAPILAN MÜDAHALE İLE MÜDAHALEYİ İCABETTİREN GEREKÇELERİ İLLERDE SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM MÜDÜRLÜKLERİNE, İLÇELERDE HÜKÜMET TABİPLİKLERİNE BİLDİRMEME ZORUNLUDUR.</p> <p>UNESCO 2013 Dr. M. ARI AKŞİT 81</p>	<p>Nüfus planlaması 1998</p> <p>Acil durumlar Anne sağlığı Önceliklidir</p>
--	---

Şekil 56: Acil durumlar önceliklidir

Tıbbi Müdahale Yasağı

Tıbbi Gereklilikler Dışında Müdahale Yasağı

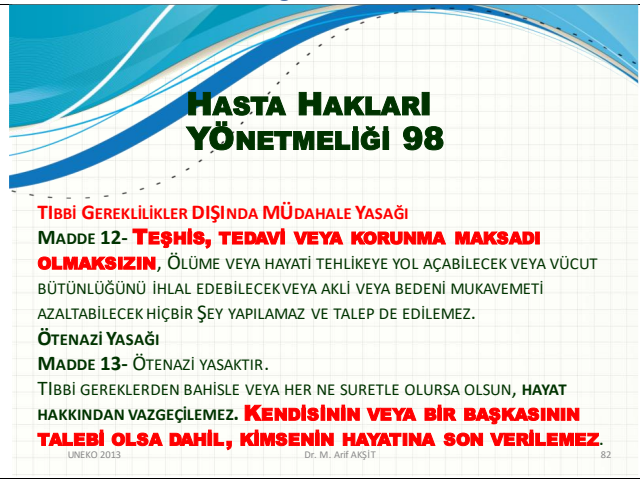
Madde 12- Teşhis, tedavi veya korunma maksadı olmaksızın, ölüme veya hayati tehlikeye yol açabilecek veya vücut bütünlüğünü ihlal edebilecek veya akli veya bedeni mukavemeti azaltabilecek hiçbir şey yapılamaz ve talep de edilemez.

Ötenazi Yasağı

Madde 13- Ötenazi yasaktır.

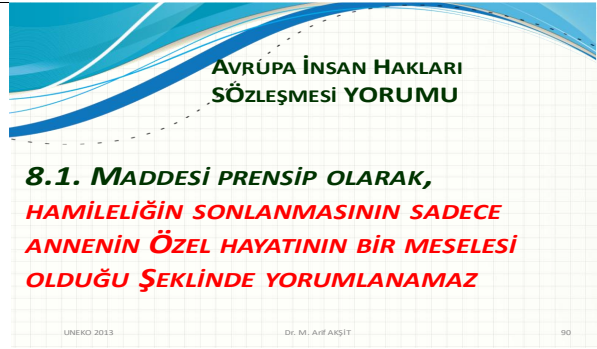
Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, **hayat hakkından vazgeçilemez.** Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahil, kimsenin hayatına son verilemez.

Hasta Hakları Yönetmeliği 1998

 <p>HASTA HAKLARI YÖNETMELİĞİ 98</p> <p>TIBBİ GEREKLİLİKLER DIŞINDA MÜDAHALE YASAĞI MADDE 12- TEŞHİS, TEDAVİ VEYA KORUNMA MAKSADI OLMAKSIZIN, ÖLÜME VEYA HAYATİ TEHLİKEYE YOL AÇABİLECEK VEYA VÜCUT BÜTÜNLÜĞÜNÜ İHLAL EDEBİLECEK VEYA AKLI VEYA BEDENİ MUKAVEMETİ AZALTBİLECEK HİÇBİR ŞEY YAPILAMAZ VE TALEP DE EDİLEMEZ.</p> <p>ÖTENAZI YASAĞI MADDE 13- ÖTENAZI YASAKTIR.</p> <p>TIBBİ GEREKLERDEN BAHİSLE VEYA HER NE SURETLE OLURSA OLSUN, HAYAT HAKKINDAN VAZGEÇİLEMEZ. KENDİSİNİN VEYA BİR BAŞKASININ TALEBİ OLSA DAHİL, KİMSENİN HAYATINA SON VERİLEMEZ.</p> <p>UNEKO 2013 Dr. M. Arif AKŞİT 82</p>	<p>HASTA HAKLARI YÖNETMELİĞİ 1998</p> <p>Tıbbi gereklilik dışında Gebelikte müdahale Yasağı vardır</p> <p>Ötenazi yasaktır Ne gerekçe olursa olsun Kimsenin hayatına Varlığına son verilemez</p>
--	---

Şekil 57: Tıbbi gereklilikler dışında müdahale yasaktır

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

 <p>AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ YORUMU</p> <p>8.1. MADDESİ PRENSİP OLARAK, HAMİLELİĞİN SONLANMASININ SADECE ANNENİN ÖZEL HAYATININ BİR MESELESİ OLDUĞU ŞEKLİNDE YORUMLANAMAZ</p> <p>UNEKO 2013 Dr. M. Arif AKŞİT 90</p>	<p>Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi</p> <p>Yaşam ve yaşantının devamlılığı İnsan ve insanlığın devamlılığıdır Anne/aile bakmak istemez Ekonomik yeteriz Sosyal da yetersiz olsa bile</p> <p>Hamileliğin sonlanması Sadece annenin özel hayatı değil Hayatının bir meselesi değildir. Türkiye’de Babanın görüşü de alınmalı Aile sorumludur denilmektedir.</p>
--	---

Şekil 65: Gebeliğin sonlanması sadece annenin özel hayatı olarak yorumlanamaz

Senelere göre oluşan Gelişimler

Derneklerin Etik yaklaşımları aksine, Hukuk yapısı ile tam karşısına, Yaşam Hakkı temelinde yayınlar olmuştur. Bu açıdan kasıtlı ölüme sebebiyet vermekten, özellikle intrauterin fetosit yapılması ile ölü doğumlar, doğrudan cinayet olarak yorumlanacağı aklımızda olmalıdır. ,

1998

Madde 11- Hasta, modern tıbbi bilgi ve teknolojinin gereklerine uygun olarak teşhisinin konulmasını, tedavisinin yapılmasını ve bakımını istemek hakkına sahiptir.

Madde 25- Kanunen zorunlu olan haller dışında ve doğabilecek olumsuz sonuçların sorumluluğu hastaya ait olmak üzere; hasta kendisine uygulanması planlanan veya uygulanmakta olan tedaviyi reddetmek veya durdurulmasını istemek hakkına sahiptir. Bu halde, tedavinin uygulanmamasından doğacak sonuçların hastaya veya kanuni temsilcilerine veyahut yakınlarına anlatılması ve bunu gösteren yazılı belge alınması gerekir.

2001

Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesindeki insan hakları yaşamın tüm evrelerini tanımlar Gebe bir kadının yaşamla bağdaşmayan anomalili bebeği taşıyorsa, gebeliğe devam etme hakkı veya her ülkede yasal sınırlar içinde gebeliğin tahliyesine, rıza gösterme hakkı vardır Yaşam sınırları altında olan immatür herhangi bir yenidoğani canlı tutmak için gayret gösterilmemelidir. Bu olgularda, doğumun yapıldığı yerel, sosyal ve ekonomik durumlar hukuksal hak edişe başvurmadan önce dikkate alınmalıdır.

2002

Bu haklar vatandaşlığın üzerindedir

2003

Herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkını haiz olduğu ve hiçbir merci veya kimsenin bu hakkı ortadan kaldırmak yetkisinin olmadığı bilinerek, hastaya insanca muamelede bulunulur

2004 CMK ve 2005 TCK

Tıbbi zorunluluk bulunmadığı halde, nşaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi

Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez

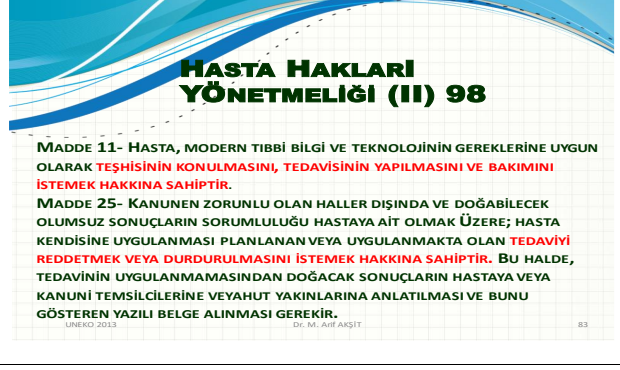
2006

Başta çocuklar ve özürllüler olmak üzere tüm hastaların danışmanlığını ve savunuculuğunu yapmak

2011

Aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, ticari hükümlerle yasaklanmış işlemler ve şartlar batıldır

Hasta Hakları Yönetmeliği 1998

 <p>HASTA HAKLARI YÖNETMELİĞİ (II) 98</p> <p>MADDE 11- HASTA, MODERN TIBBİ BİLGİ VE TEKNOLOJİNİN GEREKLERİNE UYGUN OLARAK TEŞHİSİNİN KONULMASINI, TEDAVİSİNİN YAPILMASINI VE BAKIMINI İSTEMEK HAKKINA SAHİPTİR.</p> <p>MADDE 25- KANUNEN ZORUNLU OLAN HALLER DIŞINDA VE DOĞABİLECEK OLUMSUZ SONUÇLARIN SORUMLULUĞU HASTAYA AİT OLMAK ÜZERE; HASTA KENDİSİNE UYGULANMASI PLANLANAN VEYA UYGULANMAKTA OLAN TEDAVİYİ REDDETMEK VEYA DURDURULMASINI İSTEMEK HAKKINA SAHİPTİR. BU HALDE, TEDAVİNİN UYGULANMAMASINDAN DOĞACAK SONUÇLARIN HASTAYA VEYA KANUNİ TEMSİLCİLERİNE VEYAHUT YAKINLARINA ANLATILMASI VE BUNU GÖSTEREN YAZILI BELGE ALINMASI GEREKİR.</p>	<p>TÜRKİYE HASTA HAKLARI YÖNETMELİĞİ 1998</p> <p>Tıbbi Bilgi ve Teknolojiye göre Yapılmalıdır</p> <p>Tedaviyi reddetmek hakkında Durdurulmasını istemek Hakkına sahiptir</p> <p>Ancak bilinç yitirilince yardım Yapılabilir</p>
---	--

Şekil 58: Hasta kendi yaşamı ile ilgili kararı vermekte serbesttir

2001 Barcelona Bildirgesi

 <p>2001 BARCELONA</p> <p>ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BİLDİRGESİNDEKİ İNSAN HAKLARI YAŞAMIN TÜM EVRELERİNİ TANIMLAR</p> <p>GEBE BİR KADININ YAŞAMLA BAĞDAŞMAYAN ANOMALİ BEBEGİ TAŞIYORSA, GEBELİĞE DEVAM ETME HAKKI VEYA HER ÜLKEDE YASAL SINIRLAR İÇİNDE GEBELİĞİN TAHLİYESİNE, RIZA GÖSTERME HAKKI VARDIR. YAŞAM SINIRLARI ALTINDA OLAN İMMATÖR HERHANGİ BİR YERİDOĞANI CANLI TUTMAK İÇİN GAYRET GÖSTERİLMEMELİDİR. BU OLGULARDA, DOĞUMUN YAPILDIĞI YEREL, SOSYAL VE EKONOMİK DURUMLAR HUKUKSAL HAK EDİŞE BAŞVURMADAN ÖNCE DİKKATE ALINMALIDIR.</p>	<p>2001 Barcelona Bildirgesi</p> <p>Yaşam altındaki prematürelere Canlı tutmak için Gayret gösterilmemelidir</p> <p>BU YAKLAŞIM DAHA ÖNCEKİ HUKUKSAL BİLDİRGELERE TERS OLMAKTADIR.</p>
---	---

Şekil 59: Haklar, yaşamın tüm evrelerini kapsamaktadır

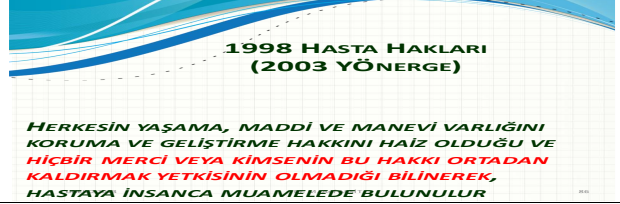
2002 Roma Sözleşmesi

 <p>2002 ROMA SÖZLEŞME</p> <p>BU HAKLAR VATANDAŞLIĞIN ÜZERİNDEDİR</p>	<p>YAŞAM HAKKI</p> <p>TÜM HAKLARIN ÜSTÜNDE</p> <p>VATANDAŞLIK HAKKI ÜZERİNDEDİR</p>
--	--

Şekil 60: Yaşam Hakkı vatandaşlık hakkı önündedir, üzerindedir

2003 Hasta Hakları Yönergesi

 <p>1998 HASTA HAKLARI (2003 YÖNERGE)</p> <p>HERKESİN YAŞAMA, MADDİ VE MANEVİ VARLIĞINI KORUMA VE GELİŞTİRME HAKKINI HAİZ OLDUĞU VE HİÇBİR MERCİ VEYA KİMSENİN BU HAKKI ORTADAN KALDIRMAK YETKİSİNİN OLMADIĞI BİLİNEREK, HASTAYA İNSANCA MUAMELEDE BULUNULUR</p>	<p>İNSAN HAKLARINI HİÇBİR MERCİİ KALDIRAMAZ</p> <p>Her insanın insanca Muamele görme hakkı vardır</p>
---	--

Şekil 61: Hiçbir merci, yaşam hakkı üzerinde etkisi olamaz

2005 Türk Ceza Kanunu

 <p>2005 TCK (2004 CMK)</p> <p>TIBBİ ZORUNLULUK BULUNMADIĞI HALDE, RIZAYA DAYALI OLSA BİLE, GEBELİK SÜRESİ ON HAFTADAN FAZLA OLAN BİR KADININ ÇOCUĞUNU DÜŞÜRTEEN KİŞİ</p> <p>KADININ MAĞDURU OLDUĞU BİR SUÇ SONUCU GEBE KALMASI HALİNDE, SÜRESİ YIRMI HAFTADAN FAZLA OLMAMAK VE KADININ RIZASI OLMAK KOŞULUYLA, GEBELİĞİ SONA ERDİRENE CEZA VERİLMEZ</p>	<p>2005 TCK</p> <p>Rıza bile olsa 10 Gebelik Haftası üstünde Tahliye suçtur denilmektedir. 20 Gebelik Haftasına kadar Suç sonucu olan durumlar hariç denilmekte Komisyonlar ile karar verilmekte Savcılığa görüş sunulmaktadır</p>
---	---

Şekil 62: 10 Haftadan sonra tahliye suç niteliğindedir

Birleşmiş Milletler 2006 Özürlü Hakları

 <p>2006 BM ÖZÜRLÜ HAKLARI</p> <p>BAŞTA ÇOCUKLAR VE ÖZÜRLÜLER OLMAK ÜZERE TÜM HASTALARIN DANIŞMANLIĞINI VE SAVUNUCULUĞUNU YAPMAK</p>	<p>2006 Birleşmiş Milletler Özürlü Hakları</p> <p>Özürlü olanların yaşam Hakları vardır Bu hak en üst düzeyde korunma ve bakılmalı Gerekten tüm medikal işlemler sağlanmalıdır Hekimlere bir görev olarak Tüm hastaların danışmanlığını yapmak Hasta Haklarının savunuculuğunu yapmak Özürlü olmak üzere temel almak Tüm çocuklarında haklarını savunmaktır. Bunları yapmayan, meslekten men cezası alabilir.</p>
---	--

Şekil 63: Engelli çocukların da yaşam hakkı vardır ve korunmalıdır

Türk Ticaret Kanunu

 <p>2011 TÜRK TİCARET KANUNU MADDE 1530</p> <p>AKSİNE BİR HÜKÜM BULUNMADIĞI TAKDİRDE, TİCARİ HÜKÜMLERLE YASAKLANMIŞ İŞLEMLER VE ŞARTLAR BATILDIR</p>	<p>Türk Ticaret Kanunu, 1530 2011 Yılı Düzenlemesi</p> <p>Daha önceki yasalarda Bir anlaşma veya hukuki bir boyutun Mutlaka kanunlarda yazılı şekilde Kısaca belirli düzende olması Batıl olmaması, butlan kabul edilmemesi</p> <p>Kısaca şartlara bağlı iken Düzenlemelere uymamak suç değil iken Hukuki olması gerektiği belirtilmesi Ters düşmekte idi</p> <p>Yasaklanmış işlemler, şartlar denilmesi Tümünü kapsamaktadır.</p>
---	---

Şekil 64: Yasaklanmadığı sürece yaklaşımlar serbesttir, birey sorumludur

Hekimler yaklaşımlarında birey hakkı temelinde olmalıdırlar.

<p>Özet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bireysel Verileri elde edin (SOAP)<ul style="list-style-type: none"> – Teknolojik kanıt toplama • Etik+Hukuk Bilgileri Bilimsel irdeleme yapın<ul style="list-style-type: none"> – Kanıta dayalı gerçekleendirme (amaç ve güdü) • Logik/mantık+Empati+Özerk/Özgü karar<ul style="list-style-type: none"> – Her olgu/durum farklı (Hastalık YOK, Hasta VAR)	<p>Bilimsel veriler, hasta temelli olmalı</p> <p>SOAP S: Semptom, bireyin sorunları, şikayetleri O: Objektif bulgular, fizik inceleme A: Araştırma, inceleme ve tetkikler P: İşlemler, yaklaşımlar</p> <p>Eklenmesi gereken izlem, gözlem Observe etmek olmalı SOAPO, daha net olacaktır</p> <p>Her olgu bir farklı boyut olduğu Bunlara katlanmak değil, tümü sevgi Aradaki iletişim, kardeşlik üzere olmalı Empati en önemli yaklaşım metodudur</p>
---	---

Şekil 66: Özet olarak, sevgi temelinde olan ve insanlık üzere yaklaşım yapanlar, birey sorumluluğu uyarınca dayanak ve gerekçeleri ile her olgu bir örnek, bir ders olur.

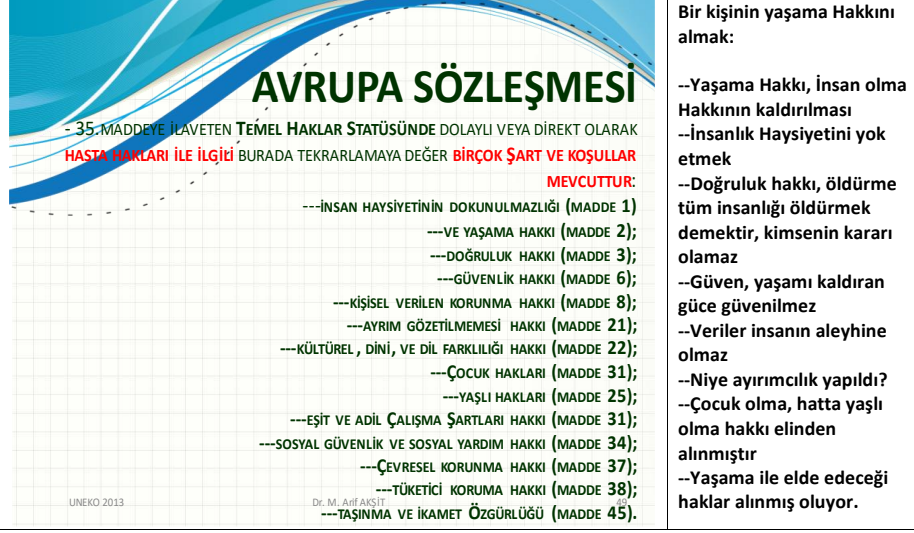
Bir bakıma, eğer bir tarlanız varsa siz onu ekmiyorsanız, size üretilecek ve katkıda bulunmadığınız, kısaca tarla boş kaldığı için ceza kesilebilir. Bir katkı sağlamadığınız için sorgulanırsınız.

Varlık, bunun anlamı olmalıdır. Bir birey eğer maaş dahil herhangi bir topluma destek olmayı bırakın, sıcak havada sokak hayvanları için bir su kabı bırakmaması düşünülmemelidir.

İnsanların Yaşam hakkı alınırsa, o kişinin eğitim hakkı da alınmış demektir.

1960 gibi Darbeler ile, özellikle bir kişinin Yaşam Hakkının alınması, daha sonra elde edilecek boyutları engellemektedir. Bunlarda bir tazminat konusudur.

Temel Hakları ortadan kaldırmak, gelecekte hak edilecekleri de yok etmek olarak algılanır.

AVRUPA SÖZLEŞMESİ

- 35. MADDEYE İLAVETEN TEMEL HAKLAR STATÜSÜNDE DOLAYLI VEYA DİREKT OLARAK HASTA HAKLARI İLE İLGİLİ BURADA TEKRARLAMAYA DEĞER BİRÇOK ŞART VE KOŞULLAR MEVCUTTUR:

- İNSAN HAYSİYETİNİN DOKUNULMAZLIĞI (MADDE 1)
- VE YAŞAMA HAKKI (MADDE 2);
- DOĞRULUK HAKKI (MADDE 3);
- GÜVENLİK HAKKI (MADDE 6);
- KİŞİSEL VERİLEN KORUNMA HAKKI (MADDE 8);
- AYRIM GÖZETİLMEMESİ HAKKI (MADDE 21);
- KÜLTÜREL, DİNİ, VE DİL FARKLILIĞI HAKKI (MADDE 22);
- ÇOCUK HAKLARI (MADDE 31);
- YAŞLI HAKLARI (MADDE 25);
- EŞİT VE ADİL ÇALIŞMA ŞARTLARI HAKKI (MADDE 31);
- SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM HAKKI (MADDE 34);
- ÇEVRESEL KORUNMA HAKKI (MADDE 37);
- TÜKETİCİ KORUMA HAKKI (MADDE 38);
- TAŞINMA VE İKAMET ÖZGÜRLÜĞÜ (MADDE 45).

UNEKO 2013
Dr. M. Arif AKŞİT

Bir kişinin yaşama Hakkını almak:

- Yaşama Hakkı, İnsan olma Hakkının kaldırılması
- İnsanlık Haysiyetini yok etmek
- Doğruluk hakkı, öldürme tüm insanlığı öldürmek demektir, kimsenin kararı olamaz
- Güven, yaşamı kaldıran güce güvenilmez
- Veriler insanın aleyhine olmaz
- Niye ayırıcılık yapıldı?
- Çocuk olma, hatta yaşlı olma hakkı elinden alınmıştır
- Yaşama ile elde edeceği haklar alınmış oluyor.

Şekil 67: Yaşam Hakkı konusunda Avrupa İnsan Haklarında açılması olası dava konuları.

Hekimlik Hakkı

Hekimin Hakları Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinde açık yer almaktadır⁸.

1) Sorumlu Müdavi Hekimdir: Hekim insanın şahsiyeti temelinde yaklaşmalı, gereken ihtimam ve hürmeti göstermelidir. Elbet mesleği gereği, sağlık ve hayatı da konu edilmesi gerekir.

MADDE 2-Tabip ve dış tabibinin başta gelen vazifesi, insan sağlığına, hayatına ve şahsiyetine ihtimam ve hürmet göstermektir.

Tabip ve dış tabibi; hastanın cinsiyeti, ırkı, milliyeti, dini ve mezhebi, ahlâki düşünceleri, karakter ve şahsiyeti, içtimai seviyesi, mevkii ve siyasi kanaati ne olursa olsun, muayene ve tedavi hususunda azami dikkat ve ihtimamı göstermekle mükelleftir

2) Konsültan Hekim sadece Danışmanlık yapar: Hastaya bakan hekim, müdavi hekim sorumludur. Konsültan sadece danışmandır, tıbbi tedaviye müdahale edemez. Aile isterse, Konsültan hekim müdavi hekim olursa sorumlu olabilir.

MADDE 27-Konsültan tabip veya dış tabibi, yapılan tedaviyi uygun görmediği takdirde, kanaatini konsültasyon zaptına yazmakla iktifa eder. Yapılan tedaviye müdahalede bulunamaz.

MADDE 28-Konsültan tabip veya dış tabibi ile müdavi tabibin Kanaatları arasında aykırılık hasil olur ve hasta, Konsültan tabip veya dış tabibin kanaatini tercih eder ise, müdavi tabip kendi görüşünde ısrar ettiği takdirde hastayı terk edebilir.

MADDE 29-Konsültan tabip veya dış tabibi hastanın ısrarlı talebi olmadıkça hastayı tedavi edemez. Konsültan tabip veya dış tabibin konsültasyonu icap ettirmiş olan hastalığın devamı müddetince, müdavi tabibin muvafakati olmadan, hastanın yanına aynı hastalık için mesleki bir maksatla sonradan girmesi caizdir.

Temel Mahkemelerde ele alınanlar, hastanın servis veya dosyasındaki veriler esastır. Sonradan yazılanlar, bu ilk anında yazılanların bir bilgisel dokümanını açıklayıcı, gerekçe ve dayanak olmalıdır.

Bir öğrencim olan, sonra mahkemeye suçlanan ve çeşitli hukukçular savunma adı altında suçu kabul etmesi ile ceza almaya yakın iken, son sözünü söylemeden önce bana geldi. Açtım, kalın Nelson Textbook açtım ve İngilizce olarak okumasını ve Türkçe not edilmesini istemesini söyledim. Kitap hastalıkta farklı boyutlar olabileceği, en sık şu hastalığın, durumun gelişeceğini söylemekte, hastalığı doğal seyridir demektedir. Suçsuz bulundu. Sorumlu hekimdir, ne yaptığını o zaman dosyaya yazmış olmalıdır. Savunma adı altında kendini suçlu duruma sokabilir.

Cezanın Bireyselleştirilmesi

Komisyonlar bir uzman görüşü olarak, Şura geleneksel sıfat ile karar alabilirler. Ancak uygulayacak olan, hekimlikte hastaya bakan hekim, müdavi hekim, kararı geçerlidir. Elbette bilimsel ve gerekçeli kararı vardır. Ancak Hukuk Usulü olarak doğru olan müdavi hekimin böyle bir yetkisinin olmasıdır.

İstanbul Bildirgesinin TBMM tarafından kabul edilmesine karşın, Cumhurbaşkanınca iptal edilmesi, geri çekilmesi, hukuk usulü açısından doğru ve hakkıdır, Danıştay bunu teyit etmiştir.

1960 Darbesi ile ilgili Komisyon Kararında da olay Mahkeme edilmeden, tazminat adı altında ödemenin hukuk dayanağı da olmayacaktır. Ocakoğlu'nun daha önceli mahkeme kararına bile itibar veya dikkate alınmaması da bakış açısından kabul edilebilir değildir. Karar gerçek hukuksal mahkemenin olmalı, bu açıdan, daha önceki başka bir konu ile ilgili yazı aşağıda sunulmaktadır.

www.turkhukuk sitesi.com

CEZANIN BELİRLENMESİ VE BİREYSELLEŞTİRİLMESİ

Kavram

Cezaların kanuniliği ilkesi faile bir yandan suç tarihinde yürürlükte olan kanunda öngörülen cezanın verilmesini bir yandan da ancak kanunda yazılı olan cezanın verilmesini öngörmektedir. Bu niteliğiyle ilke cezanın belirlenmesinde keyfiliğin önüne geçmeyi amaçlamaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 61. maddesinde de "Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir ne eksiltilebilir ne de değiştirilebilir." derken yasa koyucu bu amacını ortaya koymuştur. İlke iki amacı ön plana çıkarmaktadır: kanunilik ilkesinin garantörlük fonksiyonunun yerine getirilmesi ve cezanın çağdaş normlar çerçevesinde kişiselleştirilmesi.^[1]

Somut fiili yargılayan hâkimin yargılanan suç için ceza belirlemesi sürecinde sübjektif ve sınırsız bir takdir hakkına sahip olduğunu düşünmek yukarıda sözünü ettiğimiz amaca aykırı olacaktır. Hâkim somut cezayı saptarken ne tamamıyla vicdaniyle baş başadır ne de yasadaki kesin süre ve türleri mota-mot uygulamak zorundadır. Hâkim hem keyfi ve sübjektif davranmaktan uzak durmak hem de cezayı tüm boyutlarıyla bireyselleştirerek cezanın önleme ve cezalandırma amaçlarını bir arada hayata geçirebilmek zorundadır. Bu temelde "hâkimin takdir yetkisi" "hâkimin yargı yetkisinin doruk noktasında bulunan fonksiyonu" olarak adlandırılmıştır.^[2] Bu takdir yetkisi yasanın belirlediği ilkeler ve sınırlar çerçevesinde öyle kullanılmalıdır ki takdir süreci tüm boyutlarıyla Yargıtay denetimine açık ve elverişli olsun.

5237 sayılı TCK'nın 61. Maddesinde⁹ hâkimin temel cezanın tayininde objektif, keyfilikten uzak ve denetlenebilir bir hükme ulaşması için izlemesi gereken yöntemi şu şekilde düzenlenmiştir:

"Cezanın belirlenmesi

61 - (1) Hakim, somut olayda;

a) Suçun işleniş biçimini,

b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,

c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,

Sayfa/Page. 598

- d) Suçun konusunun önem ve değerini,
e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
g) Failin güttüğü amaç ve saiki,
Göz önünde bulundurularak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.
- (2) Suçun olası kastla ya da bilinçli taksire işlenmesi nedeniyle indirim veya artırım, birinci fıkra hükmüne göre belirlenen ceza üzerinden yapılır.
- (3) Birinci fıkroda belirtilen hususların suçun unsurunu oluşturduğu hallerde, bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmaz.
- (4) Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirme yapılır.
- (5) Yukarıdaki fıkralara göre belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ilişkin hükümler ile takdirli indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir.
- (6) Hapis cezasının süresi gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir. Hapis cezası için bir günün, adli para cezası için bir Türk Lirasının artakanı hesaba katılmaz ve bu cezalar infaz edilmez.
- (7) Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir ne eksiltilebilir, ne de değiştirilebilir.
- (8) Süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamaz.
- (9) Adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü suçlarda bu cezaya ilişkin gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az; üst sınırı da hapis cezasının üst sınırından fazla olamaz.
- (10) Adli para cezası hesaplanırken, bu madde hükmüne göre cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesine yönelik artırma ve indirimler, gün üzerinden yapılır. Adli para cezası, belirlenen sonuç gün ile kişinin bir gün karşılığı ödeyebileceği miktarın çarpılması suretiyle bulunur.”
- Buna göre öncelikle yasa koyucu tarafından yasada soyut ceza belirlenecek, sonra hâkim tarafından somut olayda suç ve suçlunun kişiliği göz önüne alınarak sonuç ceza tayin edilecektir.

II – Cezanın belirlenmesi aşamaları

1 – Soyut belirleme

a – Soyut – genel belirleme

Ceza sistemimizde soyut-genel cezalar ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis, süreli hapis ve adli para cezasıdır. Süreli hapis cezası yasada aksi belirtilmedikçe bir aydan az ve yirmi yıldan fazla olamaz. (TCK m. 49) Bu sınır cezanın artırılması gereken hallerde otuz yıldır.

Adli para cezası hesaplanırken bireyselleştirmeye dönük arttırma ve indirimler gün üzerinden yapılır ve sonuç ceza belirlenen gün ile kişinin bir gün karşılığı ödeyeceği miktarın çarpılması suretiyle bulunur.

b – Soyut-özel belirleme

Soyut özel belirlemeyi yasada öngörülen suç tanımlarında ne tür bir cezanın hangi ağırlıkta öngörüldüğünün gösterilmesi olarak tanımlayabiliriz.[3] Hâkim cezayı belirlerken yasada gösterilen tür ve soyut sınırlar içinde kalmak zorundadır. Yeni Ceza Kanunu’muza göre soyut-özel ceza mutlak, seçenekli ve alt-üst sınırlı cezalar şeklinde düzenlenmiştir.

Mutlak ceza suçun işlendiği saptandığında mutlaka hükmedilmesi gereken, takdir hakkına yer bırakmayan cezadır. Cezanın belli yükseklikte hapis cezası ya da belli miktarda para cezası olarak koşullandığı durumlarda mutlak cezadan bahsedilir. Yeni Ceza Kanunumuzda yasa koyucu bu şekilde mutlak cezaları pek tercih etmemiş olsa da sınırlı sayıda da olsa kullanmıştır. Genel olarak mutlak cezaların cezanın “cezalandırma” ile birlikte temel amacı olan “önleme” amacına pek uygun olmadığı söylenebilir zira bu tür cezalar cezanın bireyselleştirilmesi olanaklarını kısıtlamaktadırlar.

Seçenekli cezada hâkim farklı cezalardan birini seçme hakkına sahiptir. Elbette bu tercihi yaparken gerekçelerini de ortaya koymak durumundadır.[4] Hem Anayasamızda hem de usul yasamızda bu gereklilik açıkça

düzenlenmiştir. Seçenekli ceza türü yeni ceza yasasının sıkça başvurduğu ceza türüdür. Birçok suç için adli para cezası ve hapis cezası birbirine seçenek olarak gösterildiği gibi özellikle ekonomik suçlarda ikisine birden hükmedilmesi gereği de düzenlenmiştir.

Alt-üst sınırlı ceza ise alt ve üst sınırları yasa da düzenlenmiş olan cezadır. Bu yönüme göre cezanın türü ve alt-üst sınırları belirtilebilir, sadece türünün belirtilmesiyle yetinilebilir, türüyle birlikte alt sınırı veya türüyle birlikte üst sınırı belirlenerek gösterilmiş olabilir. Bu ceza türünde de sınırlar arasında hangi cezaya hükmedileceği hâkimin takdirine bırakılmıştır.[5] Bu takdir yetkisinin sınırlarının yine yasakoyucu tarafından hangi esaslara göre belirlendiğine aşağıda değineceğiz.

2 – Somut belirleme ve bireyselleştirme

Cezanın somut belirlenmesi onun cezalandırma ve önleme amaçlarına hizmet edecektir. Bu açıdan ceza hukukunun belki de en önemli konularından biridir. “Cezalandırma” ile birlikte “önleme” amacının da belirleme sürecinde yol gösterici olması gerektiği göz ardı edilmemelidir.[6]

Somut cezanın belirlenmesinde hâkimin kullanacağı tüm araçlar yasa koyucu tarafından düzenlenmiştir. Ceza suçlunun kişiliğine uygun hale getirilirken hâkim yasal ve takdire bağlı artırımı ve indirim nedenleri, tekrür hükümleri gibi bir dizi aracı yasa da belirtilen sıra ve esaslar çerçevesinde uygulamak zorundadır.

III – Somut Belirlemede İlkeler

Yasada sayılan hususlar somut belirlemede kullanılırken bazı genel ilkelere riayet edilmesi zorunludur. Türk Ceza Yasası’nın takdire yer verirken onu çerçeveleyen ilkeleri belirlemesi ve takdir yetkisini denetlenebilir hale getirmesi cezanın temel amaçları açısından da son derece etkili bir sistem benimsediğini ortaya koymaktadır.[7]

1 - Kusur İlkesi

“Kusursuz ceza olmaz” ilkesi hâkimin temel yol göstericilerinden biridir. Ceza yasamız da “Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır.” (TCK m. 21/1) diyerek bu ilkeyi benimsemiştir. Hâkim cezayı iki sınır arasında belirlerken failin kast veya taksire dayalı kusurunu göz önünde bulunduracaktır. Cezanın önleme amacı ancak kusurla ceza arasında adil bir denge oluşturulmasıyla sağlanabilir.[8]

2 – Mükerrer Değerlendirme Yasağı

TCK m. 61’de sayılan durumların temel cezanın belirlenmesinde hesaba katılması için bu durumların ayrıca suç tipinin nitelikli hallerinin ya da suçun unsurları olarak düzenlenmemiş olması gerekmektedir. Aksi halde aynı somut ya da soyut olgular nedeniyle failin cezası haksız yere ikinci kez artırılacak ya da indirilecektir.

3 – Gerekçe Gösterilmesi Zorunluluğu

Mahkeme kararlarının gerekçeli olması hukukumuzda yasal ve anayasal bir zorunluluktur. (Anayasa m. 141, 5271 S.K. m. 34) Sözü edilen gerekçe yasal ve yeterli olmalıdır. Gerekçenin söz konusu nitelikleri ceza hukukunda cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi sürecinde cezanın amacına uygun, tarafları tatmin eden, keyfilikten uzak olma özelliklerini de garanti etmektedir. Hâkim kararını verirken yaptığı her türlü tespit ve tercihi mantıklı gerekçelerle açıklamalı, Yargıtay denetimine elverişli bir şekilde ortaya koymalıdır.[9]

IV – Sonuç Cezanın Belirlenmesi Aşamaları

1 – Temel Cezanın Tespiti

a – Lehte Ve Aleyhte Olan Hallerin Tartışılması

Yasada belirtilen sınırlar arasında ceza belirlenirken fiile ve faille ilişkin hususlar ayrı ayrı göz önünde bulundurulmak zorundadır. Bunların dışında ibret teşkil etme, yalancılık vs. gibi hususlar temel cezanın belirlenmesinde birer etken olamazlar.[10]

aa – Fiile İlişkin Hususlar

aa.1. – Suçun işleniş biçimi: Bu unsurun temel ceza belirlenirken göz önünde bulundurulması için yasada suçun unsuru ya da ağırlatıcı veya hafifletici nedeni olarak gösterilmemiş olması gerekir. Bu durum yukarıda değindiğimiz “mükerrer değerlendirme yasağı”nın bir gereğidir. Örneğin Yargıtay sanıkta yakalanan silahların sayıca çokluğunun cezanın tayininde alt sınırdan uzaklaşılmasını gerektiren bir sebep olduğuna hükmetmiştir.[11]

aa.2. – Suçun işlenmesinde kullanılan araç: Mükerrer değerlendirme yasağı bu durum için de geçerlidir. Örneğin konut dokunulmazlığını ihlal suçunun bir anahtar yardımıyla işlenmesi yasada suçun unsuru ya da nitelikli hali olarak düzenlenmediğinden temel cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulabilir.[12]

aa.3. – Suçun işlendiği zaman ve yer: Suçun nitelikli hali veya unsuru olarak düzenlenmediği hallerde suçun işlendiği zaman ve yer de temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır. Kasten öldürme suçunun geceleğin ya da bina içinde işlenmesi örneğinde bu unsurun temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacağı açıktır.[13]

aa.4. – Suç konusunun önem ve değeri: Yine bu unsurların da temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınması için yasada suçun unsuru ya da nitelikli halleri olarak düzenlenmemiş olmaları gerekir. Yargıtay mal beyanında bulunmamak suçuna ilişkin yapılan yargılamanın sonunda verdiği bir kararında 488.501.908 Liralık borç miktarıyla ilgili olarak suç konusunun önem ve değeri unsurunun söz konusu olamayacağına hükmetmiştir.[14]

Belirtmek gerekir ki korunan hukuki yararın suçla ihlal edilmiş olması, örneğin evrakta sahtecilik suçunda kamu güveninin sarsılması yine cezanın belirlenmesinde alt sınırın üstüne çıkılmasının gerekçesi olamaz.[15]

aa.5. – Meydana gelen zararın veya tehlikenin ağırlığı: Örneğin mala zarar verme suçunda zarar verilen şeyin mağdur için özel bir manevi değer taşıması durumunda bu temel cezanın alt sınırın üzerinde belirlenmesine dayanak yapılabilir.

Teşebbüs aşamasında kalan suçlar bakımından cezanın belirlenmesinde meydana gelen zarar veya tehlikenin dikkate alınacağı belirtilmelidir. Burada teşebbüs aşamasında kalan suçlar açısından mükerrer değerlendirme yasağına aykırı bir hal varmış gibi görünür. Ancak unutmamak gerekir ki yasak yalnızca suçun unsurları ve nitelikli halleri açısından geçerlidir. Teşebbüs ise suçun özel görünüş şekillerinden biridir ve mükerrer değerlendirme yasağı kapsamında değerlendirilmez. Yasada gerekli değişiklik yapılmadıkça bu durumu böyle nitелеmek gerekecektir.[16]

bb – Faile ilişkin hususlar

bb.1. – Kast veya taksire dayalı kusurun ağırlığı: Faildeki kastın yoğunluğu, failin sonuca ulaşmak konusundaki ısrarı ile, taksirin yoğunluğu ise sonucun öngörülmesinin kolaylığı ile değerlendirilebilir.[17] Yargıtay tasarlamının varlığını kabule yetmeyen halleri kastın yoğunluğu olarak değerlendirip temel cezayı ağırlaştırıcı sebep saymaktadır.[18]

bb.2. – Sebep ve saikler ile amaç: Faildeki kastın yoğunluğu, failin sonuca ulaşmak konusundaki ısrarı ile, taksirin yoğunluğu ise sonucun öngörülmesinin kolaylığı ile değerlendirilebilir.[17] Yargıtay tasarlamının varlığını kabule yetmeyen halleri kastın yoğunluğu olarak değerlendirip temel cezayı ağırlaştırıcı sebep saymaktadır.[19] Örneğin kazanç hırsı, açgözlülük, mesleki başarı hırsı gibi saikler, cezanın belirlenmesinde failin aleyhinde değerlendirilecek unsurlardır.

b – Temel ceza belirlenirken gerekçe gösterilmesi: Yukarıda da değindiğimiz gibi mahkeme kararlarının gerekçeli olması hukukumuzda yasal ve anayasal bir zorunluluktur. Yargıtay da” nesnel ve öznel ölçütler gözetilmeden takdiren sözcüğü ile yetinilip yetersiz gerekçe ile temel hapis cezasının fazla verilmesi yasaya aykırıdır diyerek bu zorunluluğu titizlikle gözetmektedir.[20] Yine aynı suçun birden fazla ceza ile cezalandırılması durumunda da cezaların hepsinin aynı biçimde belirlenmesi gerekir. Yargıtay bu temelde, hapis cezası alt sınırdaki takdir edilirken para cezasında artırıma gidilmesini yasaya aykırı bulmuştur.[21]

Son olarak belirtilebilir ki gerekçenin sanığın kişiliğini incitmemesine özen gösterilmelidir. Zira hâkimin görevi failin kişiliği hakkında değil fiili hakkında hüküm vermektir.

2 – Olası kast indiriminin veya bilinçli taksir artırımının uygulanması

Olası kast, suçun kasten işlenen şekli açısından indirim sebebi iken bilinçli taksir de suçun basit taksirle işlenen şekli açısından artırım sebebidir.

3 – Ağırлатıcı ve hafifletici nedenlerin uygulanması

TCK m. 61/7’de de belirtildiği gibi “Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir ne eksiltilebilir ne de değiştirilebilir.” Hukukumuzda cezayı artırıcı ve eksiltici nedenler yasada açıkça belirtilmiştir. “Suçun varlığı için bulunmaları zorunlu olan kurucu unsurlara eklenen ve suçun daha ağır veya daha hafif sayılmasını ve bunun sonucu olarak da cezanın artırılıp indirilmesini gerektiren, ancak bulunmaması halinde suçun varlığına zarar vermeyen, buldukları zaman da suçun hukuki niteliğinin değişmesine yol açmayan sebepler” olarak tanımlanan[22] bu nedenler ‘suçu etkileyen haller’ olarak adlandırılmaktadır. Suçu etkileyen haller cezayı etkileyen hallerden farklıdır. Suçun işlenmesinden sonra gerçekleşen ve cezada indirim yapılmasını gerektiren sebepler suçu etkileyen sebepler sayılmazlar. Bu haller cezaya etkileri bakımından ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenler, nitelikleri bakımından objektif ve sübjektif nedenler, yasadaki yerleri açısından ise özel ve genel nedenler olarak sınıflandırılabilirler.[23] Takdiri indirim nedenleri genel hafifletici nedenlerdendir. Suçu etkileyen nedenler olarak ortaya çıkabilecekleri gibi cezayı etkileyen bir neden olarak da ortaya çıkabilirler. Hâkimin cezayı sadece takdiren indirmesine olanak tanınmış, takdiren ağırlaştırmasına izin verilmemiştir.

Somut olayda birden fazla sebep bir araya gelmişse her artırım ya da eksiltme bir önceki işlemin sonucu elde edilen ceza üzerinden yapılır. Hem artırıcı hem eksiltici nedenlerin bir arada bulunması durumunda da önce artırmalar sonra eksiltmeler uygulanmalıdır. Bu esas failin lehine olacak biçimde uygulama gereğinin bir sonucudur. Öte yandan artırma ve eksiltme nedenlerinin kişisel ve fiili nitelikte olmaları durumunda önce fiili nedenler, daha sonra kişisel nedenlerin uygulanması gerekir.[24]

4 – Diğer nedenler

Yukarıda izlemeye çalıştığımız sıraya göre tayin edilen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren kişisel sebeplere dair hükümler uyarınca indirim ve artırımlar yapılır.[25]

5 – Takdiri indirim nedenlerinin uygulanması

a – Kavram

TCK takdiri indirim nedenlerini 62. maddesinde şu şekilde düzenlemiştir:

“Takdiri indirim nedenleri

(1) Fail yararına cezayı hafifletecek takdiri nedenlerin varlığı halinde, artırılmış müebbet hapis cezası yerine, müebbet hapis; müebbet hapis cezası yerine, yirmi beş yıl hapis cezası verilir. Diğer cezaların altıda birine kadarı indirilir.

(2) Takdiri indirim nedeni olarak, failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususlar göz önünde bulundurulabilir. Takdiri indirim nedenleri kararda gösterilir.”

Madde başlığından da anlaşılacağı gibi bu nedenlerin uygulanması veya uygulanmaması konusunda hakime bir takdir yetkisi tanınmıştır. Eski yasada takdiri indirim nedenleri örneklenmemişken yeni yasada bir dizi neden sayıldıktan sonra “gibi hususlar” demek suretiyle bu nedenlerin sınırlı olmadığı özellikle vurgulanmıştır. Yasa koyucu suçu oluşturan unsurların yapısıyla oynamamak ve çizilen sınırları aşmamak kaydıyla hakime takdir yetkisi tanımış ve cezanın bireyselleştirilmesi sürecinin bu en önemli aracını bir kalıba sokmaksızın cezanın her olaya göre amaca uygun olarak belirlenebilmesini sağlamak istemiştir. Yasada gerekçe ile ilgili herhangi bir şekil aranmazken gerekçenin geçerli bir gerekçe olması gerektiği muhakkaktır. Örneğin Yargıtay suç tanık beyanı ya da delil olmaksızın salt failin ikrarı ile sübuta ererse takdiri indirim hükmünün uygulanması gerektiği görüşündedir.[26] Yine suçun işleniş biçiminin ağırlığından söz edilerek takdiri indirim uygulamasından imtina edilemez.

Cezanın hafifletici takdiri nedenle indirilmesi durumunda indirim suç için öngörölmüş tüm asli cezalara uygulanması gerekir. Ayrıca tazminat türünden para cezalarında ve nispi para cezalarında da takdiren indirim yapılması mümkün değildir.

b – Takdiri İndirim Sebepleri

aa – Failin geçmişi:

Esasen ceza hukukumuzda fail değil fiil ve kusurluluk esas alınmakta ise de takdiri indirim sebepleri arasında sayılan failin geçmişi hususu indirim hükmünden yararlanmayı kolaylaştırabilmekte ya da zorlaştırabilmektedir. Daha önce suç işlenmiş olunması, işlenen suçlardaki benzerlikler, geçmişteki yargılama süreçlerinde failin gösterdiği tutumlar indirim sebepleri karşısında failin konumunu etkilemektedir. Aynı şekilde failin sosyal etkinlikler nedeniyle elde ettiği övgüler, felaket hallerinde sağladığı katkı, varsa kamu yararına çalışmaları da takdiri indirim hükmü karşısındaki konumunu etkileyecektir.[\[27\]](#)

bb - Failin sosyal ilişkileri

Cezanın özel önleme amacı açısından failin sosyal ilişkileri de özel bir önem taşırlar. Anayasa Mahkemesi 20.06.1995 tarihli ve 1994/92 esas 1995/14 karar sayılı kararında bunun altını şu cümlelerle çizmiştir:” Sosyal durum, suçlunun toplum içinde bulunduğu mevkidir. Sosyal durum objektif ve sübjektif olarak değerlendirilir. Kişinin geliri, öğrenimi ve eğitimi ile mesleği, medeni hal gibi hususlar objektif ve sübjektif değerlendirmenin ölçütleridir. Cezadan beklenen amaç, kişiyi topluma kazandırmaktır. Bu bakımdan suçlunun şahsi ve sosyal durumu gözetilerek ceza verilmesi halinde cezadan beklenen bu amaca da uygun hareket edilmiş olunacaktır. Şahsi durum ise suçlunun psikolojik ve sosyo-psikolojik durumu ile ilgili olup kişisel yapısı ile buna etkili olan ailevi ve toplumsal konumunu ifade eder.”

cc – Failin fiilden sonraki davranışı:

Failin gösterdiği suçun neden olduğu zararı giderme, delillerin ortaya çıkmasına yardımcı olma gibi olumlu davranışları takdiri indirim hükmünün uygulanmasını sağlarken mesela taksirli suçta mağdurun olay yerinde bırakılması, delillerin gizlenmesi vs. davranışlar ise failin indirim hükümlerinden yararlanamamasına sebep olur.[\[28\]](#)

dd – Failin yargılama sürecindeki davranışları:

765 sayılı TCK’da bu konuda bir hüküm yokken doktrinde failin yargılama sürecindeki tutumlarının da takdiri indirim nedenleri arasında olması gerektiği savunulmaktaydı. Doktrininde bu görüş 5237 sayılı TCK’da yankısını bulmuş ve failin yargılama sürecindeki davranışları yeni ceza kanunumuzun metnine de dahil edilmiştir. Failin ikrarı ve yargılama sürecindeki olumlu tutumları takdiri indirim nedeni olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte Yargıtay sanığın susma hakkını kullanmasının ve ikrardan kaçınmasının sanığın takdiri indirim nedenlerinden yararlanmaması için bir sebep olamayacağı görüşündedir.[\[29\]](#)

ee – Cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri:

Sözü edilen olası etkilerin failin geleceği üzerindeki olumsuz etkiler olduğu açıktır. Şüphesiz burada dikkat edilecek husus indirimin uygulanmasının öngörülen olumsuz etkilerin mahiyetinde değişiklik yapıp yapmayacağıdır. Zira söz konusu olan cezasızlık sebebi değildir ve failin geleceği her halükarda ceza nedeniyle olumsuz etkilenecektir.[\[30\]](#) İndirim yapılması halinde failin geleceğinde karşılaşacağı olumsuz etkiler azalacak ise indirim oranının uygulanması gerekecektir.

ff – Diğer hususlar:

Yasa koyucu hakime tanınan takdir yetkisini daraltmamak ve hayatın çeşitliliğini karşılayabilmek amacıyla takdiri indirim nedenlerini açıkça saydıklarıyla sınırlanmamış, “gibi hususlar” diyerek sebeplerin sınırsızlığına işaret etmiştir.[\[31\]](#) Hakim gerekçesini göstermek suretiyle önüne gelen olaya ve failine uygun indirim sebepleri takdir edebilecektir.

SONUÇ

Yukarıda yaptığımız açıklamalar ışığında haberimize konu olaya baktığımızda temel cezanın belirlenmesi sürecinde ceza hukuku bakımından sağlam gerekçelerle eleştirilecek bir dizi yanlışla karşılaşmaktayız. 765 sayılı TCK’nın 452. maddesinin birinci fıkrasında “Katil kastıyla olmayan darp ve cerh veya bir müessir fiilden telefî nefis husule gelmiş olursa fail, 448 inci maddede beyan olunan ahvalde sekiz, 449 uncu maddede yazılı ahvalde

on ve 450 nci maddede muharrer ahvalde on beş seneden aşağı olmamak üzere muvakkat ağır hapse mahkûm olur." düzenlemesi yer almaktadır. 450. maddede sayılan hallerden olan "Canavarca bir his sevki ile veya işkence ve tazip ile ika edilme ve "Taammüden icra olun "ma koşullarının habere konu suç açısından gerçekleştiği kabul edilirse temel cezanın on beş seneden az olmamak üzere belirlenmesi gerekir. Ardından 243. maddeye göre yapılması gereken artırımın yarı oranı biçimindeki üst sınırdan değil de üçte bir oranındaki alt sınırdan yapılması da cezanın belirlenmesi sürecindeki ilkelerle uyum içerisinde değildir. Zira olayın gelişimi ve fiil ya da faille ilişkin 29. maddede (5237 sayılı TCK m. 61) sayılan unsurlardan hiçbiri cezanın alt sınırdan belirlenmesi için veri sunmamaktadır. Aksine suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, suçun işlendiği zaman ve yer, kastın yoğunluğu, suçun sebep ve saikleri, failerin amaçları, geçmişleri ve fiilden sonraki davranışları cezanın alt sınırdan uzaklaşarak belirlenmesi için veriler ortaya koymaktadır. Bu durum birçok yönleriyle ortadayken cezanın alt sınırdan belirlenmesini cezanın cezalandırma amacıyla ve cezanın belirlenmesi ilkeleriyle bağdaştırmak mümkün görünmemektedir.

Takdiri indirim nedenlerinin varlığı konusunda da mahkemenin kararı cezanın bireyselleştirilmesi sürecinin ilkeleriyle çatışma içerisinde gibi görünmektedir. Gerek faille geçmişlerinde aynı suçla ilişkin bir dizi suçlamaya muhatap olmuş olmaları, mesleki yaşamlarında işkence fiiliyle yakın ilişki içinde bulunmaları ve fiilden sonra suçun ortaya çıkmaması için gösterdikleri yoğun gayret ve gerekse de sanıkların yargılama sürecinde sergiledikleri tutumlar yasada sayılan takdiri indirim sebeplerinin olayda uygulama yeri olmadığına göstergeleridir. Şüphesiz hâkim sayılan nedenlerin dışında somut olaya uygun bir nedenle de gerekçelerini göstererek takdiri indirim hükümlerini uygulayabileceklerdir. Lakin kanımızca takdiri indirim hükümlerinin olayda uygulama yeri olmamak gerekir. Yukarıda yaptığımız açıklama ve değerlendirmeler ışığında bu kanımızın en azından ciddiye alınmaya değer olduğunu düşünüyoruz.

Yorum

Bazı konular vurgulanarak yorum yapılacaktır. Hukuki taktir hâkim boyutunda olmalıdır.

- Cezaların kanuniliği ilkesi... cezanın belirlenmesinde keyfiliğin önüne geçmeyi amaçlamaktadır: Bu ifadede, daha önce mahkeme yapılmış (Samet Ocakoğlu davası), Yargıtay tazminat için Kanun çıkarılmalı denilmiş, kanun çıkmış ve farklı hesaplar yapılıyor. Kanunilik ilkesi nedeni ile ödenmeyen bir boyut için Kanun çıkıp, kanunilik tamamlanmış olacaktır, olmuştur, ama uygulanmamaktadır.
- ... kanunilik ilkesinin garantörlük fonksiyonunun yerine getirilmesi ve cezanın çağdaş normlar çerçevesinde kişiselleştirilmesi: yaklaşımında, Yargıtay, garanti istenmiş kanun çıkmış, Komisyon ise çok farklı yaklaşımlar içindedir.
- Hâkim hem keyfi ve sübjektif davranmaktan uzak durmak hem de cezayı tüm boyutlarıyla bireyselleştirerek cezanın önleme ve cezalandırma amaçlarını bir arada hayata geçirebilmek zorundadır. Bu temelde 'hâkimin takdir yetkisi' "hâkimin yargı yetkisinin doruk noktasında bulunan fonksiyonu" olarak adlandırılmıştır: Burada, gerekçesini kanunilik ilkesi, olan durum için bu yapılan değerler de sübjektif olacak, Yargıtay'dan dönecektir. Hâkim taktir yetkisi kullanmasının, burada Komisyonun kullanmasının, yargı yetkisi açısından dayanakları olmaması olacaktır.
- Soyut özel belirlemeyi yasada öngörülen suç tanımlarında ne tür bir cezanın hangi ağırlıkta öngörüldüğünün gösterilmesi olarak tanımlayabiliriz: İnsanlığa karşı işlenen suç kapsamı dışındakiler, hukuk açısından tam oturmamaktadır.
- Hâkim cezayı belirlerken yasada gösterilen tür ve soyut sınırlar içinde kalmak zorundadır. Yeni Ceza Kanunu'na göre soyut-özel ceza mutlak, seçenekli ve alt-üst sınırlı cezalar şeklinde düzenlenmiştir: Komisyonun ceza, tazminatı belirlerken, gösterilen gerekçe, hukuk açısından soyut ve kabul edilebilir olmaz, zedeleyicidir.
- Cezanın somut belirlenmesi onun cezalandırma ve önleme amaçlarına hizmet edecektir. Bu açıdan ceza hukukunun belki de en önemli konularından biridir. "Cezalandırma" ile birlikte "önleme" amacının da belirlenme sürecinde yol gösterici olması gerektiği göz ardı edilmemelidir: Darbe, 1960 Darbesi ile

Cumhuriyet tarihinde dikta ve muhtıralara yapılmasına yol açmış ise, mutlaka insanlığa karşı suç denilmeli, 15 Temmuz ruhu korunmalıdır.

- Mahkeme kararlarının gerekçeli olması hukukumuzda yasal ve anayasal bir zorunluluktur. (Anayasa m. 141, 5271 S.K. m. 34) Sözü edilen gerekçe yasal ve yeterli olmalıdır. Gerekçenin söz konusu nitelikleri ceza hukukunda cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi sürecinde cezanın amacına uygun, tarafları tatmin eden, keyfilikten uzak olma özelliklerini de garanti etmektedir. Hâkim kararını verirken yaptığı her türlü tespit ve tercihi mantıklı gerekçelerle açıklamalı, Yargıtay denetimine elverişli bir şekilde ortaya koymalıdır: yaklaşımında, verilen tazminat ile 1960 Darbesi yargılanma olmamaktadır.
- Bu unsurun temel ceza belirlenirken göz önünde bulundurulması için yasada suçun unsuru ya da ağırlatıcı veya hafifletici nedeni olarak gösterilmemiş olması gerekir. Bu durum yukarıda değindiğimiz “mükerrer değerlendirme yasağı”nın bir gereğidir: 1960 Darbesinin eğer insanlığa karşı suç kapsamında olmaz ise, suçun unsuru ve ağırlığı not edilmemektedir.
- Suçun nitelikli hali veya unsuru olarak düzenlenmediği hallerde suçun işlendiği zaman ve yer de temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır. Kasten öldürme suçunun geceleyin ya da bina içinde işlenmesi örneğinde bu unsurun temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacağı açıktır: 1960 Darbesi arasında süre geçmiş olabilir, kişiler sağ olmayabilirler ama, tarihe bir not düşülmesi için önemlidir.
- Yine bu unsurların da temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınması için yasada suçun unsuru ya da nitelikli halleri olarak düzenlenmemiş olmaları gerekir: Tazminat ödenecek, 1960 Darbesinin, suçun unsurundan söz edilmemektedir.
- Faildeki kastın yoğunluğu, failin sonuca ulaşmak konusundaki ısrarı ile, taksirin yoğunluğu ise sonucun öngörülmesinin kolaylığı ile değerlendirilebilir. [17] Yargıtay tasarlamanın varlığını kabule yetmeyen halleri kastın yoğunluğu olarak değerlendirip temel cezayı ağırlatıcı sebep saymaktadır: 1960 Darbesinin seçimle iş başına gelen bir yönetimin devrilmesidir. 1960 Darbe Anayasasında vurguladığı, gibi meşrutiyeti kaybetmiş durumu olamaz. Daha sonraki seçimlerde de muhalefet, kısaca Dikta taraftarları %20 civarında oy aldıkları da seçim sonuçları açısından önemlidir.
- Gerekçeli olması hukukumuzda yasal ve anayasal bir zorunluluktur. Yargıtay da” nesnel ve öznel ölçütler gözetilmeden takdiren sözcüğü ile yetinilip yetersiz gerekçe ile temel hapis cezasının fazla verilmesi yasaya aykırıdır diyerek bu zorunluluğu titizlikle gözetmektedir: 1960 Darbesini hukuk dışı olmasının açık verisi yapılan Yassıada Mahkemesidir. Celal Bayar’a mahkemeyi neden kabul ettiniz, reddetmeli idiniz diyenlere söylediği söz; *“darbe bu durumda yaptıklarına gerekçe bulmasına gerek olmayacak, isyan ettiler diyecek idi. Mahkeme yapmaları ile hukuksuzlukları ortaya çıkmış olacaktır demiştir. Nitekim de “sizi tıkan kuvvet böyle istiyor” mahkeme başkanının sözü ile de böyle olmuştur.”*
- bu nedenler ‘suçu etkileyen haller’ olarak adlandırılmaktadır. Suçu etkileyen haller cezayı etkileyen hallerden farklıdır. ... Bu haller cezaya etkileri bakımından ağırlatıcı ve hafifletici nedenler, nitelikleri bakımından objektif ve sübjektif nedenler, yasadaki yerleri açısından ise özel ve genel nedenler olarak sınıflandırılabilirler: yaklaşımında, 1960 Darbesini aklamaya çalışanlar olacaktır, bunlar yukarıda anlatıldığı gibi, hukukta çok anlamı olmamaktadır.

ÖZET: Suç şahsıdır, Hitler davasında da emri veren kadar emri uygulayanlarda suçlu kavramında olmuşlardır.

5 milyon kişinin etkilendiği, mobbing uygulanması, işinden ayrılmak zorunda kalması açısından bakılınca, bunları tazmin etmek değil, darbeyi insanlığa karşı suç kavramına alınması ile olasıdır.

Karar vermek: Birey Hakkı ile Dikta Farkı

Bir insanın kendi düşüncesi ile, bilgilendirme alabilir, danışır ama karar kendisinin ve sorumlu da kendisi olur. Suç ve davranışlar bireyin sorumluluğundadır.

Bu bireyin kararı yerine bir komisyon gibi, bir meclisin kararı olması, “ortak akıl, common sense” denilmektedir. Bizim gibi Ülkelerde karar Kanuni olmalı, somut olaya veri, kanıt ile dayanmalıdır. Batı ülkelerinde ise jüri kararı verir, bu toplumun görüşü sunulur. Sorumluluk taşımazlar, vicdanına göre karar verdim demektedirler.

Birey kararı bir hak ise, diktatörden farklılığı ne olabilir. Serbest ile zorlama ile karar alma farkı vardır. Buna göre, zorlama boyutu ele almalıyız.

Kuran Hükümü

- 2/256 Dinde baskı-zorlama-tiksindirme yoktur. Doğru bilgiye dayalı eriş, bozuk bilgiye dayalı sapıştan açık bir biçimde ayrılmıştır. Her kim **tâğuta** sırt dönüp Allah'a inanırsa hiç kuşkusuz **sapasağlam bir kulpa** yapıpılmış olur. **Kopup parçalanması yoktur o kulpun. Allah, hakkıyla işiten, en iyi biçimde bilendir.**

Kelime ve kelime olarak bakılınca (acikkuran) **Yoktur, ikrahe/zorlama, Dinde, elbette, seçilip belli olmuştur, doğruluk, gayyi/sapıklıktan, inkâr eder, tağut (şeytan), ve inanırsa, Allah'a, muhakkak ki o, yapıpılmıştır, bir kulpa, sağlam, kopmayan, vallahu, Allah, işitendir, bilendir**”

Yorum

Burada açık olarak dinde, inanişta, yaşamda baskı-zorlama-tiksindirme yoktur deniliyor.

- Dolayısıyla yönetim bir etkinlik söz konusu ise zorlama olamaz. 622 Medine Antlaşması, kabileler kendileri tanımlamakta, imza koymaktadırlar.
- Biat etme, bir temsilci, Hz. Ömer meydana çıkmış, kabul edenler gelip elini sıkı, sıkımayanlar menfi olanlar olmuş. Bir bakıma açık ve net oy kullanma yapılmış.
- Nikah boyutunda da erkek çıkıp, kadın ekonomik garanti (Mehir) aldıktan sonra çıkıp, el sıkma ile nikah olmaktadır. Bu nedenle, bazıları, halen el sıkıktan kaçınırlar.
- Bilgiye dayalı eriş, bozuk bilgiden sapış olmalıdır. Kısaca bilim üzere olunmalıdır.
- Tağut/şeytan bir enerjisi olup, bizi etkileyen değil, sadece fikir verendir. Bu açıdan bu tür arzu, benlik etkisi ile zarar ve zulümden kaçınmalıdır.
- Kopması olanaksız demek, bir kişinin bu yolda ise, etik ilkelerde ise zarar vermesi olanaksızdır.

Bir kişi rıza alınması için, zorlama yok, bilgilendirme doğru ve bilim üzere olmalı, sübjektif algıdan uzak, kanun, yasa ve dayanakları olan, bir bağ ile oluşmalı, Kanuni olmalıdır.

Birey Hakkı olarak ele alındığında, kararda diğerleri bilgi verir, ama yetki kendisinde, sorumlulukta kendisindedir.

Burada diktatör de aynı yolu seçer ama farkı temel, zorlama var/yok ayırımındadır.

- 38/86 De ki: “**Tebliğime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Ben size kendiliğimden/zorlamayla yükümlülük getirenlerden de değilim**”

Yorum

Bilgilendirme bilim, doğru ve etik ilke boyutunda olmalıdır. Burada bir ücret değil, tamamen menfaat dışı olmasıdır.

Burada yapılan antlaşmanın da zorlama değil, bireyin kendi talebi ile olmasıdır.

- 48/17 Köre zorlama yoktur, **topala zorlama yoktur, hastaya da zorlama yoktur. Kim Allah'a ve resulüne itaat ederse, Allah onu altından ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim de yüz çevirirse, Allah onu acıklı bir azapla cezalandırır**

Yorum

Her iş kişinin bilgi ve becerisine göre olmalı, bir pediatri uzmanı genel cerrahi ameliyatında olur, ancak asiste eder, sorumlu olamaz. Buna uyum zorunluluktur. Bir profesör olsa bile, cerrahiye uyar.

Burada sadece bir sefer değil, devamlılık da söz konusudur.

Birey kendi rızası ile karar verir deniliyorsa, diktatör arasında fark nedir?

İnsanın kişilik, kendi kararını vermesidir. Bunun etik ilkelerde olması için izlem ve takip gerekir.

Hekimler bir diktatör müdür? Hastanın yakınması, bulguları ve bilimsel inceledikleri veriler ve izlem ile elde edilenler ile devamlı bir inovasyon, buluş ile karar alır. Ben yaptım, yapacağım, garanti ötesinde, hastaya Anayasa 17. Madde gereği rızasını almalıdır. Hâkim bile karar verirken TCK 61. Maddeye göre karar verir.

Cezanın belirlenmesi

MADDE 61.- (1) Hâkim, somut olayda;

- Suçun işleniş biçimini,
- Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
- Suçun işlendiği zaman ve yeri,
- Suçun konusunun önem ve değerini,
- Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
- Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
- Failin güttüğü amaç ve saiki,

Kişisel boyutlardan uzak olurlar, gerekçeli olmak zorundadır.

Bazı hekimler ben reçeteyi yazarım sen kullanmak zorundasın diyenler artık tarih oldular.

10 Characteristics of Dictatorship – What is a Dictatorship (www.8sa.net)

The dictatorship is a form of government that focuses its regime on the figure of a single person.

This person is known as a dictator and arrives at said power through a de facto government (in fact). This type of dictatorial government is characterized by:

Advertisement

- Absence of the division of powers (executive, legislative and judicial power)
- The power is in the hands of a minority, which benefits completely

The dictator can access power through a coup d'état or with the support of the armed forces of the same country. These governments are known as absolute monarchies since the choice of the dictator does not depend on the people. This is not represented or involved in decision making. Next, we expose the main characteristics of these totalitarian regimes, the dictatorships.

Characteristics Of Dictatorship

1. Origin of the word

It comes from the Latin "dictatura". Aristotle defined it as a pure form of government (together with the aristocracy and the monarchy) in opposition to demagoguery

Advertisement

2. Power without limits

In dictatorships there is no control or limits to the dictator's decisions. In this way throughout history these authoritarian dictators have crossed moral and legal barriers without presenting even logical arguments to

Sayfa/Page. 607

support their actions. In this way, mass murders, deprivation of liberty, unjustified imprisonment, etc., have been committed.

3. There are no constitutional laws

Since there is no division of powers in dictatorships, the laws that are sanctioned are directly proposed by the monarchical figure of the person in charge. Citizens do not have laws that protect them because, in the best of cases, the constitution is adapted to the needs of the dictator and the group to which he belongs and represents.

4. Intrusion in people's private lives

Generally, in dictatorships, the armed forces have the capacity to deprive any citizen of their freedom if they consider it necessary. They can also request data, personal items and even break into private properties.

5. Fading of the figure of the president

Since this term describes the maximum figure within a democratic government (opposed to the de facto governments) there is a fading of the figure of the president as such. Although also in certain dictatorships the dictator in command has been called president, only retains its name given the absence of the democratic apparatus that supports it behind.

6. Control of mass media

All dictatorships monitor the content of the media as well as their journalists and workers. In this way they have the means and persuade the population under their control and domination.

Advertisement

Generally, these means are used intervening them and inculcating to the population positive characteristics of the dictator leader to the control. This often places the dictator in a figure of a protective father and benefactor of the people.

7. Violation of human rights

During de facto governments (and as we have already mentioned above) there is a total absence of the rights of the people and human rights are no exception.

During these types of governments, wars or battles (internal or external) can be used to justify acts of human rights violation, either towards their people or towards other countries.

8. Control through fear

All dictatorships have dominated and controlled their citizens through fear. They generate and foment in the people the terror of being persecuted, tortured and murdered unless the strict orders of the dictatorship are obeyed.

9. The church as a means of domination

Commonly dictatorships needed to have spiritual endorsement. In this way an excessive power was granted to the church (mainly this power was given to the Catholic Church) who were in charge of "channeling" the souls of those who had deviated from the spiritual path. In this way, dictatorships could morally justify their repudiation of homosexuals, blacks or people who did not share this religion.

10. Common mistakes of dictatorships

Since they infuse fear not only in the town but in all those that surround the dictator, his assistants avoid expressing criticisms or opinions different from those proposed by the dictator. For this reason, an environment is created where errors are frequent and, in certain cases, can end up with the regime.

Yorum

Temel özellik: a) Gücün paylaşılması gerekir, kuvvet ayrılığı olmamalıdır, b) gücü kullanan ekseriyet değil, azınlık olmalıdır. Ülkemizde örnek verilmektedir, ancak Yargı, ayrı bir güçtür, yürütmenin kazandığı davalar hepsi yalan ve delili olmayanlardır. Ayrıca Avrupa İnsan Haklarında da yönetim dava kaybetmemiş, kaybettiği denilen açılan 5 davadan birisi olup, zaten o nedenle tutukluluk bile yoktur. Ayrıca ilk seferde %50 üzerinde oy alınmış ve tüm kararlar, TBMM onaylanmaktadır. Kısaca benzerlik temelde bile yoktur. Sorumluluk alınmakta, bu seçim ile elimine edilebilecektir. Örnek İstanbul seçimleridir.

Diktatör özellikleri.

1)-Yöneticiler tek bir katmandan oluşmalıdır. Bir parti tek bir kökenden oluşmaz, %50 oy alınması ile zaten bu iddia oluşmaz, söylemde tutarsızdır. Askeri dikta olarak 1960 Darbesi, darbeci Milli Birlik Komisyonu olmaktadır. Bunu destekleyenler bal tutar, bal yalarlar ve yalamışlardır.

2)-Güç sınırsızdır. Demokraside olan güç ise yasadan alınan ve kontrollüdür. Bir ayrımcılık ve bölünme isteyenler, vatanın bütünlüğü denilirse, bunu bir sınırsız güç olarak tanımlayabilir. Birlik ve beraberlik için bazı ilkeler tam olmalıdır. "Tek bayrak, tek vatan, tek millet" bu kırmızı çizgiyi sunmaktadır. 1960 Darbesinde, çeşitli yaklaşımlar ile gücü ortaya koymuşlardır, yalanı doğru olarak sunmak da bunlardandır.

3)-Diktatörlükte Anayasa olmaz. 622 Medine Antlaşması bu açıdan bir Anayasa niteliğindedir. 1960 Darbesindeki Anayasa, kendi etkinliğinin devamı için oluşmuştur. Bir tebliğ çıkararak, TBMM Yüce Divan yetkisi, bir Yassıada Mahkemesine verilmiştir. Zamanımızda Anayasa Mahkemesi ile bu olmadığı açık ve nettir.

4)-Kişilerin özlük bilgileri etkilerler. 1960 Darbesi ile 5 milyon kişi etkilenmiştir. Başörtü nedeniyle de dini propaganda yapıyorsunuz diyerek, anlamsız bir tuzak ile ülke bölünmüştür. Bu durum zamanımızda düzeltilme çabaları belirgindir.

5)-Sorumlu başkan değil, işleri yardımcılarını yapar. Zammımızda yardımcılar bir diktayla yapı istedikleri için dışlanmışlardır. Hitlerde yapan SS komutanıdır denmiştir. Birey sorumluluk alması demokrasilerdedir.

6)-Medyada yönetici aleyhine tek satır çıkmaz iken, halen yurtdışı milyonlarca dolar katkı yanında, hayali hesaplar ile %80 ve üzeri yalanı internet kanalı ile yayılmaktadır. Mahkemelerde tazminat ödemeye mahkûm olsalar bile etkisi yeterli denilmektedir. İddia edilen durum bile gözlenmemekte, tamamen uydurma olduğu, yasal veri olarak kayda geçmektedir. 128 milyar dolar bilgi yerine internete girseler 267 Milyar dolar gibi bir rakam olduğu görülecekti. 1960 Diktada, öğrenciler öldürülüp, asfalt altına gizlendi, Et Balık Kurumu depoları eritilerek bakıldı. 12 ton altın kaçırma denilirken, 75 ton altın, 20 tona inmiştir, bu sorgu yoktur.

7)-İnsan Haklarının yok sayılması: 1960 Darbesi serbest seçimle gelenlerin, idam ve hapis cezaları verilmesi, bunun mahkeme adı ile yapılması tam bir diktatörlüktür. Zamanımızda ise İnsan Haklarını yönetim savunmaktadır.

8)-Korku boyutu: Her dikta döneminde oluşan olaylar, gücün bastırma hikayesidir. Kendilerinin bir etkileşimi olarak gözlenir. Seçim tek taraflı yapılsa da dikta %20 civarında oy almıştır, halen de almaktadır.

9)-İnanışlar ile kutsanmalıdır. Dikta birçok dini ve kabile, tarikatları kullanır. 15 Temmuz bunun tipik bir örneğidir. Yassıada davasında Bebek, Köpek davaları da bu şekilde insanların itibarlarının yıkılma işlevidir.

10)-Kendi çevresinden de korku duyar. 1960 Darbesinde 14'ler, Milliyetçi denilerek sürgüne gönderilmiştir, Türkeş bunlardandır. Zamanımızda ise bazı kişiler, dikta ile yönetilmediği için ayrılmakta ve lider olmaya çalışmaktadırlar.

ÖZET: Her birey kendi kararında ve olayda sorumluluk alıyorsa, onu tam inandığı demokrasi ile yıkmalı, kısaca diktatör demektir. Menderes'e diktatör diyen öğrenciyi yanına alıp, sorununu soruyor, sonra da diktatör seni yanına alır mıydı diye soruyor. Cevap, dikta yok ederdi, o zaman diktatör değil, demokrasi var ve farkı kaçırmışım diyor. Tüm partiler son söz olarak Parti Başkanı seçiyorsa, listeye alıyorsa, o zaman gerçek dikta parti yönetimindedir. Yapılan bina saray değil, devlet başkanlık binasıdır, bilenler için, Çankaya Köşkü yetersizdir.

TERS YAKLAŞIM: Biz diktatör değiliz diyenler, Batı ülkelerinde Hâkim, ben karar vermedim, jüri karar verdi, hiçbir zenci (Afrika Kökenli) birisini öldüren Polis (Kafkas Kökenli) suçlu bulmayan jüridir demektir. Jüri, beyazlardan olduğu da dikkat edilmemektedir. Parlamenter sistemde, kararı komisyonlar verir, dış ülke ilişkilerini de memurlar, bürokratlar hazırlar, rapor yazarlar ve lider kabul etmelidir. Göçmen olarak gelenleri, Rusya'ya iade edip öldürme gibi, İnsan Haklarına aykırı olarak, Suriye Yönetiminden ölümden kaçanları zorla iade etmek, onları öldürmek, ölümden kaçanları teslim etmektir. Serebrenie de dağda mücadele edenleri, silahlarını alıp kampa almak, sonra da Sırp'lara teslim etmek, bu askerlere de madalya vermek, diktatörlük olmaz denilmektedir. Kıbrıs Türklerinin yok edilme yaklaşımı ve çatışmaları da diktatörlük demek, Yaşam Hakkı, savunma yerine isyan demek ile alakası olamaz, ama propaganda bu şekildedir.

Pamukkale Üniversitesi kurucu Rektör olmam nedeniyle, her olay hakkında yazılı görüş istedim. Bunlar evet, hayır değil, gerekçesi olmalı dedim. Daha sonraki yönetim, savcılığa zorla yaptırıldı, zorla imzalatıldı diye ifade yazmaları istenmiş. Yazmışlar ama, bilirkşi dahil, birçok kişi, bu konuda daha önce yazdıkları ortada iken, sonra sadece karşı idim ve zorla yazdırıldım demelerinin anlamı olmamış. Zorlamayı tanımlayamamışlar, ayrıca gerekçede, yapılan işin anlamı ve önemi açık sunulmuş.

Her birey bilgilendirme, şura ile nza ve kararını kendi almalı, sorumluda kendi olmalıdır.

Sonuç

Mahkemeler durum ve olayları kişisel boyuta getirirler. Devlet değil, devlet başkanı suçlu bulunur. Bu açıdan toplantılarda alınan kararlarda toplantıya katılan kişiler değil, bu toplantıyı geçerli alıp uygulayan suçlu bulunur.

Birçok politikacı oy almaya devam etmek için, mutlaka bir suçlu bulur. Kendisini aklamaya çalışır.

Şura 42/38 "Rablerinin çağrısına cevap verirler, namazı/duayı yerine getirirler. İşleri/yönetimleri, aralarında bir Şûra'dır. Kendilerine verdiğimiz rızıklardan **infak ederler**" yaklaşımında şuraya göre hareket edin denilmemektedir.

Komisyon Kanununa bakılınca, Komisyon biz önerdik, yürüten Cumhurbaşkanıdır, sorumlu o olması gerekir diye kurtulmak isteyecektir.

1960 Darbesini bir dikta olarak görmeyen kesim, bu yaklaşım ile olayı bastırmak değil, karşı reaksiyonlara neden olmakta, bu yazılan makalenin bir yazım gerekçesi olmaktadır.

1960 Darbesi konusunda suçlu olarak kimse olmamış, daha doğrusu ölmüş olabilirler, ancak **insanlığa karşı işlenen suçlar** kavramında, kişiler olaylarda rol almış olmaktan dolayı suçlanması ötesinde, elde edilen ve nesillere taşınan resmi sıfatlar ortadan kaldırılabilir. Adalet kavramı bu açıdan önemli, önemsenmelidir.

Grup toplantılarında kabul, ret ve çekimser oy atılır. Hukukta kabulün gerekçesi zaten dilekçede yazılıdır. Ret ve çekimser oyların gerekçesi, gerekçeli kararda sunulmalıdır. Meclis tutanakları da bu açıdan önemlidir. Ancak, birisi bu karara uygun olarak bir yaklaşım yaparken, sorumlu o kişi, o bireydir. Bunun

yerine emredildi yaptım gerekçesine girerler. Birey Hakkı kabul edilene bile reddedebilmelidir. İstanbul Bildirgesi ve Danıştay kararı açıktır. TBMM kabul etmiş olabilir ama Cumhurbaşkanı olarak sorumlu isem, uygun görmüyorum demiştir. Bu bir diktatör değil, sorumluluk davranışıdır. Komisyonun uygulayıcısı Cumhurbaşkanı olduğuna göre, *Dünya beşten büyüktür* diyen bir kişinin da müdahil olacağı beklenilmektedir. Parlamenter sistemi isteyenler olayların sorumluluğunu oylama yaptırarak kabul etmeyeceklerdir.

Ekonomi düzeltilmesi dahil her konuda, komisyon, bürokratlar karar alacak ve onlar uygulayacaklar. Eski yapıda olduğu gibi enflasyon yüksek gösterip, banka faiz arttırılacak, açık IMF kanalı ile temin edilecektir. Amerika %8'e varan enflasyona karşın, banka faizlerini %1,5 altında neden tutmaktadır? Avrupa'da İtalya, Yunanistan borcu, gelir üstünde iken, niye onlar aynı öneri yapmıyor, bürokratlar bize belirli eski kuralı önermektedirler? Sorumlu biz değiliz deneyecektir. Konu birey, halkın hakkı değil, belirli kesimin hakkı üstün gelmektedir.

Bombadan kaçan sığınmacıları alıp, bomba atana vermek, Serebrenie olayını tekrarlamak olmuyor mu? Onlar için bizden 4-6 milyar dolar para çıkarken, ülkemize 60 Milyar dolar gibi katkıları olduğu, ekonomik açıdan 150bin konut satılması ötesinde, aktif ticaret ve işletme kurdukları niye algılanmıyor?

Yassıada duruşmalarında Meclis Tahkikat Komisyonu dilekçesine imza verenler sorgulanıyor. Yanılmıyorsam 4 kişi ben attım diyor. Diğerleri benim değil diyor. Başkanvekili, oturma başkanı olan Yazarın Babası, *her birey kendisinin olup olmadığını bilir, ben söylemem* diyor. Burada eklenen, "bir milletvekili, Anayasal olarak TBMM denetleme ve Yüce Divan yetkisini vermiş ise, zamanımızda da birçok Araştırma Komisyonları kuruluyorsa, bunun suç olması olanaksız müdafaada deniliyor. Ayrıca Darbe öncesi Komisyon görevini tamamlayıp, 7 dosyayı Meclise teslim etmişti. Yassıada Mahkemesi Komisyon Kurulmasını suç kabul ederken, dosya içindekini gündeme ve yargılama konusu yapmamaktadır. Bu 7 dosyanın açılması ile o zamanlardaki olayların sorumluları ortaya çıkacaktır. İşte bu Anayasal Hakkı kullanan kişi, suçlu görülüyor, örnekleri yok sayılıyor, ancak dosya içine bakılmıyor, dikta, diktatörlük ile demokrasi farkı buradadır.

Suçlu, ben değilim, kurul kararını uyguladım demek, sanki sorumluluktan kurtarır. Her bir imza atan ister devlet başkanı ister kurul başkanı olsun, yapan sorumludur. Hastada sorumlu olan servis sorumlusu profesöre Konsültan değil, asistan doktor, kıdemli müdavi hekimdir.

1960 Darbesinde olduğu gibi, eğer bir dikta yarılanmaz ise, oluşturduğu Ülkenin yönetim sistemi ile büyük yaralar açılır. Egemenlik kayıtsız şartsız milletin değil, belirli zümrenin, vesayet rejiminin olmasdır.

Kaynaklar

- 1) Kuran: Kur'anı Kerim çözümü, www.ahmedhulusi.org. 2008.
- 2) Kuran, Türkçe: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'anı Kerim Meali. www.yeniboyut.com/meal.asp.
- 3) 01.10.2021 tarihinde Anayasa Mahkemesi (Resmî Gazete E 2016/144. K: 2020/75 ve 10.12.2020), mevzuat.com
- 4) Kur'anı Kerim'de Kul Hakkı ile ilgili Ayetler (www.secdem.net)
- 5) Anayasa MADDE: 17, 83, mevzuat.com
- 6) YENİDOĞAN HAKLARI ve ONAM: Prof. Dr. M. Arif AKŞİT UNEKO 2013
- 7) YENİDOĞAN HAKLARI: Prof. Dr. M. Arif AKŞİT. 1. Çocuk Dostu 2013
- 8) Hekimin Hakları Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinde açık yer almaktadır, mevzuat.com
- 9) 5237 sayılı TCK'nın 61. Maddesi, mevzuat.com

